

**Załącznik do Uchwały Rady Powiatu w Jaśle
Nr XXX/184/05 z dnia 2.06.2005r.**

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU JASIELSKIEGO

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie.....	3
2.	Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej	7
3.	Metodyka procesu planowania rozwoju lokalnego w powiecie jasielskim	77
4.	Plan operacyjny	81
5.	Powiązanie zadań z celami strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno- społeczno- gospodarczego powiatu	97
6.	System monitorowania, sposoby oceny planu rozwoju lokalnego.....	99
7.	Public Relations planu rozwoju lokalnego	104

1. Wprowadzenie

Budowę Planu Rozwoju Lokalnego (PRL) oparto na partnersko-eksperckim modelu tworzenia planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego. PRL powstał dzięki aktywności członków Konwentu Rozwoju Lokalnego skupiającego liderów życia gospodarczego, społecznego i politycznego powiatu. Bazę informacyjną w procesie tworzenia tego dokumentu stanowiło opracowanie pod nazwą „Analiza tendencji społeczno-gospodarczych powiatu jasielskiego” opracowane w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich.

Funkcjonowanie samorządu powiatowego wykazało, że dla spełnienia pokładanych oczekiwań i obowiązków względem mieszkańców na tym szczeblu samorządności lokalnej niezbędna jest prawidłowa identyfikacja kierunków rozwoju i co jest szczególnie istotne, nawiązanie efektywnej współpracy z lokalnymi instytucjami, organizacjami i środowiskami w celu wspólnych działań na rzecz dobra powiatu. Dobrą okazją ku temu jest realizacja lokalnych programów rozwoju.

Planowanie strategiczne jest bowiem uporządkowaniem zarządzania zmianami oraz budowania szerokiego porozumienia ze społecznością lokalną, odnośnie wspólnej wizji przyszłości ekonomicznej i społecznej. Jest to proces twórczy, który określa główne obszary problemowe oraz dąży do osiągnięcia zgodności w sprawie zamierzeń, celów i strategii rozwiązywania problemów.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Jasielskiego jest tego typu dokumentem, który koncentruje uwagę na problemach społecznych i gospodarczych powiatu oraz szuka rozwiązań, umożliwiających przezwyciężenie dostrzeżonych barier, negatywnych tendencji, słabych stron. Celem Programu jest uruchomienie przedsięwzięć, których nadrzędnym celem jest generowanie miejsc pracy. Część zadań wynika z branżowych dokumentów strategicznych takich jak: Strategia Rozwoju Powiatu Jasielskiego, Branżowego Programu Rozwoju Gospodarczego Powiatu Jasielskiego. W niniejszym Planie, przy ustalaniu projektów brano pod uwagę następujące uwarunkowania:

- czas realizacji Planu, określając perspektywę 9 lat na wdrożenie projektów (przy corocznej ewaluacji Planu i stąd wynikających możliwości bieżącego uzupełniania Planu o nowe zadania). Okres do roku 2006 pozwoli z jednej strony uruchomić projekty, których efekty powinny w tym czasie być zauważalne, z drugiej zaś strony termin ten jest maksymalny ze względu na aktualność analiz oraz perspektyw opracowania nowych programów operacyjnych wynikających z planowania w Unii Europejskiej;

- realność zadań, co oznaczało dla ekspertów przygotowujących Plan konieczność skupienia się na projektach, które mogą być wdrożone biorąc pod uwagę zasoby własne samorządu powiatowego. Mamy tu na myśli możliwości ludzkie i finansowe. Założeniem jest ocena, że dysponując albo środkami finansowymi, albo tylko dobrymi kadrami istnieje możliwość wdrożenia projektu. Inaczej mówiąc, nawet tam gdzie aktualnie brak jest środków własnych, ale koordynatorów projektów cechuje umiejętność i determinacja we wdrażaniu projektów, istnieje szansa uzyskania zewnętrznego wsparcia na działania przedstawione w Planie;
- finansowanie Planu – możliwość pozyskania środków finansowych na wdrożenie projektów jest jednym z kryteriów ich oceny. Na etapie planowania zadań zwrócono uwagę na możliwość sfinansowania projektów z nich wynikających. Część z nich ma charakter typowo organizacyjny lub wynikający z zadań statutowych powiatu i wdrożenie projektów nie jest uwarunkowane środkami finansowymi. Jednak większość ma charakter innowacyjny, pilotażowy, inwestycyjny. Autorzy opracowania upatrują głównych źródeł finansowania w programach strukturalnych Unii Europejskiej oraz w innych programach publicznych, lub prywatnych instytucji pomocowych. Dla efektywnego procesu finansowania projektów niezbędne jest tworzenie lokalnego partnerstwa, skupionych wokół konkretnie sprecyzowanych projektów. Da to większą szansę na pozyskanie środków własnych (min. 25% wartości projektów), ale również i na pozyskanie środków zewnętrznych (większa wiarygodność wniosków, większe efekty realizacji projektów, etc).

Te przesłanki stały u podstaw przygotowanego dokumentu, szczególnie części opisującej zadania realizacyjne. Ważnym elementem było określenie przez Konwent Rozwoju Lokalnego rankingu zadań. Da to bowiem ocenę ich ważności z punktu widzenia osób, które z racji swojego doświadczenia zawodowego i pozycji społecznej wiedzą i znają lokalne uwarunkowania dla rozwoju. Jednocześnie ranking zadań pozwoli zespołowi realizacyjnemu na zbudowanie harmonogramu wdrażania projektów, tak aby w latach 2004 – 2013 podjąć się wdrożenia aktualnie zaplanowanych zadań oraz tych, które wynikać mogą z przyszłej oceny sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej powiatu.

2. Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej

I. Ogólna charakterystyka powiatu

Położenie fizyczno-geograficzne powiatu, krótka historia.

Powiat jasielski zajmuje obszar zróżnicowany pod względem warunków naturalnych. Część północna ma charakter wyżynny, natomiast część południowa - górski. Jest to powierzchnia 831 km², którą zamieszkuje około 116 335 mieszkańców. W skład powiatu wchodzi 10 gmin (Brzyska, Dębowiec, Gmina Jasło, Miasto Jasło, Kołaczyce, Krempna, Osiek Jasielski, Nowy Żmigród, Skołyszyn, Tarnowiec). Teren powiatu obejmuje zarówno obszary Beskidów wchodzące w skład Magurskiego Parku Narodowego - typowego krajobrazu górskiego, jak i Doliny Wisłoki, Pogórza Ciężkowickiego oraz Dołów Jasielsko - Sanockich. Baza, która powstała w nowym powiecie, po zmianach ustrojowych w naszym kraju, daje możliwość wykorzystania całego potencjału ludzkiego i gospodarczego dla wszechstronnego rozwoju, opartego na zasadach samorządności i prywatnej inicjatywie.

Zróżnicowane warunki naturalne i sprzyjające środowisko powodowały już w odległych czasach prehistorycznych osiedlanie się tu różnych grup ludności. Archeolodzy znaleźli tu ślady ludzkie sprzed 30 000 lat. Stopniowe wykształcenie się na tym terenie szlaków komunikacyjnych z zachodu na wschód i z południ na północ sprzyjało powstawaniu licznych osad w dolinach rzek. Wiele z nich pełniło funkcje strażnicze i celne na pograniczu południowo - wschodnim, stąd liczne pozostałości po prastarych grodach i zamczyskach. Burzliwe dzieje polityczne Polski nie omijały tego terenu. Południowa część rejonu jasielskiego należała początkowo do powiatu bieckiego w województwie krakowskim, północna zaś do powiatu Pilzno w województwie sandomierskim. Dopiero w zaborze austriackim w 1790 r. ustanowiono Jasło siedzibą cyrkułu, a w 1868 r. utworzono powiat jasielski tzw. Bezirkshauptmannschaft. Wiek XIX przyniósł w powiecie ważne zmiany społeczno - gospodarcze. Jedną z nich było uwłaszczenie chłopów po znanych wypadkach 1846 r. Drugą - odkrycia Ignacego Łukasiewicza, które doprowadziły do powstania w powiecie dużego przemysłu naftowego - od licznych kopalń do pierwszej w świecie destylarni w Ulaszowicach. Trzecim ważnym wydarzeniem było uruchomienie kolei żelaznych na trasach: Stróże - Jasło -Krosno - Sanok oraz Jasło - Rzeszów. Niestety I wojna światowa zahamowała rozwój ziemi jasielskiej. Działania frontowe kilkakrotnie przewalały się przez te tereny. W krwawych bitwach ginęli żołnierze i cywile, płonęły wsie i miasta. Zostały po nich dziesiątki cmentarzy wojennych, chroniących szczątki Niemców, Austriaków, Rosjan, Ukraińców, Gruzinów i przedstawicieli innych narodów carskiego imperium. Leży na tych cmentarzach wielu Polaków, których tragedią było, że zmuszono ich w 3 armiach zaborczych walczyć także przeciwko swoim braciom. Również II wojna światowa spowodowała w powiecie ogromne straty ludzkie i materialne. Miasto Jasło zostało

wysiedlone i zniszczone całkowicie. Stopniowo i wytrwale, społeczeństwo powiatu przeprowadzało w powojennych latach zmiany gospodarcze, budowało domy, szkoły, placówki zdrowia, drogi, przeprowadzało elektryfikację, rozwijało rolnictwo, handel, przemysł drzewny, budowlany, przetwórczy, naftowy, metalowy. W 1999 r. powołano powiat jasielski, o charakterze samorządowym.

Jasło

Jasło jest miastem powiatowym, położonym nad rzeką Wisłoką, na wysokości ujścia do Wisłoki rzek: Ropy i Jasiołki. Miasto leży na wysokości 280 – 350 m nad poziomem morza, a obrzeża miasta od strony zachodniej i wschodniej położone są na wzniesieniach. Obszar Jasła jest w kształcie nieregularnego trójkąta, wynosi 3 665 hektarów i podzielony jest administracyjnie na 16 następujących osiedli: Śródmieście, Kopernika, Mickiewicza, Kaczorowy, Bryły, Gamrat, Krajowice, Ulaszowice, Brzyszczyki, Hankówka, Sobniów, Górka Klasztorna, Żółków, Niegłowice, Rafineria, Gądky.

Po raz pierwszy w źródłach pisanych, wzmianka o osadzie "Jasiel" występuje w 1185 roku, w fundacji komesa Mikołaja Bogorii dla klasztoru w Koprzywnicy. W 1365 roku Kazimierz Wielki nadaje Jasłu prawa miejskie, a nieco później zwalnia miasto od ceł, co decyduje o jego szybkim rozwoju gospodarczym. Lokalizacja miasta na prawie magdeburskim porządkowała jego sprawy gospodarcze i sądownicze. Wiek XIV i XV to okres rozwoju gospodarczego Jasła. W 1420 roku Władysław Jagiełło nadaje miastu nowe przywileje. Z tego okresu pochodzą pierwsze wzmianki źródłowe dotyczące rzemiosła jasielskiego. Życiu gospodarczemu miasta w XV i XVI wieku sprzyjało dogodne położenie na skrzyżowaniu szlaków handlowych, szczególnie tzw. Traktu węgierskiego prowadzącego z południa na północ. Następne stulecie to okres niezbyt korzystny w historii miasta (wojny, epidemie chorób, pożary). Wobec wielu obciążeń podatkowych i nadużyć z ich egzekwowaniem, miasto gospodarczo podupada. W pierwszej połowie XVIII wieku zaznacza się ożywienie gospodarcze, dotyczy to głównie rzemiosła.

W końcu XVIII w. w wyniku rozbioru Polski, Jasło dostaje się pod zabór austriacki. W dobie autonomicznej, w latach 1860-1914, miasto ponownie odżywa gospodarczo. Przyczynia się do tego odkrycie złóż ropy naftowej okolicach Jasła i budowa pierwszych kopalni. W 1859 r. w Ulaszowicach koło Jasła Ignacy Łukasiewicz buduje pierwszą w świecie destylarnię oleju skalnego, później nazwanego ropą. Zasłynął on także jako pierwszy konstruktor lampy naftowej. W latach osiemdziesiątych XIX stulecia w pobliskich Niegłowicach powstaje rafineria. Miasto będące siedzibą powiatu zyskuje połączenie kolejowe ze Stróżami, Zagórzem, a następnie z Rzeszowem. Inwestycje w dziedzinie przemysłu i komunikacji sprzyjają rozwojowi życia kulturalnego i umysłowego w Jaśle. W 1868 r. Powstaje pierwsze na Podkarpaciu gimnazjum.

Pierwsza wojna światowa zamyka dynamiczny okres rozwoju miasta. Od 1918 roku tworzona jest nowa administracja miejska. Pomimo trudności gospodarczych i finansowych oraz tarć politycznych powoli kształtuje się nowy ład gospodarczy. W ramach budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego w Krajowicach koło Jasła powstają zakłady "Gamrat", a obok założonej w poprzednim stuleciu rafinerii działają przedsiębiorstwa branży spożywczej, budowlanej oraz firmy rzemieślnicze.

Wybuch II wojny światowej ponownie przekreśla dorobek wielu pokoleń Jaślan. Celowa polityka niemieckich władz okupacyjnych niszczy dorobek gospodarczy miasta. Jego ostatnim etapem jest wysiedlenie we wrześniu 1944 roku wszystkich jego mieszkańców, a następnie totalne zburzenie miasta. Istotnym w funkcjonowaniu miasta jest rok 1989 i zmiany ustrojowe, jakie nastąpiły w kraju w latach następnych. Obecnie miasto Jasło to ośrodek przemysłu naftowego (rafineria ropy naftowej, przedsiębiorstwo poszukiwań nafty i gazu), chemicznego (zakłady tworzyw sztucznych, wytwórnia sadz technicznych), spożywczego (zakłady przetwórstwa owocowo – warzywnego, zakłady cukiernicze), szklarskiego (huta szkła – szkło przemysłowe i witrażowe), drzewnego (panele podłogowe), małe zakłady materiałów budowlanych, ważny węzeł drogowy i kolejowy, baza wypadowa do pobliskiego Magurskiego Parku Narodowego.

Tarnowiec

Zajmuje obszar 63 km² i liczy 9310 mieszkańców /wg danych na 31.12.2003r./ W jej skład wchodzi: Brzezówka, Czeluśnica, Dobrucowa, Gasówka, Gliniczek, Glinik Polski, Łajsce, Łubienko, Łubno Opace, Łubno Szlacheckie, Nowy Glinik, Potakówka, Roztoki, Sądkowa, Umieszcz, Wrocanka, Tarnowiec.

Pierwsza historyczna wzmianka o Tarnowcu pochodzi z 1255 roku. Akt królewski z 1339 roku podaje, że właścicielem Tarnowca był wówczas Pełka - kasztelan sądecki. Następnie miejscowość przechodziła w ręce Galowskich, Dąbrowskich, Herburtów, Stadnickich, Skotnickich, Kuropatnickich, Pilińskich. Ostatnim właścicielem dóbr tarnowieckich był Jan Leszczyński, zmarły w Krakowie w 1992 r. i pochowany na cmentarzu w Tarnowcu. Wieś z zachowanym rynkiem ma charakter miasteczka i stanowi dziś ważny ośrodek usługowo - gospodarczy dla okolicy.

Miejscowość jest znana przede wszystkim z miejsca kultu religijnego - Sanktuarium Matki Bożej Zawierzenia oraz tzw. Małej Kalwarii ze stacjami drogi krzyżowej i kapliczkami różańcowymi. Obecny kościół, konsekrowany w 1961 roku, jest piątą świątynią w historii parafii. W niewielkiej odległości od sanktuarium znajduje się zespół dworski. Pozostałości parku krajobrazowego z okazami wiekowych drzew otaczają klasycystyczny dwór z XIX wieku częściowo przebudowany po II wojnie światowej, otoczony rozległym parkiem, dawny zajazd z XVIII-XIX wieku, dzwonnica i ogrodzenie rozebranego kościoła z XVIII wieku

oraz kilka ciekawych kapliczek z XIX wieku. Drugi zespół dworski na terenie gminy zachował się w Łubnie Szlacheckim. Dwór ziemiański wzniesiony został w I połowie XIX wieku na planie wydłużonego prostokąta, otoczonego starym parkiem o XVII - wiecznym rodowodzie. Natomiast w Umieszczu znajduje się dwór, pochodzący z tego samego okresu, wybudowany dla Gorayskich. Pamiątkę historyczną stanowi pomnik grunwaldzki na wzniesieniu przy drodze do Potakówki - ustawiony w 1910 roku - zniszczony w czasie II wojny światowej, a następnie odbudowany po zakończeniu działań wojennych. Na terenie gminy Tarnowiec spotkać można wiele kapliczek i figur przydrożnych, m. in. w Brzezówce, Łajscach, Nowym Gliniku, Roztokach.

Skołyszyn

Gmina Skołyszyn położona jest w paśmie Pogórza Ciężkowickiego i dolów Jasielsko – Sanockich, woj. Podkarpackiego. Obszar gminy obejmuje 7852,2 ha. W skład gminy wchodzi 14 sołectw: Bączal Dolny, Bączal Górny, Harkłowa, Jabłonica, Kunowa, Lipnica Górna, Lisów Przysieki, Pusta Wola, Skołyszyn, Sławęcin, Siedliska Sławęcińskie, Siepietnica, Święcany. Łącznie w gminie Skołyszyn zamieszkuje 12682 mieszkańców. Lata 70- te to okres dynamicznego rozwoju gminy, która była wyróżniona w konkursach „Gmina – mistrz gospodarności”, „Złota Wiecha”. Także dziś należy do gmin prężnie działających.

Nowy Żmigród

Gmina Nowy Żmigród leży wśród malowniczych dolin i gór, źródłowskiego dorzecza górnej Wisłoki. Powierzchnia gminy wynosi 104 km², a w jej skład wchodzi 19 sołectw. Żmigród jest jedną z najstarszych gmin osad regionu jasielskiego. Dokładne dane założenia nie są znane, ale prawdopodobnie w swoim początkowym okresie istniał jako gród wartowniczy i punkt poboru cła na starym szlaku handlowym wiodącym doliną Wisłoki przez przełęcz nad Grabem ku Węgrom. W XIV wieku Nowy Żmigród należał do możnego rodu Bogoriów, którego przedstawiciele zajmowali w ówczesnej Polsce wysokie urzędy, m.in. Mikołaj ze Żmigrodu był wojewodą krakowskim w początkach rządów Kazimierza Wielkiego. W następnym stuleciu miasto było w rękach Wojszyków, a w roku 1481 drogą koligacji rodzinnych trafiło w ręce Stadnickich. Stadniczy ze Żmigrodu odegrali w XVI wieku. główną rolę w kolonizacji górskiej części dorzecza Wisłoki, a sam Żmigród stał się znaczącym ośrodkiem administracyjnym. Ze swego położenia na międzynarodowym szlaku miasto czerpało znaczne korzyści. Rozporządzenia ostatnich władców z dynastii Piastów uczyniły trakt żmigrodzki jedną z głównych dróg handlowych na Węgry. W 1545 r. Jędrzej Stadnicki wyjednał u króla przywilej na jarmark w dniu Nowego Roku, a osiem lat później – na drugi jarmark w dniu św. Wita.

Żmigrodu nie omijały także zawieruchy dziejowe. W 1474 r. wkraczający na Podkarpacie Węgrzy zdobyli i złupili miasto, a zamek obsadzili swoją załogą. W 1657 roku miejscowość uciepiała od kolejnego najazdu węgierskiego. W 1769 r. powstał pod Żmigrodem warowny obóz konfederatów barskich, którego ślady zachowały się aż do początku XX w. W 1849 r. w Żmigrodzie gościł car Mikołaj, wyprawiający swe wojska na pomoc Austriakom walczącym z powstaniem węgierskim. W XIX wieku miasto nękały liczne pożary m.in. w 1843 r. spłonęła połowa zabudowań wraz z kościołem, a w Wielką Sobotę 1882 roku spaliły się 92 domy. Budowa kolei podkarpackiej, która przebiegała z dala od Żmigrodu przyczyniła się do ostatecznej utraty jego znaczenia. Prawa miejskie utracił już w niepodległej Polsce w 1934 r. Podczas walk o Przełęcz Dukielską, jesienią 1944 r., Żmigród odgrywał rolę „rygla” na skrzydle niemieckim. Stąd wyruszały kontrnatarcia wojsk pancernych w kierunku Dukli. Od ognia artylerii spłonęła wówczas m.in. podcieniowa zabudowa rynku.

Krempna

Obszar, na którym obecnie istnieje Krempna został zaludniony stosunkowo późno. Przyczyniło się do tego wiele czynników - położenie wśród gór, rozległe puszcze, typowo górski klimat. Brak jest dowodów na istnienie działalności ludzkiej pod koniec epoki lodowcowej. Po wycofaniu się z Karpat lodowca, klimat umożliwił kolonizację tej części Karpat. Najstarsze znaleziska archeologiczne (datowane na IV-III tysiąclecie p.n.e.) pochodzą z terenów sąsiadujących z Krempną (Osiek, Dębowiec, Cieklin, Pielgrzymka, Załęże, Świerchowa). W tym czasie teren obecnej gminy Krempna porastała puszcza karpacka. Podobny stan rzeczy przypadał na epokę brązu (1800 - 700 lat p.n.e.). W okresie tzw. kultury łużyckiej powstawały nowe osady na wspomnianych terenach. Znaleziska monet z okresu kultury rzymskiej i celtyckiej dowodzą istnienia szlaków handlowych z Cesarstwa Rzymskiego, ku Bałtykowi. Krempna prawdopodobnie znajdowała się przy takim szlaku, jednak brak śladów osadnictwa z tego okresu. Na przełomie X i XI wieku osadnictwo objęło cały region jasielski z wyjątkiem obszarów górskich. W tym czasie granica państwa polskiego z Węgrami przypadała na tereny dzisiejszej gminy Krempna. W średniowieczu nasiliły się wędrówki rusko - wołoskich pasterzy. Dopiero z tym wydarzeniem wiążą się początki osadnictwa na obszarze gminy. W XIV w. plemiona wołoskie zapoczątkowały kolonizację Beskidu Niskiego. Najstarszy dokument traktujący o istnieniu osadnictwa na terenie gminy pochodzi z 1420 r. (powstanie Myscowej). Sama Krempna powstała w drugiej połowie XV stulecia, kilkadziesiąt lat po Myscowej. Jej lokację przypisuje się właścicielowi dóbr żmigrodzkich - Mikołajowi Stadnickiemu. Pierwsza wzmianka o Krempnej pochodzi z 1499 r. W 1507 r. zbudowano w Krempnej małą, prawosławną cerkiew. Z tej cerkwi zachowały się trzy ikony: Opieka Matki Bożej, św. Mikołaj i św. Parasakwia (ikona

znajduje się w muzeum w Sanoku). Założycielem Krempnej był Mikołaj Stadnicki. Lokował ją na prawie wołoskim. Do jego potomków należała Krempna aż do końca XVII w. Kolejnymi właścicielami miejscowości byli Wiśniowieccy, po nich Radziwiłłowie, Józef Bobowski, Stanisław Grzembski, Stadniccy, Józef Zubrzycki, Cichońscy, Dankiewiczowie, Jan Lewicki, i wreszcie Potuliccy. Nazwa Krempna bywa dwójako interpretowana. Być może pochodzi od słowa „kram” - wieś położona była na szlaku handlowym od Bardejova, a przejeżdżający przezeń kupcy rozkładali tu swoje kramy. Inna wersja podaje, że nazwa ta pochodzi od słowa „krępy”, lecz trudno powiedzieć, czy chodzi tu o posturę mieszkańców Krempnej. To drugie tłumaczenie może być uzasadnione ze względu na używanie do niedawna nazwy Krępna. Pierwsi osadnicy budowali swoje zagrody w pobliżu wsi Żydowskie. Jednakże częste napady beskidników i silne wiatry nakłoniły ludzi do przeniesienia centrum Krempnej ku północy, w pobliże budynku cerkiewnego. Mieszkańcy wsi zajmowali się hodowlą, rolnictwem, rzemiosłem drzewnym a także handlem. Nadgraniczne położenie Krempnej było pretekstem do napadów na wieś nie tylko przez wspomnianych beskidników, lecz także oddziałów węgierskich. Prócz tego wioskę nękały powodzie i epidemie. O powodzi dowiadujemy się z relacji ks. Władysława Sarny zamieszczonej w jego „Opisie powiatu jasielskiego” z 1907 r. Czytamy, że „w roku 1650 ucierpiała Krempna bardzo wiele od powodzi rzeki Wisłoki, której wylewem chaty zostały zabrane, a pola kamieniami zasypane, czego jeszcze w roku 1702 można było poznać ślady. W ten sposób zniszczone zostały cztery łany i piąty, który pop otrzymał. Rewizorowie w roku 1677 orzekają, że ledwie z trzech dworzysk podatek Rzeczypospolitej płacić mogą, wyjąwszy popa, którzy to popi są przez konstytucję od ciężarów Rzeczypospolitej uwolnieni.” W drugiej połowie XIX w. Krempna cierpiała na skutek epidemii i głodu. W 1849 r. wieś zdziesiątkowała cholera przywleczona w czasie przemarszu wojsk carskich na Węgry. Epidemia powróciła w roku 1873. Dowiadujemy się, że pochłonęła ona 92 istnień ludzkich, w Kotani 32. Te epidemie, a także wylewy Wisłoki na skutek długotrwałych opadów oraz surowe zimy przyniosły wielki głód, w wyniku którego w samej Krempnej zmarło ponad 30 osób. Przez kilka stuleci Krempna była ośrodkiem rzemiosła kamieniarskiego. Wyrabiano tu nagrobki, krzyże, elementy do miejscowych kapliczek. Można się tu było zaopatrzyć w dobrej jakości żarna młyńskie i osetki. W pobliżu Krempnej założono w XVIII w. hutę szkła. Od niej pochodzi nazwa przysiółka Krempnej - Huta Krempska. Podobna huta istniała w pobliżu Polan (analogicznie Huta Polańska). Założycielami hut byli ponoć konfederaci barscy. Po krótkim okresie działalności huty upadły. W Krempnej produkowano do czasów II wojny światowej gontowe pokrycia dachów, m.in. cerkiewnych. Do czasów I wojny światowej Krempna liczyła ponad 1200 mieszkańców. Część zabudowań posiadała własną kanalizację. W centrum wsi istniał duży tartak parowy. Wojna przyniosła ze sobą wiele zniszczeń. Pod koniec 1914 r. prawie cała wieś spłonęła, ocalała jedynie cerkiew. Przez te tereny przebiegała linia frontu

wschodniego. Pamiątką po ciężkich walkach na tym froncie są wojskowe cmentarze. Na terenie gminy znajduje się sześć takich obiektów. Dwa z nich - w Krempnej i w Grabiu są odrestaurowane. Okres międzywojenny upłynął pod znakiem propagandy proukraińskiej na terenach Beskidu Niskiego. Objęła ona całą dzisiejszą gminę. W Krempnej, jak również w innych sąsiednich wioskach działała, głównie wśród młodzieży, ukraińska organizacja Proświta. W roku 1926 nastąpił w Kościele greckokatolickim okres tzw. schizmy tylawskiej. Mieszkańcy Kotani, Świerzowej Ruskiej, Wyszowatki, Polan, Żydowskiego i Ciechani masowo przechodzili na prawosławie. W Krempnej schizma tylawska nie zyskała poparcia. Zjawisko to zapoczątkowało proces podziału wśród mieszkańców okolicznych wiosek. Jedni czuli się Ukraińcami, inni Polakami. Sytuacja ta znacznie się skomplikowała po wybuchu II wojny światowej. Na trzy lata przed wojną oddano do użytku szkołę, do której uczęszczało ponad 90 dzieci. Językiem wykładowym był polski, uczono także łemkowskiego. Czasy wojny i okupacji hitlerowskiej skomplikowały stosunki pomiędzy Polakami a Łemkami. Mieszkaniec Huty Krempskiej (Polak) wspomina, że „...powstała jakaś nienawiść między Polakami a Łemkami. Do wojny razem żyli i szanowali się jak bracia, kumowali itd. Od tego momentu przyszły na Polaków ciężkie czasy. W cerkwi na nabożeństwie śpiewano: Boże jedyny daj Ukrainu.” W październiku 1939 r., po zajęciu Krempnej przez Niemców zjawiała się delegacja ukraińska, która „śmiało twierdziła, że była Polska, ale już jej nigdy nie będzie. Panowali Polacy, ale teraz już nie będą nigdy. I zakładali od razu ukraińską organizację. Ruski [łemkowski] radny z Krempnej (miał żonę Polkę) powiedział, że Polaczkę dwajset (20) lat kręcili nam językami a teraz kręcić nie będą.” Do szkół i urzędów wprowadzono jako obowiązujący język ukraiński. Posterunek policji w Krempnej obsadzono 12 ukraińskimi funkcjonariuszami dowodzonymi przez niemieckiego komendanta. W Grabiu powstała placówka wojskowa, granicy pilnowali Ukraińcy. W Krempnej i okolicznych wioskach istniały jednostki ruchu oporu. W Myscowej działała konspiracja związana z Gwardią Ludową, w Krempnej - z Armią Krajową. Należy nadmienić, że zdecydowana większość Łemków była przeciwna nacjonalistycznej agitacji. Stało się to powodem do nazwania ich przez Ukraińców „zdrajcami narodu ukraińskiego” a dla Niemców było pretekstem do wywózek na przymusowe roboty do Rzeszy. Pod koniec wojny dała o sobie znać Ukraińska Powstańcza Armia. Ta, powstała w 1941 r. nacjonalistyczna organizacja, postawiła sobie za cel wypędzenie Polaków z terenów Ukrainy oraz likwidację radzieckiej partyzantki. Wschodnia część Beskidów i Bieszczady stały się areną walk z UPA w latach 1944 - 47. Od 1944 roku rozpoczęła się tzw. wymiana ludności pomiędzy Polską a Ukrainą SRR. Dobrowolnie lub pod naciskiem administracyjnym wyjechało do ZSRR ponad 70 tysięcy osób. Łemków z gminy Krempna wysyłano w okolice Kałusza w obwodzie lwowskim. Walki z UPA przeciągały się. Stały się one pretekstem do podjęcia przez polskie władze w kwietniu 1947 r. akcji pod kryptonimem „Wisła” („akcja W”), której celem było całkowite zlikwidowanie

UPA. Akcję utrudniała w znacznym stopniu pomoc niesiona przez miejscową ludność, partyzantom UPA. Wobec tego podjęto decyzję, że równolegle z działaniami wojskowymi wymierzonymi przeciw UPA, cała ludność ukraińska zostanie przesiedlona na tereny zachodniej Polski. Za Ukraińców władze uważały także Łemków, którzy z reguły nie angażowali się w kontakty z partyzantką ukraińską. W ten sposób wysiedlono nie tylko bieszczadzkich Ukraińców, ale także tych Łemków, którzy uniknęli wyjazdu do ZSRR dwa lata wcześniej. Mogli oni powrócić na te ziemie dopiero w 1956 r. Z 10 tysięcy ludzi zamieszkujących tereny dzisiejszej gminy Krempna wysiedlono ponad 80 procent Łemków. Do opuszczonych domostw napływali nowi osadnicy. Osadnictwo polskie na Łemkowszczyźnie szło z początku dość opornie. Do Krempnej i okolic przybyło ok. 400 rodzin. Wioski były zniszczone wskutek działań wojennych. Komunikacja z innymi miejscowościami była utrudniona ze względu na niedostateczną ilość dróg. Brakowało elektryczności, pola leżały odłogiem, zarastały je krzaki. Z biegiem czasu sytuacja powoli poprawiała się. W 1973 r. Krempna została siedzibą gminy. To przyspieszyło rozwój tych terenów. W okresie gospodarki socjalistycznej powstawały Państwowe Gospodarstwa Rolne, które zlikwidowano na początku lat dziewięćdziesiątych. Z chwilą wybudowania zapory na Wisłocy pojawiła się szansa na wykorzystanie walorów turystycznych Krempnej i okolic. Nad zalewem powstawać zaczęły domki campingowe, prywatne i zakładowe. 1 stycznia 1995 r. rozpoczął funkcjonowanie Magurski Park Narodowy, który przyczynił się do rozwoju turystyki pieszej.

Dębowiec

Dębowiec, dawniej miasteczko, dzisiaj wieś, w której ma siedzibę Urząd Gminy. Podlegają mu administracyjnie wsie: Zarzecze, Majscowa, Łazy Dębowieckie, Wola Dębowiecka, Cieklin, Folusz, Dobrynia, Duląbka, Dzielec, Wola Cieklińska, Radość i Pagórek. Swą nazwę wywodzi Dębowiec od lasów dębowych, które tu kiedyś rosły, a jego dzieje sięgają XIII wieku. Pierwszy dokument pisany pochodzi z 15 sierpnia 1349r., kiedy to król Kazimierz Wielki przeniósł Dębowiec z prawa polskiego na prawo magdeburskie i nadał mu miano: królewskie wolne miasto Dębowiec.

Położenie Dębowiec ma "iście królewskie". Zbudowano go na wzgórzu, u podnóża którego płynie od wschodu rzeka Wisłoka, a od zachodu potok Dębowica. Wokół w kotlinach leżą wsie, za którymi ciągną się pasma wzgórz pokrytych krzewami, drzewami owocowymi i lasami. Od południa w oddali widać pasmo gór Beskidu Niskiego, które porośnięte lasami mieni się różnymi kolorami w zależności od pogody. Widok Dębowca z oddali jest naprawdę piękny, zarówno w dzień, kiedy między zielenią drzew błyszczą dachy domów i wieże kościołów, a także wieczorem, gdy pojawiają się czerwone lub błękitne światła

lamp ulicznych. Piękne widoki przyrody, rzeka, las w pobliżu, a przede wszystkim świeże powietrze przyciągały tu zawsze wielu turystów.

Ma też Dębowiec wiele zabytków, świadczących o jego chlubnej przeszłości, a więc przede wszystkim kościół parafialny, zbudowany w 1848r., murowany, w stylu zbliżonym do baroku, pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła, którego wizerunek, znajdujący się w głównym ołtarzu, jest namalowany na desce i pochodzi z XVII wieku. Ciekawe są również ołtarze boczne wykonane przez miejscowych rzeźbiarzy, a także Grób Chrystusa; duży, drewniany z dwoma wieżyczkami i postaciami żołnierzy rzymskich. Blisko kościoła stoi jeszcze stary, niezamieszkały już dom z Krzyżem wiszącym na ścianie. Ma on już ponad 200 lat i kiedyś był przytułkiem dla ubogich. Mieszkańcy Dębowca nazywali go "szpitalką". Godny uwagi jest także duży dom w rynku zbudowany częściowo z cegły, a także z drzewa modrzewiowego i kamienia. Liczy on także ponad 200 lat i kiedyś należał do dworu. Nazywano go "rotmistrzówką". Później został przerobiony na karczmę zajezdną, o czym świadczą dwie duże sienie i zachowane jeszcze od tyłu ogromne, półokrągłe drzwi. Przed domem stoi figura św. Floriana. Na jej cokole widoczny jest napis łaciński, który informuje, że "Hrabia Maksymilian ze Zborowa Zborowski, starosta, dzierżawca Dębowca tę figurę dla uczczenia św. Floriana postawił na znak częściowego ocalenia od pożaru w 1780 roku". Za zabytek uznana została również kapliczka z XVIII wieku stojąca przy drodze do Jasła, zwana "Mikołajek", ponieważ we wnęce górnej stała kiedyś rzeźba św. Mikołaja, która niestety została skradziona. Na dębowieckim cmentarzu znajduje się kościółek, który ma również swoją tradycję. Wybudowano go w 1869r., Krzyż umieszczony w głównym ołtarzu został uratowany z płonącego Kościoła parafialnego.

Kiedyś Dębowiec słynął z pięknych wyrobów tkackich: firanek, obrusów i sukna. Miejscowi szewcy robili zgrabne i wygodne buty ze skóry, a rzeźnicy wyrabiali doskonałą kielbasę, którą wysyłano do Krakowa, Lwowa, a nawet za granicę. Obecnie nie ma w Dębowcu ani jednego szewca, ostatnie krosna tkackie stoją w Muzeum w Jasle, a tajemnicę smacznej kielbasy mistrzowie rzeźnictwa zabrali do grobu. Jedynie chlubne tradycje sadownictwa są do dziś podtrzymywane. Dzisiaj Dębowiec słynie z Sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej, do którego przyjeżdżają pielgrzymi z różnych stron Polski i cudzoziemcy. Szczególnie od koronacji łaskami słynącej figury Płaczącej Pani z La Salette (15 IX 1996r.). Sanktuarium mieści się w pięknym, starym, podworskim parku, w którym króluje gruby dąb, liczący ponad 500 lat. Obok kościoła znajduje się Kalwaria, zbudowana na wzór francuskiej z La Salette. U stóp Płaczącej Pani jest źródło, z którego wierni czerpią wodę, wierząc w jej cudowną moc. A cudów zdarzyło się tu niemało, o czym świadczą liczne podziękowania odczytywane w każdą środę w czasie Nowenny. Na temat Sanktuarium wiele można się dowiedzieć z pozycji książkowych, które można nabyć w pawilonie Wydawnictwa La Salette, znajdującym obok klasztoru Misjonarzy Saletynów.

Obecnie Dębowiec może się poszczycić kilkoma obiektami, które zbudowano lub odrestaurowano. Należą do nich: nowa szkoła (mieszcząca gimnazjum i podstawówkę) wraz z dużą i piękną salą gimnastyczną, Ośrodek Zdrowia, biblioteka powiększona ostatnio o czytelnię oraz budynek starej szkoły, w której mieści się posterunek policji, poczta i Gminny Ośrodek Kultury z izbą muzealną. Ma też Dębowiec własną piekarnię, bank, aptekę, młyn, restaurację, klub sportowy, boisko do piłki nożnej oraz kilkanaście sklepów. Dojazd do Dębowca od strony Jasła nie sprawia kłopotu dzięki komunikacji autobusowej MKS i PKS.

Kołaczyce

Gmina położona jest na skraju Pogórza Ciężkowickiego, przy drodze Jasło-Tarnów. Jej powierzchnia zajmuje 60 km² i zamieszkuje ją 8905 osób /wg danych na 31.12.2003r./.

W skład gminy wchodzi: Bieździadka, Bieździedza, Kołaczyce, Krajowice, Lublica, Nawsie Kołaczyckie, Sieklówka, Sowina. Prawa miejskie Kołaczyce otrzymały w 1354 roku. Korzystne położenie oraz bliskość warownego zamku "Golesz" sprzyjały rozwojowi miasta. W 1657 roku Kołaczyce zostały zniszczone przez wojska Jerzego II Rakoczego z Siedmiogrodu. W II połowie XVIII w. powstała tutaj fabryka perkali i bielizny. Sławy miastu przysporzyły również tradycje szewskie. Status miasta Kołaczyce utraciły w 1934 roku. Zachowały jednak małomiasteczkowy układ przestrzenny z prostokątnym rynkiem, otoczonym zwartą zabudową. W rynku znajduje się kilka domów mieszczańskich z XVIII-XIX wieku, wśród nich drewniany dom z 1792 roku, dawna szkoła z 1880 roku, zajazd z XVIII wieku, a także pochodząca z 1803 roku murowana kapliczka z rzeźbą Matki Boskiej. W południowo-wschodniej części rynku wznosi się neogotycki kościół parafialny p.w. św. Anny wybudowany w latach 1903-1906, zachowały się w nim natomiast elementy XVII-wiecznego wyposażenia m.in. chrzcielnica, kamienna kropielnica oraz ołtarze boczne. Na miejscowym cmentarzu zachowała się murowana kaplica z 1910 roku oraz kwatery żołnierzy z pierwszej wojny światowej.

Jedną z ważniejszych atrakcji turystycznych gminy jest dwór, wybudowany prawdopodobnie w XVII wieku i dwukrotnie przebudowany w wieku XIX, w położonej na wschód od Kołaczyc Bieździedzy. Bieździedza to jedna z najstarszych osad w okolicy, położona w dolinie potoku Liczkówka na Pogórzu Strzyżowskim. Jako własność benedyktynów tyńskich występuje już w 1105 r. Natomiast w centrum wsi znajduje się gotycki kościół, wybudowany w pierwszej połowie XV wieku, z kaplicą dobudowaną w 1615 r. restaurowany po pożarze w 1887 roku i w II połowie XX wieku. Przy kościele znajduje się wieża - dzwonnica z XV wieku. Wokół kościoła rosną kilkusetletnie dęby. Natomiast w Bieździadce (wieś wzmiankowana już w 1508 r.) zachowały się ruiny dworu Romerów z XVIII wieku rozbudowanego w XIX-XX wieku, oraz fragmenty parku krajobrazowego

z XIX wieku, a także dwa cmentarze wojskowe z okresu I wojny światowej. Przez teren gminy przebiegają dwa szlaki turystyczne: Kołaczyce- Gogołów- Bardo i Kołaczyce- Ujazd- Liwocz.

Pierwsza wzmianka o zamku "Golesz" pochodzi z 1319 roku. Zbudowany został prawdopodobnie w miejscu prastarego grodu słowiańskiego. Stanowiąc własność benedyktynów tynieckich, był siedzibą starosty rozległych włości klasztornych i miejscem tzw. sądów leńskich dla sołtysów okolicznych osad. Zamek z natury obronnie położony oparł się najazdowi Węgrów w 1474 r. Zniszczony w czasie następnego najazdu wojsk węgierskich w 1657 roku popadł ostatecznie w ruinę. Do naszych czasów zachowały się jedynie niske fragmenty murów, oraz ślady wałów i fos. Obok ruin osobiwością wzgórza są ciekawie ukształtowane skalne ostańce. Wzgórze zamkowe w 2000 roku uznane zostało za rezerwat przyrody o nazwie "Golesz" W jego obrębie występują cenne drzewostany oraz wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin.

Osiek Jasielski

Gmina położona przy drodze biegnącej z Gorlic przez Duklę do Cisnej zajmuje 60 km² i liczy 5371 mieszkańców /wg danych na 31.12.2003r./. W jej skład wchodzi: Czekaj, Mrukowa, Osiek Jasielski, Pielgrzymka, Samokłęski, Świerchowa, Załęże, Zawadka. Prawa miejskie Osiek otrzymał z rąk króla Kazimierza Wielkiego w 1365 roku w miejscu wcześniej istniejącego grodu i osady. Okres rozwoju to XV-XVI wiek. Rejestr poborowy z 1581 r. informuje, że w miasteczku działały młyn i tartak. Miasteczko stanowiące własność królewską było ośrodkiem tzw. starostwa niegrodowego, posiadało warowny zameczek, znane było z targów końmi i bydła. Samowola i wyzysk ze strony dzierżawców doprowadziły do upadku Osieka, który już w początkach XVIII wieku zaliczany był do wsi. W XVIII w. Osiek stał się własnością Ignacego Giedroycia i przechodził w kolejnych latach w ręce Sanguszków, Gaszyńskich i Janiszewskich. W 1934 r. jako miasto liczące poniżej 3 tys. mieszkańców stracił prawa miejskie. Osiek jednak do dziś zachował charakter miasteczka. Pozostałością miejskich dziejów jest duży rynek z XIX i XX - wieczną zabudową, resztki kazimierzowskiego zameczku (piwnice), pozostałości ziemnych fortyfikacji z XVI-XVII wieku oraz stare domy mieszczkańskie.

W pobliżu stoją obok siebie dwa kościoły - nowo wybudowany p.w. Przemienienia Pańskiego oraz stara drewniana świątynia zbudowana w 1419 roku, a przebudowana w 1640 r. W jej wnętrzu zachowało się barokowe wyposażenie, ołtarze, ambona, konfesjonały, krucyfiks i chrzcielnica z I poł. XVI wieku. W okresie II wojny światowej działała w Osieku placówka Armii Krajowej.

Inny zabytkowy kościół na terenie gminy znajduje się w Załężu - świątynia zbudowana w 1760 r., przekształcona w 1883r. z zachowanymi wewnątrz XV-wiecznymi obrazami. Drewniany kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w latach 50 - tych i 60 - tych XX wieku rozbudowany o wieżę i kaplicę . Przed wjazdem do kościoła wznosi się XVIII wieczny obelisk. We wnętrzu kościoła zachowały się zabytki malarstwa tablicowego z XV stulecia. Obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem (w typie apokaliptycznym). Wieś wzmiankowana w 1326 roku zachowała oryginalną starą zabudowę. Natomiast w Pielgrzymce znajduje się greckokatolicka drewniana cerkiew św. Michała Archaniola zbudowana pod koniec XVIII wieku, przebudowana w drugiej połowie XIX wieku. W jej wnętrzu zachowała się ikona Matki Boskiej z 1605 roku. W pozostałych miejscowościach gminy zachował się liczne XIX - wieczne przydrożne kapliczki. Natomiast w lesie w Mrukowej w 2001 r. wybudowano stację drogi krzyżowej prowadzącą do pochodzącej z 1906r. kapliczki z figurą Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych. Wieś Mrukowa leży u stóp zachodnich garbów masywu Magury Wątkowskiej. Rozciągnięta w dolinie potoku Szczawa, na południe od wsi, podnoszą się lesiste garby niewysokich gór. Na wprost wznosi się góra Trzy Kopce lub Trzeci Kopiec (696 m), oddzielona od sąsiednich wyniosłości głęboko wciętą doliną potoku Szczawa. Po jej zachodniej stronie, na krańcach bocznych ramion, wyróżniają się charakterystyczne kopce: Zamkowej (571 m), Ruskiego Zamku (545 m) i Księżej Góry (531 m). Horyzont zamyka masyw Świerzowej (805 m). Gmina posiada duże walory krajobrazowe i przyrodnicze, umożliwiające uprawianie turystyki pieszej i turystyki rowerowej.

Gmina Jasło

Obejmuje miejscowości wokół miasta i zajmuje powierzchnię 93 km². Gmina na dzień 31.12.2003 r. liczyła 16283 mieszkańców. W jej skład wchodzi: Bierówka, Brzyście, Chrzastówka, Jareniówka, Gorajowice, Kowalowy, Łaski, Sobniów, Niegłowice, Opacie, Osobnica, Szebnie, Trzcina, Warzyce, Wolica, Zimna Woda, Żółków.

Przez gminę przebiega spacerowy szlak turystyczny Wojaszówka - Jasło - Kołaczyce - Skołyszyn. Odkrycia archeologiczne prowadzone na terenie gminy potwierdzają o zamieszkiwaniu tych terenów w odległych wiekach. Szczególnie cenne okazały się odkrycia archeologiczne w Trzcinicy, które pozwoliły ustalić pierwsze ślady osadnictwa na tym terenie na ok. 2000 lat p.n.e., a więc początków epoki brązu. W trakcie badań prowadzonych w latach 1991-1998 odkryto ok. 130 tys. zabytków m.in. duże ilości glinianych naczyń, ceramiki, wyroby rógowe i z kamienia oraz unikatowe eksponaty z brązu i żelaza. Miejsce to nazywane jest "Karpacką Troją", planowana jest budowa skansenu archeologicznego. Zachowały się tutaj liczne ślady wczesnośredniowiecznego grodziska

/XI-XIII w./ Ślady osad słowiańskich odkryto również w Niepli, natomiast w Bierówce można oglądać mogiły kurhanowe. Ślady upamiętniające tragiczne wydarzenia historii to głównie pomniki i mogiły m. in. cmentarz w Warzycach. W Szebniach w latach 1941 - 1944 był założony przez hitlerowców obóz jeńców radzieckich, przekształcony później na obóz dla ludności polskiej. W Bierówce na tzw. "Dołach Bierowskich" znajduje się cmentarz jeńców radzieckich, a we wsi pomnik ofiar faszyzmu. Wśród zabytkowych obiektów na terenie gminy wyróżniają się kościoły m. in. w Trzcinicy - datowany na XV-XVI wiek, z zachowanymi fragmentami renesansowej polichromii, w Osobnicy - neogotycka świątynia wybudowana w 1905 roku wg projektu Teodora Talowskiego i dwa cmentarze żołnierskie z I wojny światowej; z lat 1904-1906 pochodzi kościół św. Wawrzyńca w Warzycach zbudowany w stylu neoromańskim, a także pochodzący prawdopodobnie z XVIII wieku drewniany kościół p.w. św. Marcina w Szebniach. W Szebniach możemy zobaczyć również dwór Gorayskich z XIX wieku i park krajobrazowy z XVIII - XIX wieku. Również w Trzcinicy znajduje się zespół dworski z parkiem, wybudowany w XVIII wieku, a przebudowany w wieku XIX - obecnie użytkowane przez Zespół Szkół Rolniczych.

Brzyska

Położona na północ od Jasła, przy trasie Tarnów - Jasło - Krosno, w obrębie Pogórza Ciężkowickiego obejmuje obszar 45 km² i liczy 6363 mieszkańców /wg danych na 31.12.2003r./ Do gminy należą miejscowości: Błażkowa, Brzyska, Dąbrówka, Kłodawa, Lipnica Dolna, Ujazd i Wróblowa. Historia Brzysk sięga pierwszej połowy XIV wieku. Wieś należała wówczas do opactwa benedyktynów w Tyńcu i aż do czasów rozbiorowych pozostawała ich własnością. Brzyska pojawiają się w tynieckim kodeksie dyplomatycznym w zapisie z 1354 r., natomiast z 1288 roku pochodzi pierwsza wzmianka o leżącej na terenie gminy miejscowości Ujazd. Wszystkie wsie gminy wymieniane są w dokumencie z 1456 r., w którym Kazimierz Jagiellończyk potwierdza przywileje nadane klasztorowi w Tyńcu.

Na terenie gminy znajduje się rozległy kompleks leśny obejmujący górę Liwocz (562 m), /na której znajduje się wieża widokowa wg projektu arch. Macieja Fabisza z 18 metrowym krzyżem i stacjami drogi krzyżowej i Kamienną Górę (508 m). Tędy prowadzi pogórzański szlak turystyczny (żółty) Kołaczyce - Ujazd - Liwocz. Jako spuścizna minionych wieków w Brzyskach zachował się pałac szlachecki wraz z parkiem, wybudowany w XVII wieku - niestety obecnie mocno zniszczone. Do ciekawszych obiektów należy kościół parafialny p.w. Marii Magdaleny w Brzyskach wzniesiony w stylu neogotyckim w latach 1832-1879. Także wiele pomników na miejscowym cmentarzu należy do XIX-wiecznych zabytków, m.in. kaplica grobowa dawnych właścicieli Brzysk - Kotarskich z 1859 roku. W Lipnicy Dolnej znajduje się XIX-wieczny dworek otoczony parkiem, natomiast na terenie wsi Błażkowa

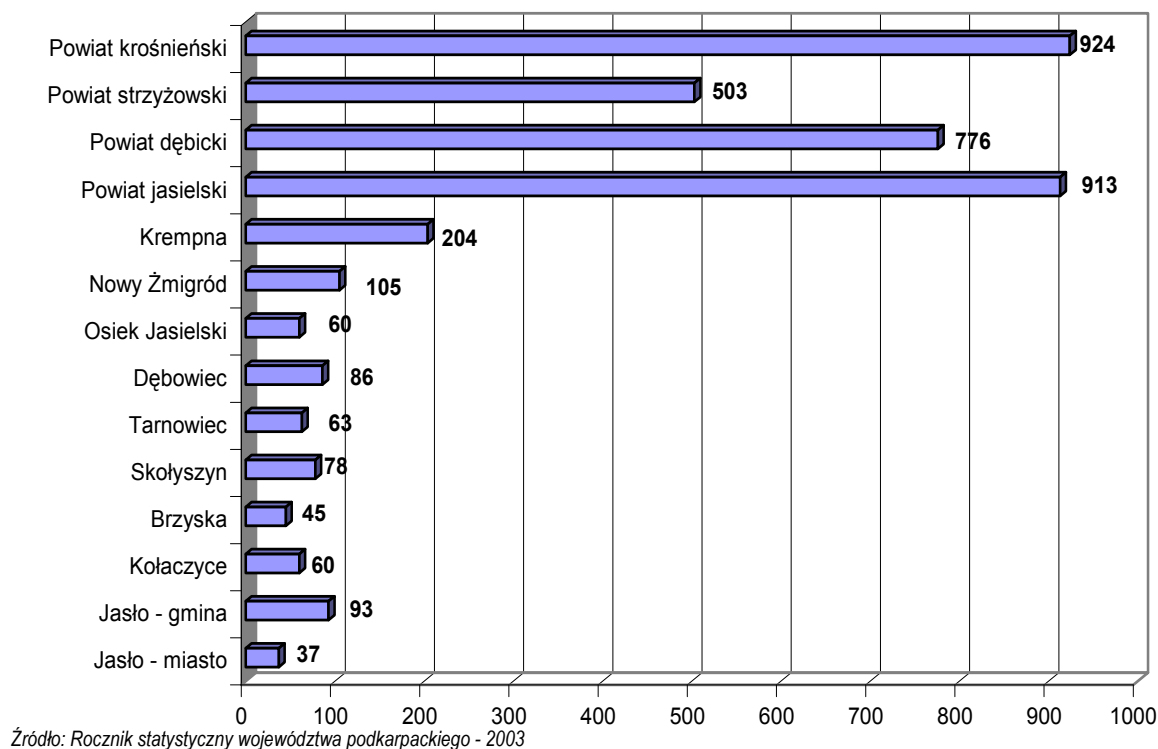
znajdują się dwa cmentarze z okresu I wojny światowej. W większości wsi pomnikami dawnej architektury są przydrożne kapliczki.

Powierzchnia i liczba ludności.

Powiat jasielski zajmuje powierzchnię 831 km² (Wyk.1). Wśród gmin powiatu jasielskiego największą powierzchnie zajmuje Krempna (204 km²), natomiast najmniejsza jest gmina miejska Jasło (37 km²).

Największą gminą powiatu jest gmina Krempna (204 km²), drugie miejsce zajmuje miasto Jasło. Warte zauważenia jest to, że Krempna ma najniższą gęstość zaludnienia bo tylko 10 osób/km², wynika to z faktu iż jest to gmina położona w górzystym terenie gdzie jest mało miejscowości i trudny dojazd.

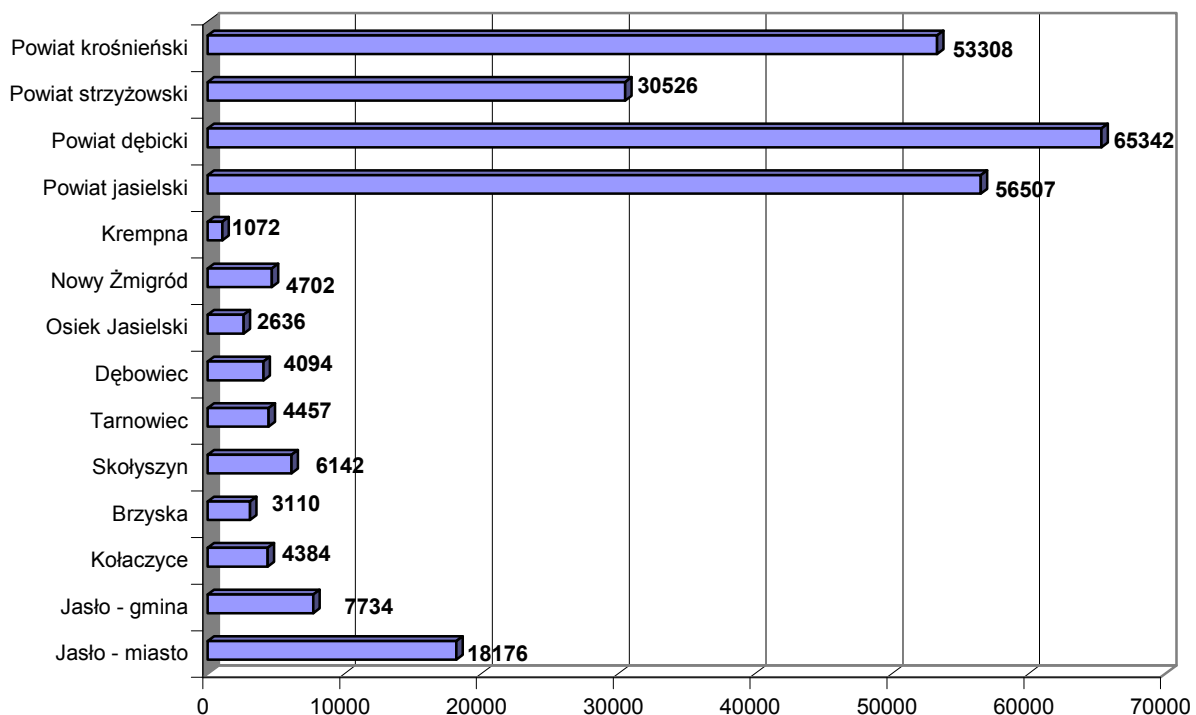
Wyk.1.Powierzchnia w km

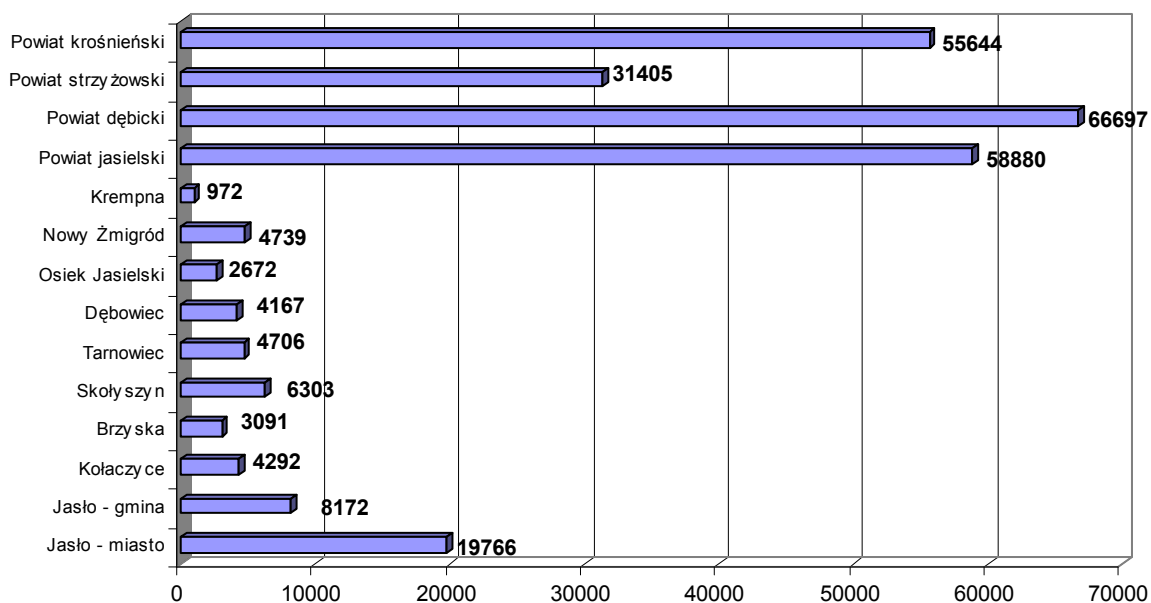
Na obszarze powiatu mieszka 115 518 osób, w tym 56 507 mężczyzn i 58 888 kobiet (49% do 51%). Gęstość zaludnienia wynosi 136 osób/km² jest to szósta pozycja pod względem gęstości zaludnienia w województwie. Ludność powiatu stanowi prawie 6% ludności

województwa. W przeważającej mierze ludność powiatu to mieszkańcy wsi, stanowią oni 69,3% mieszkańców (85 812).

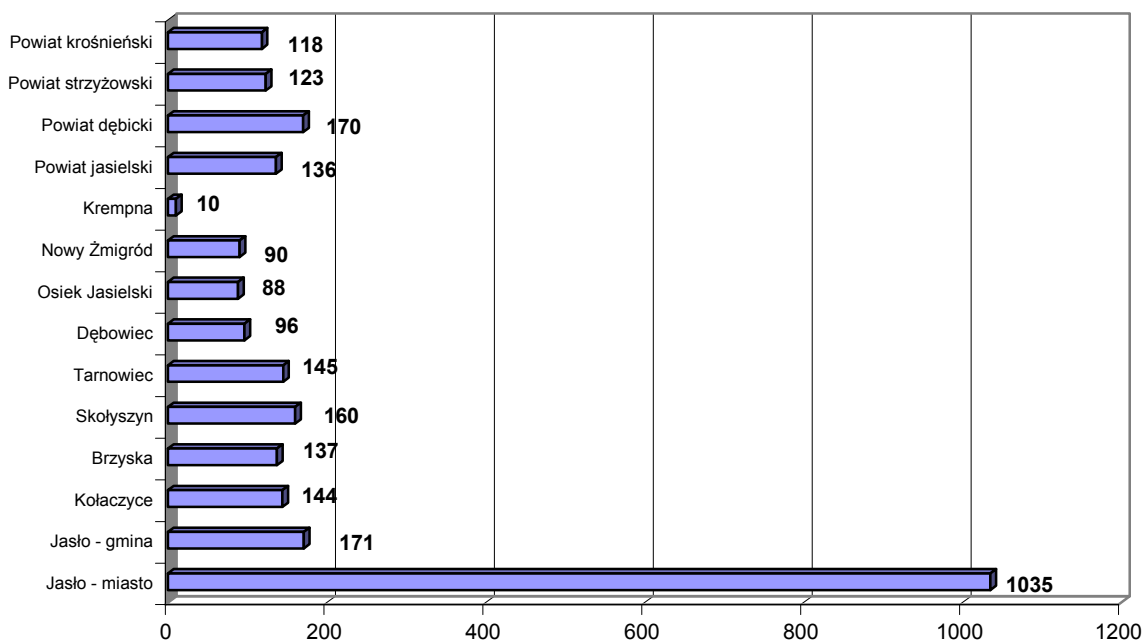
Wyk.2.Ludność według powiatów i gmin - mężczyźni 2002 r.

Wyk.3.Ludność według powiatów i gmin - kobiety 2002 r.

Wyk.4. Gęstość zaludnienia w 2002 r.

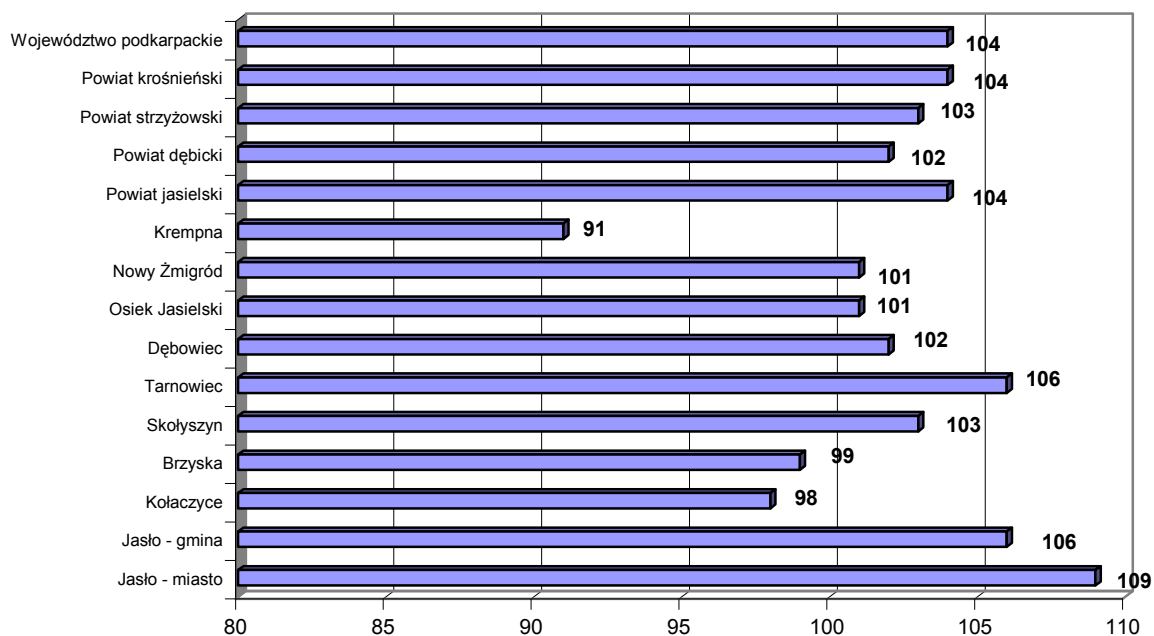
Spółeczeństwo powiatu można określić jako młode. W wieku przedprodukcyjnym czyli do 17 lat znajduje się 29 658 osób co stanowi 25,62% mieszkańców. W wieku od 18 do 64 lat czyli w wieku produkcyjnym znajduje się 68 266 ludności czyli

58,97 % mieszkańców. 17 463 (15,08%) mieszkańców znajduje się w wieku poprodukcyjnym czyli powyżej 64 lat.

Tabl.1. Struktura ludności wg wieku (stan z 2002 r.)- powiat jasielski, powiaty ościenne i gminy powiatu jasielskiego

	w wieku przedprodukcyjnym	w %	w wieku produkcyjnym	w %	w wieku poprodukcyjnym	w %
Jasło - miasto	8840	23,30%	23894	62,98%	5208	13,73%
Jasło - gmina	4252	26,73%	9095	57,18%	2559	16,09%
Kołaczyce	2414	27,11%	4978	55,89%	1284	14,42%
Brzyska	1728	27,87%	3537	57,04%	936	15,09%
Skołyszyn	3304	26,55%	7295	58,62%	1846	14,83%
Tarnowiec	2353	25,68%	5246	57,25%	1564	17,07%
Dębowiec	2131	25,33%	4771	56,71%	1359	16,15%
Osiek Jasielski	1437	27,07%	3015	56,80%	856	16,13%
Nowy Żmigród	2581	27,34%	5260	55,71%	1600	16,95%
Krempna	618	30,23%	1175	57,49%	251	12,28%
Powiat jasielski	29658	25,62%	68266	58,97%	17463	15,08%
Powiat dębicki	35635	26,99%	78654	59,57%	17750	13,44%
Powiat strzyżowski	16210	26,17%	35746	57,72%	9975	16,11%
Powiat krośnieński	28353	26,02%	63503	58,29%	17096	15,69%
Województwo podkarpackie	539421	25,63%	1259784	59,85%	305845	14,53%

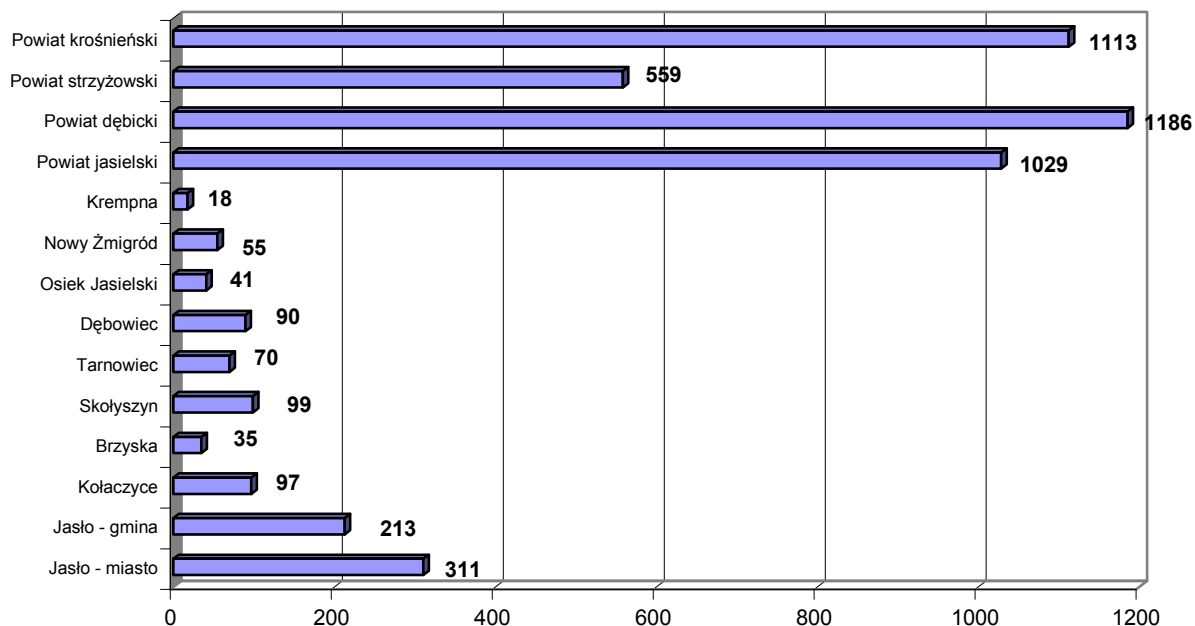
Wyk.5. Kobiety na 100 mężczyzn w 2002 r.

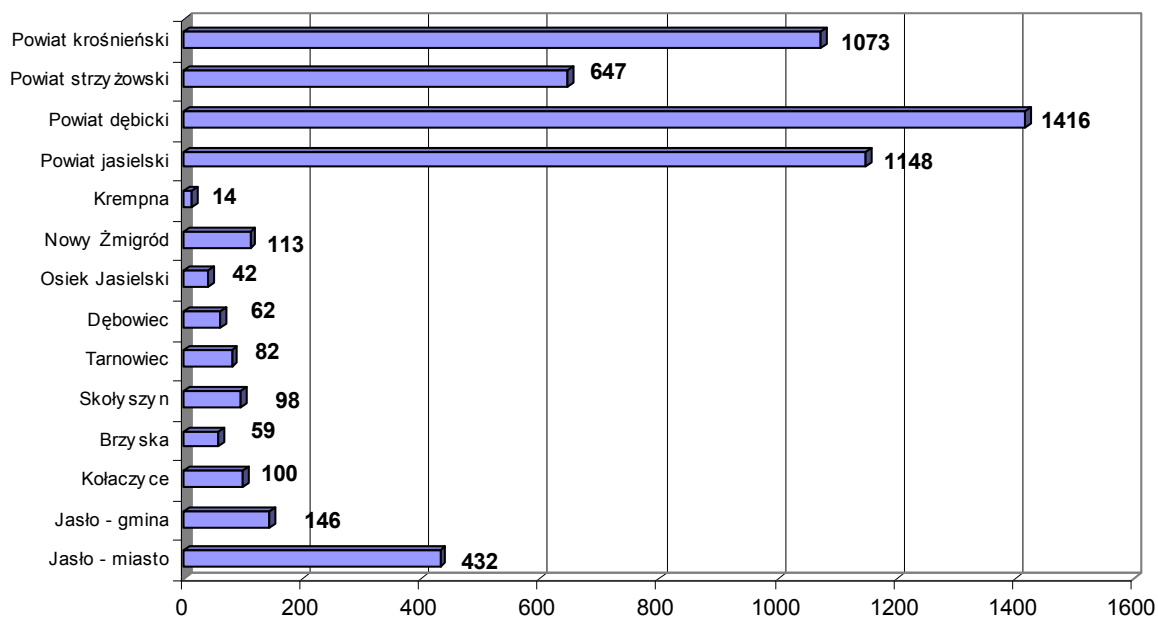
Tabl.2. Struktura ludności wg wieku (stan na 2002 r.) - powiat jasielski, powiaty ościennie i gminy powiatu jasielskiego

	w wieku 0-2 lata	w wieku 3-6 lat	w wieku 7-12 lat	w wieku 13-15 lat	w wieku 16-18 lat	w wieku 19-24 lat	w wieku 25-29 lat	w wieku 30-39 lat	w wieku 40-49 lat	w wieku 50-59 lat	w wieku 60-64 lat	w wieku 65 lat i więcej
Jasio - miasto	2,74%	4,07%	7,79%	4,89%	5,71%	9,90%	7,56%	13,53%	16,46%	11,89%	4,12%	11,35%
Jasio - gmina	3,07%	5,05%	9,59%	5,33%	5,55%	8,76%	6,85%	14,37%	13,86%	9,70%	4,26%	13,62%
Kolaczyce	3,74%	4,95%	9,89%	4,91%	5,39%	8,95%	7,64%	13,88%	12,65%	9,04%	4,19%	12,19%
Brzyska	3,53%	5,53%	10,39%	5,14%	4,89%	9,76%	7,72%	14,22%	12,77%	9,06%	4,10%	12,89%
Skolyszyn	3,50%	4,91%	9,81%	4,93%	5,21%	9,02%	7,85%	14,48%	12,76%	10,70%	3,92%	12,91%
Tamowiec	3,22%	5,37%	9,16%	4,47%	4,95%	8,75%	7,33%	14,01%	13,71%	10,18%	4,13%	14,71%
Dębowiec	3,19%	5,10%	9,01%	4,79%	5,03%	8,82%	7,62%	13,65%	13,12%	9,65%	4,37%	13,85%
Osiek Jasielski	2,86%	5,44%	9,80%	5,61%	4,90%	9,76%	7,86%	13,11%	14,20%	8,53%	3,96%	13,96%
Nowy Żmigród	3,45%	4,90%	9,62%	5,60%	5,74%	9,27%	6,96%	12,87%	13,99%	8,81%	4,25%	14,53%
Krempna	2,59%	6,02%	10,32%	7,53%	5,48%	9,20%	5,53%	13,31%	16,78%	9,25%	3,38%	10,62%
Powiat jasielski	3,12%	4,78%	9,04%	5,07%	5,42%	9,33%	7,42%	13,78%	14,45%	10,34%	4,13%	12,79%
Powiat dębicki	3,32%	4,93%	9,41%	5,44%	5,87%	10,32%	7,51%	13,49%	14,39%	10,15%	3,82%	11,35%
Powiat strzyżowski	3,18%	5,13%	9,22%	5,15%	5,24%	9,66%	7,66%	13,62%	13,18%	9,87%	4,36%	13,74%
Powiat krośnieński	3,33%	5,02%	9,08%	5,05%	5,47%	9,31%	7,40%	13,39%	14,05%	10,41%	3,96%	13,53%
Województwo podkarpackie	3,15%	4,80%	8,92%	5,12%	5,55%	10,09%	7,60%	13,22%	14,46%	10,78%	3,92%	12,39%

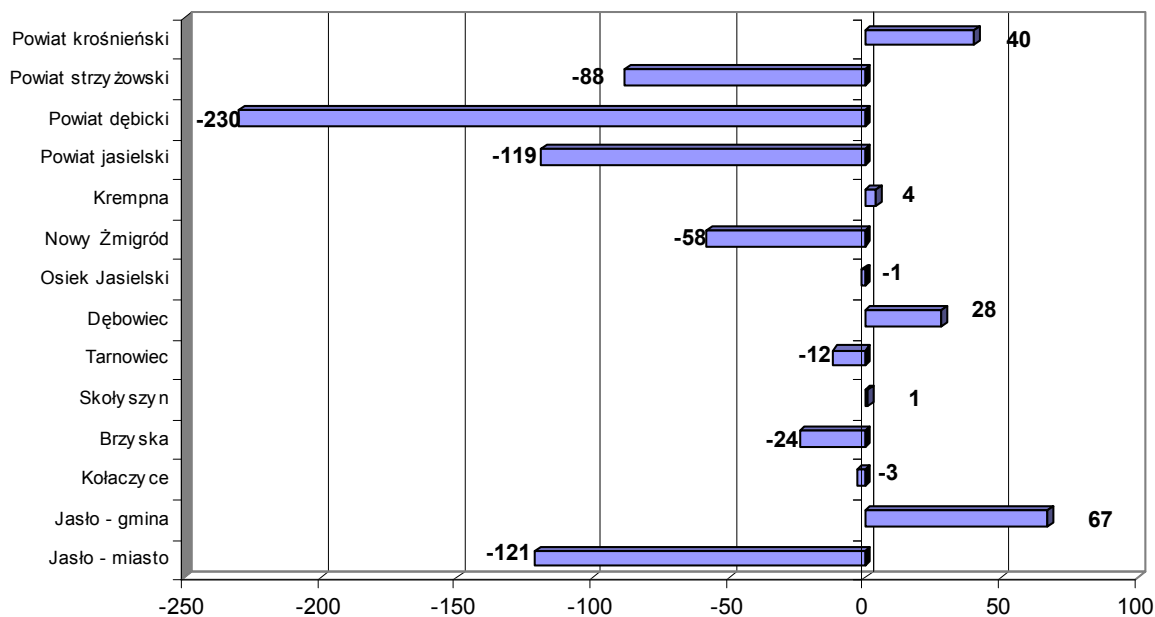
Wyk.6. Napływ ludności (stan na 2002 r.)

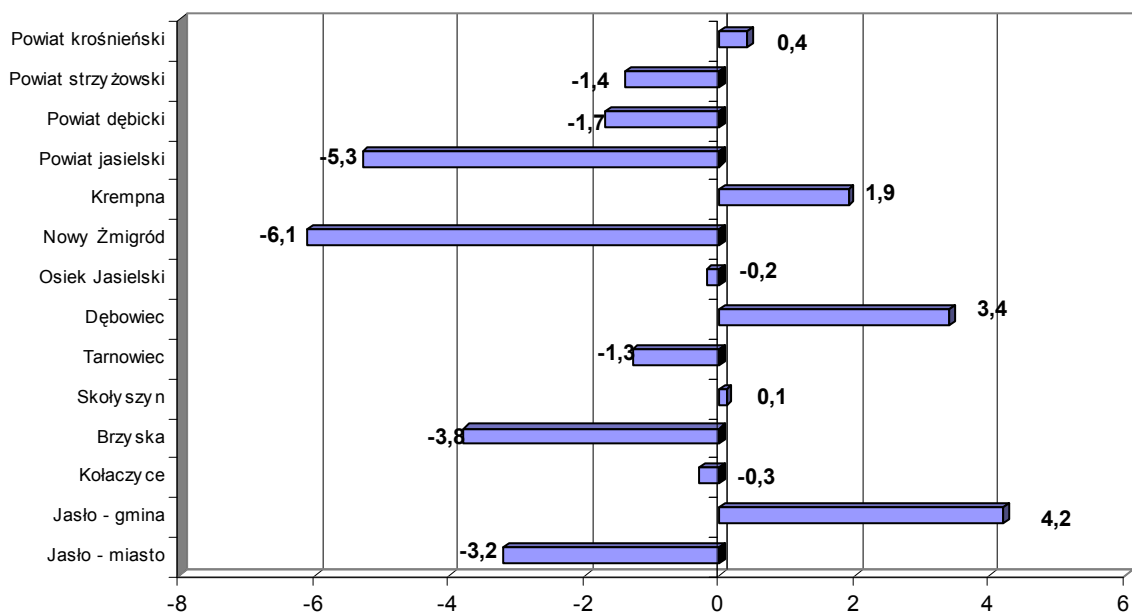
Wyk.7. Odpływ ludności (stan na 2002 r.)

Wyk.8. Saldo migracji (stan na 2002 r.)

Wyk.9. Saldo migracji na 1000 mieszkańców (stan na 2002 r.)

Tab.3. Ludność powiatu jasielskiego na tle województwa podkarpackiego (2002 rok)

Powiat	Ogółem	Na 1 km ²	Kobiet	Kobiety na 100 mężczyzn
bieszczadzki	22341	20	11218	101
brzozowski	65651	121	33329	103
dębicki	132039	170	66697	102
jarosławski	121912	118	62842	106
jasielski	123754	136	63106	104
kolbuszowski	61409	79	30827	101
krośnieński	108952	118	55644	104
leski	26598	167	13220	99
leżanski	69168	119	35034	103
lubaczowski	57808	44	28895	100
łańcucki	77378	171	9501	106
mielecki	132830	151	67303	103
niżański	67117	85	33726	101
przemyski	71225	59	35656	100
przeworski	78871	113	40244	104
ropczycko-sędziszowski	70901	129	35090	102
rzeszowski	169892	139	86374	103
sanocki	94672	77	48323	104
stalowowolski	110389	133	56450	105
strzyżowski	61931	123	31405	103
tarnobrzeski	54009	104	27413	103
Miasta na prawach powiatu				
Krosno	48249	1110	25332	111
Przemyśl	67787	1553	35898	113
Rzeszów	159791	2976	84312	112
Tarnobrzeg	50376	587	26081	107
Woj. podkarpackie	2105050	117	1075002	104

Źródło: Rocznik Statystyczny województwa podkarpackiego 2003

Bezpieczeństwo

Tab.4. Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2002 r.- - powiat jasielski, powiaty ościennie i gminy powiatu jasielskiego

	ogółem	kryminalne uszczerbek na zdrowiu	udział w bójce lub pobicie	kradzież cudzej rzeczy	kradzież z włamaniem	przestępstwa gospodarcze	przestępstwa drogowe
Powiat jasielski	2 374	29	35	311	289	167	727
Powiat dębicki	3 167	42	47	391	563	274	846
Powiat strzyżowski	1 180	12	4	145	122	388	327
Powiat krośnieński*	3 826	49	44	534	812	329	1 059
Województwo podkarpackie	49 881	737	574	7 235	8 546	4 109	13 855

* łącznie z danymi dla miasta na prawach powiatu

Źródło: rocznik statystyczny województwa podkarpackiego 2003 r.

II. Turystyka

Środowisko przyrodnicze

Budowa geologiczna i klimat

Podstawą turystycznej atrakcyjności powiatu jasielskiego, który obejmuje terytorium 10 gmin, w tym jednej miejskiej – Jasło oraz 9 gmin wiejskich, tj. Brzyska, Dębowiec, Jasło, Kołaczyce, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski, Skołyszyn, Tarnowiec są jej zasoby przyrodnicze. Tworzą je malownicze krajobrazy z przełomami rzek i potoków górskich, rozległe obszary leśne z bogactwem zwierzyny łownej, rzadkimi okazami fauny i flory oraz czyste środowisko. Znakomita większość tych atrakcji zlokalizowana jest w południowej części powiatu.

Powiat jasielski leży w obrębie czterech jednostek fizjograficznych: Beskidu Niskiego na południu, Pogórza Ciężkowickiego i Pogórza Strzyżowskiego na północy oraz Dołów Jasielsko-Sanockich, rozdzielających równoleżnikowo te pasma górskie. W części Beskidu Niskiego mieszczącej się w granicach powiatu jasielskiego wyróżnia się **Pasma Magurskie**. Rozciąga się ono od doliny Ropy na zachodzie po dolinę górnej Wisłoki (Kąty). Główny grzbiet stanowi potężny wał Magury Wątkowskiej (846 m n.p.m.) z bocznymi ramionami. Od niej ciągnie się ku wschodowi długi grzbiet ze Świerzową (803 m n.p.m.) i Kamieniem (714 m n.p.m.). Do Pasma Magurskiego należą również masywy Małeszki (801 m n.p.m.) i Uherca (706 m n.p.m.).

Na północy dominują łagodne, faliste wzniesienia Pogórza z najwyższym szczytem Liwocz (561 m n.p.m.) a na południu rozciągają się pasma Beskidu Niskiego, osiągające wysokość prawie 850 m n.p.m. (Magura Wątkowska – najwyższy szczyt w powiecie jasielskim - 846 m n.p.m.). Obydwie te krainy rozdzielają przebiegające równoleżnikowo przez teren powiatu Doły Jasielsko-Sanockie. W granicach powiatu jasielskiego znajduje się bardzo typowy fragment Beskidu Niskiego, objęty ochroną w formie Magurskiego Parku Narodowego. Zbudowany on jest z silnie sfałdowanych utworów fliszowych. Obniżenia fałdów utworzone są z mniej odpornych warstw fliszu, z dużym udziałem łupków, a wyniesione części fałdów – z odpornych na wietrzenie piaskowców. Efektem takiej budowy geologicznej grzbietów wzgórz są liczne wychodnie skalne o różnorodnych kształtach. Największa koncentracja skałek występuje w masywie Magury Wątkowskiej, w okolicach Folusza, Mrukowej i Pielgrzymki oraz w szczytowej partii góry Kamień koło Krempnej. Przy granicy powiatu jasielskiego leży rozległe rumowisko skalne, objęte ochroną w rezerwacie „Kornuty” na zachodnim stoku Magury Wątkowskiej.

Urozmaicona rzeźba terenu powoduje zróżnicowanie klimatyczne, zachowując w zasadzie cechy klimatu górskiego. Pogórze charakteryzuje klimat umiarkowanie ciepły, natomiast Beskid Niski posiada trzy pietra klimatyczne: od chłodnego do umiarkowanie ciepłego. Śnieg w rejonie Beskidu Niskiego zalega 120 - 150 dni (grubość pokrywy śnieżnej 60 – 100 cm), a na terenie Pogórza 60 – 80 dni (grubość pokrywy śnieżnej 60 – 80 cm).

Tab. 1. Podstawowe dane klimatyczne dla okolic powiatu jasielskiego

Miejscowość	Wysokość n.p.m.	Średnie temperatury			Suma opadów rocznych (mm/m ²)
		zima	lato	rok	
Wysowa	525	- 5,8	15,7	5,6	828,0
Barwinek	420	- 5,4	15,8	5,9	873,0

Źródło: Obrębska-Starkłowa B. i in., W: Karpaty Polskie, red. J. Warszńska, Kraków, 1995

W okolicach Fulusza występuje mikroklimat wykazujący znamiona klimatu zdrowotnego, stąd miejscowość ta postrzegana bywa często jako miejscowość lecznicza.

Wody

Największą rzeką przecinającą cały teren powiatu jasielskiego z południa na północ jest Wisłoka, wypływająca ze zbocza Dębiego Wierchu, przy granicy ze Słowacją. Zasadniczą część jej obszaru źródłowego leży w Beskidzie Niskim. Malowniczymi krajobrazami charakteryzują się urokliwe przełomy Wisłoki w okolicach Nieznajowej, Rozstajnego, a także przełom potoku Pomiarka koło Ciechani oraz potoku Krempna koło Żydowskiego. W północnej części powiatu uchodzą do Wisłoki dwa jej duże dopływy: Ropa i Jasiołka. Wisłoka ma charakter rzeki górskiej, dzikiej i nieuregulowanej. Odznacza się dużym wskaźnikiem nierównomierności przepływów i często zaskakuje gwałtownymi wezbraniami, powodującymi lokalne powodzie. Górski odcinek Wisłoki zamyka zapora wodna i zbiornik w Krempnej, popularny wśród miłośników wędkowania i innych form aktywnego wypoczynku nad wodą.

Ochrona przyrody - flora i fauna

Powiat jasielski leży w zasięgu dwóch pięter roślinnych wyróżnianych w Karpatach – pogórza sięgającego do 530 m n.p.m. regla dolnego, zajmującego wyżej położone wzniesienia Beskidu Niskiego. Piętro pogórza stanowi ponad 80% powierzchni powiatu, jest w większości zajęte pod uprawę roli oraz zabudowę. Lasy występują w formie niewielkich, rozproszonych kompleksów z zachowanymi fragmentami naturalnych, typowych dla pogórza

zbiorowisk leśnych. Są to wielogatunkowy las grądowy z dominującymi gatunkami grab, lipa, dąb, jawor, brzoza i czereśnia. Nad górskimi potokami zachowała się olszyna karpacka a w wilgotnych dolinach większych rzek olszyna bagienna i wielogatunkowe łągi. Piętro regła dolnego w granicach powiatu jasielskiego widoczne jest jedynie w Beskidzie Niskim. W reglu dolnym dominują lasy buczyny karpackiej z charakterystyczną dużą zmiennością. Do szczególnie cennych zbiorowisk zaliczyć można górskie lasy jaworowe, zlokalizowane na rumowiskach skalnych. Powszechne są także lasy jodłowe i jodłowo-świerkowe oraz drzewostany mieszane sosnowe i modrzewiowe – pochodzące głównie z nasadzeń.

Bogata szata roślinna zmienia się wraz ze zmianą wysokości. W powiecie jasielskim występuje ponad 900 gatunków roślin naczyniowych. Mają one charakter form przejściowych między Karpatami Wschodnimi a Zachodnimi. gatunki wschodniokarpackie, to np. sałatnica leśna, kostrzewa górska i żywokost sercowaty. Typowymi roślinami zachodniokarpackimi są m.in. przytulia okrągłolistna, tojad dzióbaty, dziurawiec rozesłany, prosienicznik gładki, głóg dwuszyjkowy, krzyżownica ostroskrzydłkowa i żarnowiec miotłasty. Duży udział we florze powiatu mają rośliny górskie, gdzie stwierdzono ponad 70 przedstawicieli tej grupy. Należą do nich np. dwa gatunki subalpejskie: ciemiężycza zielona i modrzyk górski. Dużo liczniejsze są rośliny typowe dla regła dolnego, jak: olsza szara, żywiec gruczołowaty, szalwia lepka, tojeść gajowa, lepieźnik biały i in. Na obszarze Pogórza i Dołów Jasielsko-Sanockich flora górska występuje rzadziej, natomiast większy jest udział roślin ciepłolubnych z dąbrówką kosmatą, goździkiem kropkowanym, berberyselem zwyczajnym i dzwonkiem brzoskwiniolistnym. Znaczną grupę w zasobach flory powiatu jasielskiego tworzą rośliny ustawowo chronione. Stwierdzono ich tu ponad 60 a są to np. tojady: dzióbaty i mołdawski, pokrzyk wilcza jagoda, parzydło leśne, podrzeń żebrowiec, dziewięciśli bezłodygowy, wawrzynek wilczełyko, śnieżyczka przebiśnieg, mieczyk dachówkowaty, lilia złotogłów, kłokoczka południowa i jęczmnik zwyczajny.

Równie bogata jest fauna lasów powiatu jasielskiego. Rozległe kompleksy leśne z niedostępnymi macecznikami stanowią ostoję fauny leśnej, obejmującej znaczną liczbę gatunków dużych zwierząt kręgowych o charakterze puszczańskim. Grupę ssaków reprezentuje tu około 55 gatunków a na szczególną uwagę zasługują ssaki drapieżne, jak niedźwiedź brunatny, ryś, żbik, wilk i borsuk. Często spotykanym gatunkiem, zaliczanym w Polsce do zwierząt rzadkich jest wydra a także bóbr. Liczne są tutaj dziki, sarny, zające oraz jelenie szlachetne w odmianie karpackiej, a ostatnio także łos. Spotyka się około 115 gatunków ptaków lęgowych, a wśród nich tak rzadkie jak: orzeł przedni, orlik krzykliwy, jastrząb, trzmielojad, bocian czarny, puszczyk uralski i inne. Zagęszczenie niektórych z nich (puszczyk uralski, orlik krzykliwy i myszołów) należy do najwyższych w skali kraju. Południowa część powiatu zalicza się także do obszarów szczególnie bogatych w płazy i gady. Licznie spotyka się tu salamandrę plamistą, traszkę górską, karpacką i grzebieniastą,

kumaka górskiego, żmiję, gniewosza, zaskrońca i inne gatunki. Spośród kilkunastu gatunków ryb na szczególną uwagę zasługuje piekielnica, którą zalicza się w Polsce do najbardziej zagrożoną w Polsce. Występują tu także rzadkie gatunki owadów; motyle: paż żeglarz, niepylak mnemozyna, skalnik prozerpina i inne oraz chrząszczy. Najbogatsza w całych polskich Karpatach jest populacja nadobnicy alpejskiej.

Troska o zachowanie środowiska naturalnego powiatu sprawiła, że na 34 102,4 ha, tj. na 41 % jego powierzchni przyroda jest prawnie chroniona. Formy ochrony przybrały różny stopień rygoru: od łagodnych – obszary chronionego krajobrazu (Beskidu Niskiego), park krajobrazowy (fragmenty Jaśliskiego Parku Krajobrazowego – 3% powierzchni Parku), poprzez Magurski Park Narodowy po ściśle rezerваты: „Golesz”, Łysa Góra i Liwocz oraz 26 pomników przyrody.

Przyrodnicze atrakcje turystyczne

Magurski Park Narodowy - utworzony w 1995 r. obejmuje znaczną część obszaru źródłowego Wisłoki tj. masyw Magury Wątkowskiej oraz fragment głównego grzbietu karpackiego przy granicy ze Słowacją. Liczy 19 961,92 ha, z czego 93% zajmują lasy. W granicach powiatu krośnieńskiego znajduje się 5,7% jego ogólnej powierzchni. Ważnym elementem krajobrazu są dopływy Wisłoki, tworzące malownicze przełomy i zakola, często po przyjęciu większego dopływu zmieniając kierunek. Szata roślinna, przejściowa między Karpatami Zachodnimi a Wschodnim, wykazuje układ piętrowy. W piętrze pogórza (do 530 m n.p.m.) zachowały się fragmenty grądu, olszynki karpackiej i olszynki bagiennej. W reglu dolnym (od 530 m n.p.m. po szczyty) przeważa buczyna karpacka. Znaczną powierzchnię zajmują także bory jodłowe, świerkowo-jodłowe oraz sosnowe sztucznego pochodzenia. Spotyka się także jawor (w miejscach zacienionych i wilgotnych) oraz brzość, lipę, trześnię. Niższe partie lasów stanowią grądy; grab jest tu głównym składnikiem drzewostanu, buk występuje w domieszce. W strukturze powierzchniowej lasów na uwagę zasługuje mały udział świerka, co świadczy o dużej ich naturalności. Liczba gatunków roślin naczyniowych szacowana jest na około 700. Wiosną, gdy światło słoneczne dociera do ściółki, możemy spotkać wielobarwne łany wiosennych kwiatów, wśród nich fioletowy żywiec gruczołowaty, czerwono- niebiesko- fioletową miodunkę, przebiśniegi, pierwiosniki, szczyr trwały. Do charakterystycznych roślin runa buczyny karpackiej należą również: kopytnik, miesięcznica trwała (lunaria) o „pergaminowych” owocostanach oraz marzanka wonna. Na obrzeżach lasów można spotkać goryczkę tojeściową oraz lilie złotogłów. Wśród 43 gatunków roślin objętych ochroną całkowitą występują tojady: dziubaty i mołdawski, pokrzyk wilcza jagoda, mieczyk dachówkowaty, buławnik wielkokwiatowy, żłobik koralowy,

goździk kosmaty i wawrzynek wilczelyko, a także kozłek trójlistkowy, podrzeń żebrowiec, dziewięciśł bezłodygowy, storczyki. Oprócz nich można także spotkać silnie trującego tojadą wierzchowatego, trawę kostrzewę górską, pięciornika omszonego oraz ciepłolubne rośliny, które przywędrowały z południa: różę francuską, kokoryczkę wonną, kocimiętkę lekarską. Na terenie MPN występuje 137 gatunków ptaków (wiele rzadkich i zagrożonych, jak: orzeł przedni, orlik krzykliwy i grubodzioby, puchacz i trzmielojad). Licznie występują także: bocian czarny, puszczyk uralski i dzięcioł białogrzbisty. Żyje tu ok. 35 gatunków ssaków, a wśród nich: niedźwiedź brunatny (stałe zachodzący z terenów Słowacji i Bieszczadów), wilk, ryś, borsuk, kuna i wydra. W tutejszych wodach można spotkać: pstrąga potokowego i głowacza białopłetwego, oprócz tego występują tu liczne gatunki płazów i gadów (salamandra plamista, kumak górski, traszka, żmija zygzakowata, gniewosz plamisty, padalec, jaszczurka zwinka i zaskroniec zwyczajny) oraz wiele rzadkich i zagrożonych bezkręgowców, jak motyle: niepylak mnemozyna, paż żeglarz, paż królowej oraz chrząszcze: nadobnica alpejska i koziróg bukowiec. Do osobliwości należy występowanie skalnika prozerpiny (gatunek południowoeuropejski). Szacuje się, że na terenie parku występuje około 200 gatunków zwierząt objętych ścisłą ochroną gatunkową. W parku zwracają uwagę dobrze zachowane naturalne starodrzewy jodłowe i dominujące bukowe, bogata fauna puszczańska, ciekawa flora, urozmaicone formy skalne zbudowane ze skał fliszowych płaszczowiny Magurskiej oraz zabytki kultury łemkowskiej. W obrębie Parku przebiega kilka szlaków turystycznych.

Wychodnie skał piaskowca ciężkowickiego wraz z otaczającym je lasem grądowym i stanowiskami rzadkich i chronionych gatunków roślin w runie oraz śladami grodziska wczesnośredniowiecznego i ruinami średniowiecznego zamku obronnego chronione są w Rezerwacie „Golesz” o powierzchni 27,45 ha położonym w gminie Kołaczyce.

Walory kulturowe

Rys historyczny

Najstarsze ślady obecności człowieka na terenach powiatu jasielskiego prowadzą do epoki paleolitu. W ostatnich latach w okolicach Trzciny odkryto najstarsze w Polsce, silnie ufortyfikowane osady z początków epoki brązu, pierwszą po północnej stronie Karpat obronną osadę zakarpackiej ludności kultury Otomani – Füzesabone, noszące znamiona wpływów kultury znad Morza Śródziemnego. Znajduje się tam monumentalne grodzisko wczesnośredniowieczne, najlepiej do dziś zachowane na Podkarpaciu zwane „Karpacką Troją” lub „Karpackim Biskupinem”.

Od czasów rzymskich przez przełęcz karpackie z północy na południe Europy wiodły uczęszczane trakty handlowe. W okresie wczesnego średniowiecza tereny te były okresowo zasiedlone przez Chorwatów, a w IX wieku stały się peryferyjną dzielnicą ponad plemiennego państwa Wiślan, stanowiąc naturalną granicę między państwem polskim a Węgrami. Od 1031 do 1340 roku linia górnego Wisłoka była granicą między Polską a Rusią Kijowską. Z terenów nadwiślańskich - z doliny Dunajca, Białej, Wisłoki zaczęli przybywać pierwsi osadnicy i zaczęły się nadania na rzecz klasztorów, biskupstw i świeckich feudałów. Miasto Jasło otrzymało prawa miejskie na mocy dokumentu króla Kazimierza Wielkiego z 1366 r. Za panowania Kazimierza Wielkiego na prawie niemieckim były też lokowane pierwsze wsie, a ludność która je zasiedlała była przeważnie polska. W r. 1387 r. królowa Jadwiga przyłączyła Ruś Czerwoną do Polski. Od XIII wieku teren Beskidu Niskiego zaczęli zasiedlać Wołosi - pasterskie ludy bałkańskie, zakładając wsie na prawie wołoskim, dostosowanym do pasterskiego trybu życia. Znaczne nasilenie osadnictwa Wołochów nastąpiło w XVI wieku, co spowodowało ponowne lokacje na prawie wołoskim, wsi wcześniej lokowanych na prawie niemieckim. Wzajemne przenikanie różnych narodowości, kultur, religii i gospodarki przyczyniło się do powstania odrębnej grupy etnicznej Łemków, wyznania greckokatolickiego. W późniejszym okresie część Łemków przeszła na prawosławie, stąd widoczne w krajobrazie beskidzkiej cerkwie greckokatolickie i prawosławne.

XVI-XVII w. był okresem rozkwitu gospodarczego regionu, co spowodowało że tereny te nękały bandy węgierskich rabusiów zwanych tołhajami. Napadali oni na kupców przemierzających słynny trakt winny z Węgier do Polski. Potop Szwedzki (1655-1660 r.) i związany z nim najazd księcia Siedmiogrodu Jerzego II Rakoczego w 1657 roku, zakończył okres dobrobytu.

W styczniu 1770 r. najwyższa władza konfederacji barskiej (1768-72 r.) - Generalność ulokowała się w Preszowie i wtedy graniczny pas Beskidu Niskiego stał się dogodnym terenem dla działań partyzanckich konfederatów. Powstały tu liczne obozy warowne w okolicach m.in. Muszynki, Izba (siedziba Kazimierza Pułaskiego), Blechnarki, Koniecznej, Czeremchy i największy w Grapiu. Zakończenie działalności partyzantów w tym rejonie nastąpiło w lipcu 1770 roku, kiedy to Rosjanie rozbili obóz konfederatów pod dowództwem Pułaskiego, broniący się nad Blechnarką.

Po pierwszym rozbiórze Polski w 1772 r. tereny obecnego powiatu jasielskiego stanowiły część prowincji Galicja należącej do monarchii Habsburgów. W 1846 r. władze austriackie sprowokowały wystąpienia chłopskie przeciw szlachcie i tym samym wykorzystując chłopów stłumiły przygotowywane szlacheckie powstanie narodowe. W roku 1867 Galicja uzyskała autonomię, co zaowocowało gwałtownym rozwojem gospodarczym. W 1854 roku Ignacy Łukasiewicz w Ulaszowicach pod Jasłem założył pionierską destylarnię naftową, rozpoczynając wielki boom naftowy – „Polski Teksas”. Powstały też kopalnie ropy

naftowej m.in. w Harklowej oraz rafinerii m.in. w Niegłowicach koło Jasła. W tym czasie rozbudowano także koleje żelazne, tworząc m.in. linię Stróże - Zagórz, Zagórz - Łupków - Medzilaborce (1872). Jednak z uwagi na ogólnie panującą, zwłaszcza na wsi, przysłowiową „nędzę galicyjską” na przełomie XIX i XX wieku rozpoczęła się masowa emigracja miejscowej ludności do Europy Zachodniej i obu Ameryk.

Po wybuchu I wojny światowej pierwsze działania wojenne rozpoczęły się we wrześniu 1914 roku. W wyniku działań wojennych, podczas których zniszczeniu uległo wiele wsi, front ustalił się na linii Ciężkowice - Gorlice - Konieczna - Bardejov. 2 maja 1915 roku armia austro-węgierska rozpoczęła ofensywę na pozycje wojsk carskich, która zakończyła się całkowitą klęską wojsk rosyjskich. Bitwa ta przeszła do historii jako "bitwa gorlicka" i była największą na froncie wschodnim I wojny światowej. W jej wyniku zginęło około 20 tys. żołnierzy, a 75 tys. zostało rannych. Ślady tych walk odnaleźć można w pieczołowicie restaurowanych cmentarzach, na których spoczywają żołnierze różnych narodowości. Działania wojenne przyniosły straty nie tylko wśród ludności i jej mienia, ale stały się także przyczyną ogólnego upadku gospodarczego tych terenów.

We wrześniu 1939 roku ziemi jasielskiej broniła Armia Karpaty w sile ok. 12 tys. żołnierzy. Niemcy i sprzymierzone oddziały słowackie nacierając od południa szybko wyparły oddziały polskie. Podczas okupacji tereny te należały do Generalnej Guberni w której stosowano terror, masową eksterminację ludności żydowskiej i pacyfikację wsi. Walczące polskie podziemie, oprócz akcji sabotażowych na liniach kolejowych, w kopalniach ropy naftowej, wykorzystywało przełęcz górskie w celu przeprowadzania akcji kurierskich. Nadciągające w pogoni za wycofującymi się hitlerowcami wojska radzieckie natknęły się na działania prowadzone przez AK w ramach akcji „Burza”. Całkowite wycofanie wojsk niemieckich nastąpiło w styczniu 1945r., w wyniku kolejnej ofensywy Armii Czerwonej. W wyniku działań wojennych zostały prawie zupełnie zniszczone Jasło, Nowy Żmigród i wiele wsi.

Po ustąpieniu frontu na terenach Beskidu Niskiego swoją działalność nasiliła Ukraińska Powstańcza Armia (UPA), która była zbrojnym ramieniem radykalnych frakcji Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN). Podejmowała akcje wymierzone przeciw cywilnej ludności polskiej zamieszkującej te tereny oraz prowadziła działalność dywersyjną. W latach 1945 – 47 trwały walki z wojskiem polskim, zakończone akcją „Wisła”, w wyniku której przymusowo wysiedlono ludność łemkowską.

Od początku osadnictwa aż do końca II wojny światowej tereny obecnego powiatu jasielskiego zamieszkiwali przedstawiciele różnych narodów i kultur. Na północy dominowali Polacy, w górskich osadach Beskidu Niskiego Łemkowie. Charakterystycznym elementem etnicznym tego terenu byli Żydzi, którzy stali się ofiarami holokaustu.

Po zakończeniu II wojny światowej w wyniku odbudowy na terenie powiatu odrodził się przemysł naftowy. Rozwinęły się także przemysł chemiczny, metalowy, drzewny oraz

przetwórstwo owoców i warzyw. Transformacja społeczno-gospodarcza przełomu lat 1989/1990 spowodowała reorientację gospodarczą, w wyniku której naturalnym kierunkiem rozwoju południowej części powiatu stała się turystyka. Ta dziedzina gospodarki winna stać się głównym źródłem dochodów tamtejszej ludności, która utraciwszy pracę w przekształcanych zakładach przemysłowych Jasła podejmuje samozatrudnienie uruchamiając gospodarstwa agroturystyczne.

Na terenie powiatu od wieków ścierały się kultury Wschodu i Zachodu, pozostawiając po sobie obiekty budownictwa sakralnego oraz pamiątki po ludach zamieszkujących te ziemie. Uroku i kolorów tej ziemi dodaje tradycyjna kultura ludowa, którą można odnaleźć m.in. w Część śladów historii eksponuje Muzeum Regionalne w Jaśle. Bogaty i różnorodny folklor znajduje swoje odbicie w działalności zespołów ludowych, kultywujących tradycje dawnej wsi.

Do bogactwa kulturowego powiatu należą zabytki architektury sakralnej, wśród nich kościoły i cerkwie. Najcenniejsze obiekty architektury drewnianej zostały połączone turystycznym Szlakiem Architektury Drewnianej, który przebiega przez teren powiatu jasielskiego jedną z tras, zwaną trasą Jasielsko-Dębicko – Ropczycką.

W powiecie zachowały się nieliczne, ale piękne pałace i zespoły dworsko-parkowe jako pamiątki po zasłużonych dla tego terenu rodów ziemiańskich. Służą one obecnie jako siedziby placówek użyteczności publicznej. Godne uwagi są również zabytki związane z początkami przemysłu naftowego zgrupowane na terenach pokopalnianych.

Sławni ludzie i rody

Z historią powiatu jasielskiego związani są poprzez urodzenie, zamieszkiwanie bądź działalność sławni ludzie. Należą do nich:

- **Bartłomiej z Jasła** (ok. 1360 - 1407), profesor uniwersytetów w Pradze i Jagiellońskiego w Krakowie, autor traktatów teologicznych i kazań, nauczyciel m.in. arcybiskupa gnieźnieńskiego Mikołaja z Kurowa, Macieja Raciąży, odegrał znaczącą rolę w odnowie Uniwersytetu Krakowskiego, rektor szkoły kolegiackiej w Sandomierzu.
- **Bieszczad Seweryn** (1852 - 1923), artysta malarz, urodzony w Jaśle, absolwent Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Władysława Łuszczkiewicza, a następnie Jana Matejki.

- **mjr Dobrzański Henryk "Hubal"** (1897 – 1940), ostatni żołnierz Września - pierwszy partyzant, urodzony w Jaśle, miłośnik jazdy konnej, olimpijczyk, żołnierz Legionów Polskich, kawaler Krzyża Virtuti Militari IV klasy, Honorowy Obywatel Miasta Jasła.
- **Irzykowski Karol** (1873 - 1944), urodzony w Błażkowej, krytyk literacki, prozaik, dramaturg, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli literatury okresu Młodej Polski i 20-lecia międzywojennego, członek pierwszego składu Polskiej Akademii Literatury.
- **Kania Stanisław**, urodzony w 1927 r. we wsi Wrocanka pow. Jasło, działacz komunistyczny, jeden z ostatnich sekretarzy KC PZPR (1980-1981) latach 1982 - 1985 był członkiem Rady Państwa.
- **Kadyi Stanisław** – zasłużony dla miasta i regionu lekarz, doktor medycyny, człowiek o wielokierunkowych zainteresowaniach, kolekcjoner, zbieracz i badacz, swój dom i dużą część zbiorów przekazał Muzeum Regionalnemu w Jaśle.
- **gen. Klimecki Tadeusz** - członek Sztabu Naczelnego Wodza, towarzysząc gen. Sikorskiemu w jego podróży inspekcyjnej na Bliski Wschód, zginął w katastrofie lotniczej w Gibraltarze 3 VII 1943 r.
- **Łukasiewicz Ignacy** (1822-1882) – farmaceuta, twórca przemysłu naftowego, wynalazca lampy naftowej, szambelan papieski, wielki patriota, społecznik, filantrop, w roku 1856 założył destylarnię /rafinerię/ ropy naftowej w Ułaszowicach pod Jasłem
- **płk Marecki Andrzej** – jeden z najbliższych współpracowników gen. Władysława Sikorskiego, zginął wraz z nim w Gibraltarze.
- **ppłk Modrzejewski Józef „Lis”** – organizator i dowódca obwodu ZWZ i AK Jasło, kawaler krzyża Virtuti Militari, dowódca 5 Pułku Strzelców Podhalańskich AK.
- **Myśliwiec Karol** - archeolog, profesor doktor habilitowany, kierownik Zakładu Archeologii Śródziemnomorskiej PAN w Warszawie, brał udział w różnych polskich i zagranicznych wykopaliskach archeologicznych na terenie Egiptu, Syrii, Cypru i Sudanu, opublikował 10 książek i ponad 100 artykułów naukowych w różnych językach.
- **Marcin z Dębowca** (przed 1420 - po 1502), rycerz z otoczenia króla Władysława Warneńczyka, znawca spraw tureckich, pisarz ziemi krakowskiej, kasztelan połaniecki, poseł króla Kazimierza Jagiellończyka, dyplomata.
- **Pawłowski Stanisław** (1882-1940), urodzony w Dębowcu, geograf, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, rektor Uniwersytetu Poznańskiego, autor "Atlasu nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej", wydane w wersjach polskiej, francuskiej i angielskiej, ofiara terroru hitlerowskiego.
- **Pieniążek Andrzej** z Krużłowej i Sobniowa, zwany Krużłowskim, herbu Odrowąż (zm. 1486), cześnik krakowski, rzecznik interesów kupców jasielskich.

- **Pigoń Stanisław** (1885-1968) – urodzony w Komborni, wybitny humanista i filolog, profesor Uniwersytetu Wileńskiego i Jagiellońskiego, najwybitniejszy znawca twórczości Mickiewicza, w jasielskim gimnazjum uzyskał świadectwo dojrzałości.
- **Piliński Tadeusz** (1836 - 1867), urodzony w Tarnowcu, historyk, agent Hotelu Lambert, epistolograf.
- **Pinkas Ignacy** (1888 - 1935), urodzony w Jaśle, malarz, student Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, legionista, obrazy jego znajdują się w Muzeum Podkarpackim w Krośnie i w Państwowych Zbiorach Sztuki na Wawelu, kawaler Krzyża Walecznych.
- **Sarna Władysław** (1858 - 1929), dziekan, infułat kapituły przemyskiej, historyk Kościoła, działacz społeczny, publicysta, autor: "Dziejów diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego przed biskupem Erykiem Winsen", "Opisu powiatu krośnieńskiego", "Opisu powiatu jasielskiego", "Wizytki wilneńskie w Jaśle".
- **Stapiński Jan** - działacz ludowy, w 1895 r. współorganizator galicyjskiego Stronnictwa Ludowego i jego przywódca, w latach 1897-1900 i 1907-18 poseł do parlamentu austriackiego, w niepodległej Polsce poseł na Sejm w latach 1919-22 i 1928-30.
- **Steinhaus Hugo** - matematyk, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, autor około 70 prac, współzałożyciel "Studia Mathematica", znany też jako autor kilku publikacji popularnonaukowych, z których największe powodzenie zdobył "Kalejdoskop matematyczny", tłumaczony na 10 języków.
- **Tarło Adam**, starosta jasielski w XVIII w., krajczy koronny, protoplasta rodu znakomitych rycerzy, urzędników, duchownych i wodzów, obrońca suwerenności Rzeczypospolitej przed rozbiorami.
- **Truskolaski Zdzisław** (1899 - 1949), artysta malarz, absolwent gimnazjum w Jaśle, student Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie i Uniwersytetu Jagiellońskiego, mieszkaniec Jasła i Krosna, przyjaciel Leona Chwistka i Stanisława Ignacego Witkiewicza, dzieła jego znajdują się w muzeach Krosna, Jasła, Krakowa, oraz w zbiorach prywatnych.
- **Weigl Rudolf** - lekarz, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, odkrywca szczepionki przeciwko tyfusowi plamistemu.
- **Wędzicki Szymon**, urodzony w Jaśle, doktor filozofii, praw i teologii Akademii Krakowskiej, nadworny panegirysta Mniszchów i nauczyciel synów wojewody sandomierskiego Jerzego Mniszcha, proboszcz i dziekan jasielski oraz kanonik lwowski.

- **Zyndram z Maszkowic**, herbu "Słońce", miecznik krakowski, rycerz spod Grunwaldu, starosta niegrodowy jasielski i dziedzic części wójtostwa jasielskiego oraz wielu posiadłości w ziemi przemyskiej i sanockiej.

Atrakcje historyczne i architektoniczne:

Bączal Dolny – cmentarz z I wojny światowej.

Bierówka – wieś w gminie Jasło, cmentarzyska kurhanowe.

Bieździadka – wieś w gminie Kołaczyce, zabytkowy zespół dworsko-parkowy.

Bieździedza - wieś w gminie Kołaczyce wzmiankowana w 1105 r. z kościołem gotyckim murowanym z XV w., dzwonnica i zespołem pałacowo-parkowym.

Błażkowa – wieś w gminie Brzyska z dwoma cmentarzami z II wojny światowej.

Brzezowa - wieś w gminie Nowy Żmigród, sięgająca początkami XV w. Na południe od wsi na wzniesieniu Walik u stóp Magury Wątkowskiej znajdują się ślady okazałego wczesnośredniowiecznego grodziska (IX-X w.), powstałego prawdopodobnie w okresie istnienia ponadplemiennego państwa Wiślan.

Brzezówka – wieś w gminie Tarnowiec, ślady starego grodziska.

Brzyska – siedziba gminy, zabytkowy kościół murowany i zespół dworsko-parkowy.

Cieklin – wieś w gminie Dębowiec, cmentarze z I wojny światowej.

Desznica – wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowy kościół, kapliczki i krzyże przydrożne.

Dębowiec – siedziba gminy, wieś założona w XIII w., prawa miejskie w 1349, zabytkowy układ urbanistyczny, zespół domów drewnianych z XIX w., dawny dom ubogich z XIX w. oraz zajazd z XVIII w, pozostałości zespołu dworskiego z XVI – XVIII w. z fragmentami parku i fortyfikacji ziemnych, kościół i kaplica z XIX w., kapliczki z XVIII w., sanktuarium NMP z La Salette.

Folusz – malowniczo położona wieś, w dolinie Kłopotnicy, pod stokami Magury Wątkowskiej, znana od XVI w. Odwierty naftowe, źródła wód mineralnych, w pobliżu pomnik przyrody „Diabli Kamień”.

Glinik Polski - wieś w gminie Tarnowiec, zabytkowy młyn wodny.

Gorzyce - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki, spichlerz i stajnia dworska.

Grab – wieś w dolinie potoku Ryjak, założona w XV w. Cmentarz z I wojny światowej, drewniany kościół z 1808r., stare chałupy łemkowskie.

Grabanina - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki, oficyna dworska.

Harkłowa – wieś na północno-zachodnich obrzeżach Beskidu Niskiego, położona w gminie Skołyszyn, założona w 1365 r. Kopalnia ropy naftowej, zabytkowy kościół z 1896 r., dzwonnica i stare kapliczki, cmentarz z I wojny światowej, pomnik z II wojny światowej.

Jaśło – stolica powiatu, miasto położone na zachodnim skraju Dołów Jasielsko-Sanockich, u zbiegu trzech rzek: Wisłoki, Jasionki i Ropy. Już w XII wieku istniała tu osada, jednak prawa miejskie otrzymała w 1365 r. największy rozkwit miasta przypadł na wiek XVI, a zdecydował o tym handel z Rusią i Węgrami. W XIX w. w Jaśle rozwija się przemysł naftowy, sprawiając, iż miasto to przed II wojną światową było jednym z najważniejszych ośrodków miejsko-przemysłowych Podkarpacia. Wojna obróciła 97% miasta w ruinę. Z zabytków warto zobaczyć odbudowany kościół parafialny z połowy XV w., kościół franciszkanów, kościół i klasztor ss. Wizytek z kopią obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej, kilka starych kamieniczek, stary cmentarz z 1790 r. z kaplicą cmentarną, kirkut, w dzielnicy Gorajowice dawny pałac Sroczyńskich z 1858 r.

Jaworze - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Kąty – wieś w gminie Nowy Żmigród, stare chaty, zabytkowy zajazd z początku XIX w, kapliczki murowane z XIX w.

Kołaczyce – siedziba gminy, ratusz, kościół neogotycki z barokową kropielnicą i chrzcielnicą, kapliczki z początku XX w., dom drewniany z podcieniami.

Kotań - wieś w gminie Krempna, cerkiew greckokatolicka.

Krajowice - wieś w gminie Kołaczyce, ruiny zamku „Golesz” (1300-1400).

Krempna – wieś u zbiegu Wisłoki i potoku Krempna, siedziba gminy, założona w XVI w., obecnie siedziba Magurskiego Parku Narodowego. Cerkiew z XVIII w., stare chałupy łemkowskie, cmentarz z I wojny światowej.

Lisów – wieś na północnych obrzeżach Beskidu Niskiego. Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Lisówek – wieś w gminie Skołyszyn, gorzelnia, oficyna dworska z zabudową z 1850 roku, pomnik z II wojny światowej.

Łężyny - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowy kościół, kapliczki, spichlerz plebański.

Łubno Szlacheckie - wieś w gminie Tarnowiec, dwór z XIX w.

Łysa Góra - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Makowiska - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Mrukowa – wieś nad potokiem Szczawa. Droga krzyżowa prowadząca do zabytkowej kaplicy. Góra Zamkowa z widocznymi śladami dawnej warowni, na zboczach wychodnie skalne.

Mytarka - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Mytarz - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Myscowa – wieś nad Wisłoką, zabytkowa cerkiew, obecnie kościół.

Nawsie - wieś w gminie Kołaczyce, zespół podworski, młyn wodny.

Nienaszów - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowy kościół, kapliczki i krzyże przydrożne, plebania i spichlerz.

Niepla – wieś koło Jasła. Odkryte: osada najstarszych rolników Karpat polskich kultury pucharów lejkowych oraz osady słowiańskie z VII-IX w. i IX-XII w., pierwsza osada kurhan – mogiła kultury ceramiki sznurowej sprzed 4,5 tys. lat.

Nowy Żmigród – niegdyś miasteczko, obecnie wieś nad Wisłoką. Osada wzmiankowana w XIII w., od XIV w. prawa miejskie, które utracił w 1934 r. Zniszczony w czasie II wojny światowej, po odbudowie zachowany charakter miasteczka. Kościół z XVI w., rynek z XVII i XIX w. z resztkami zabudowy, fortyfikacja miejska z XV – XVII w.

Osiek Jasielski – wieś na wzgórzu w widłach Wisłoki i potoku Szczawa. Dawniej miasto, lokowane w 1365 r., rozwijało się w XV-XVI w., posiadało warowny zameczek, znane było z targów końmi i bydłem. Od XVIII w. wieś, do dziś zachowująca jednak charakter miasteczka. Zabytkowy kościół modrzewiowy, przebudowany w 1640 r., domy mieszkańskie, piwnice kazimierzowskiego zameczku, pozostałości ziemnych fortyfikacji z XVI-XVII w.

Osobnica - wieś w gminie Jasło, kościół neogotycki.

Ożenna – przejście graniczne na Słowację, kamienne krzyże prawosławne na dwóch cmentarzach wojskowych z I wojny światowej, kwatera wojskowa.

Pielgrzymka – wieś w gminie Osiek Jasielski, zabytkowa cerkiew drewniana prawosławna z XIX w.

Polany – wieś w gminie Krempna, nad Wisłoką, dawna cerkiew.

Przysieki - wieś w gminie Skołyszyn, figura przydrożna, kapliczka, oficyna dworska z XVIII/XIX w.

Sadki - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki, spichlerz.

Samokłęski – wieś w gminie Osiek Jasielski z zabytkowym kościołem murowanym i dzwonnica.

Siedliska Żmigrodzkie - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Sieklówka - wieś w gminie Kołaczyce, stajnia plebańska, organistówka, kapliczka przydrożna.

Siepietnica – wieś w gminie Skołyszyn, cmentarz z I wojny światowej.

Skalnik – wieś w gminie Nowy Żmigród, kościół parafialny – Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Królowej Gór, zabytkowe kapliczki.

Skołyszyn – siedziba gminy, kapliczki z XIX w., pomnik z II wojny światowej.

Sławęcin – wieś w gminie Skołyszyn, kościół z 1779 r.

Stary Żmigród – wieś istniejąca już w XV w., kościół, którego część pochodzi z tego okresu, kaplica z poł. XIX w. zabytkowa plebania, spichlerz, stajnie z XIX w. Na wzniesieniu „Zamczysko” pozostałości wczesnośredniowiecznego grodu.

Świątkowa Wielka, Świątkowa Mała – drewniane cerkwie z poł. XVIII w., stare cmentarze łemkowskie z kamiennymi nagrobkami.

Święcany – wieś w gminie Skołyszyn, kościół z 1520 r., kuchnia plebańska, organistówka i kaplica cmentarna z II połowy XIX w., dwór z pozostałościami parku, cmentarz z I wojny światowej.

Szebnie - wieś w gminie Jasło, zespół dworsko-parkowy, kościół drewniany z XVII w., dzwonnica z XIX w., pomnik ofiar faszyzmu.

Tarnowiec – siedziba gminy, dawniej miasto, charakterystyczny rynek, pozostałości zespołu kościelnego z dzwonnica z XVIII w., stary i nowy dwór z XVIII i XIX w., mogiły z I i II wojny światowej.

Toki - wieś w gminie Nowy Żmigród, zabytkowe kapliczki.

Trzcinica – wieś w gminie Jasło, monumentalne grodzisko wczesnośredniowieczne, najlepiej do dziś zachowane na Podkarpaciu zwane „Karpacką Troją” lub „Karpackim Biskupinem”, kościół drewniany z XVI w.

Warzyce - wieś w gminie Jasło, cmentarz ofiar z II wojny światowej, kościół w stylu neoromańskim.

Wola Cieklińska - wieś w gminie Dębowiec, cmentarz z I wojny światowej.

Wyszowatka - wieś w gminie Krempna, kapliczki i krzyże przydrożne.

Załęże – wieś w gminie Osiek Jasielski z oryginalną starą zabudową, drewniany kościół z poł. XVIII w. otoczony kamiennym murem i starodrzewem.

Infrastruktura i usługi turystyczne w powiecie jasielskim

Baza noclegowa i usługi hotelarskie

Opierając się na oficjalnych danych GUS można dokonać analizy porównawczej bazy noclegowej oraz wielkości ruchu turystycznego w powiecie jasielskim i powiatach sąsiadujących. Analiza ta z przyczyn obiektywnych, wynikających z niepełnych danych publikowanych w rocznikach statystycznych, może być obciążona błędem rachunkowym. Można jednakże przyjąć, że błąd ten nie wpływa istotnie na ilustrację stanu faktycznego.

Tab.2. Stan i wykorzystanie bazy noclegowej w powiecie jasielskim i w powiatach sąsiednich

Wyszczególnienie	Obiekty		Miejsca noclegowe		Udzielone noclegi	
	ogółem	w tym hotele, motele, pensjonaty	ogółem	w tym hotele, motele, pensjonaty	ogółem	w tym hotele, motele, pensjonaty
Powiat jasielski	14	1	457	33	31 359	10 488
Powiat krośnieński	27	7	1 428	314	172 766	21 013
Powiat strzyżowski	1	-	45	-	1 595	-
Powiat tarnowski	13	-	538	-	27 049	-
Powiat gorlicki	21	7	1 490	348	170 470	40 572
Powiat dębicki	14	2	1 113	122	72 197	14 999
Razem:	90	17	5 071	817	475 436	87 072

Spośród wymienionych powiatów najkorzystniej sytuacja przedstawia się w powiatach: krośnieńskim, gorlickim i dębickim. Na ich tle pozycja powiatu jasielskiego jest nieco słabsza, gdyż skupia on 15,5% ogółu uwzględnionych w powyższej analizie obiektów noclegowych, w tym 0,6% hoteli, moteli i pensjonatów. W rankingu miejsc noclegowych widoczna jest również dominacja wymienionych wyżej powiatów, a na terenie powiatu jasielskiego zlokalizowanych jest 10,7% ogólnej ilości miejsc noclegowych., w tym w grupie hoteli, moteli i pensjonatów 4%. Podobnie rzecz ma się w kategorii udzielonych noclegów: 6,6% ogólnej liczby i 12% w hotelach, motelach i pensjonatach. Pozycja powiatów tarnowskiego i dębickiego wykazuje zbliżone wartości, znacznie zaś od powiatu jasielskiego odbiega powiat strzyżowski.

Z danych uzyskanych drogą sondaży i badań ankietowych oraz znajomości lokalnej branży turystycznej wynika, że powiat jasielski dysponuje 1 618 miejscami noclegowymi w 124 obiektach.

Na 1 km² przypada tu ok. 2 miejsc noclegowych, a na 1 tys. mieszkańców - 14 miejsc noclegowych. Wskaźniki te sytuują powiat jasielski na pozycji znacznie odbiegającej od poziomu jakie prezentują inne powiaty karpackie o porównywalnych walorach turystycznych.

Na podstawie danych zebranych z ankiet z gmin powiatu oraz szacunków najwięcej obiektów noclegowych (96) stanowią gospodarstwa agroturystyczne. Kolejne miejsce zajmują to ośrodki wczasowe (11), obiekty „inne” (6), które zgodnie z ustawą o usługach turystycznych figuruje w ewidencji urzędów gmin oraz schroniska młodzieżowe (6). Następne w rankingu rodzaje obiektów to hotele (3) i campingi (2).

Najwięcej miejsc oferują gospodarstwa agroturystyczne (580 m.n.) tj. 35,8% ogólnej ilości miejsc noclegowych w powiecie. Znaczącą pozycję zajmują ośrodki wczasowe (425 m.n.)

tj. 26,0% oraz obiekty „inne” (208 m.n.) tj. 12,8% ogólnej ilości miejsc noclegowych w powiecie. Dalej plasują się schroniska młodzieżowe (180 m.n.), campingi i pola namiotowe (115 m. n.) oraz hotele (110 m.n.).

Obiekty noclegowe występują w 33 miejscowościach leżących w 8 gminach. Gminy Brzyska i Skołyszyn nie dysponują żadną bazą noclegową. Wyraźnie uwidacznia się silna koncentracja przestrzenna bazy noclegowej na terenie Magurskiego Parku Narodowego oraz w jego otulinie, gdzie skupia się prawie 76,6% potencjału turystycznego.

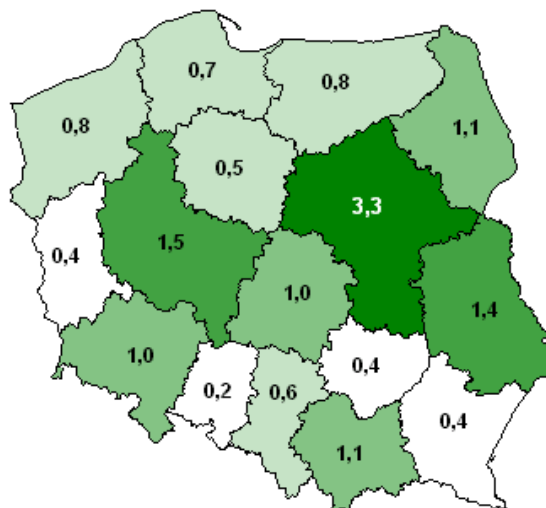
Znaczącym ośrodkiem koncentracji bazy noclegowej jest miasto Jasło oferujące 230 miejsc noclegowych, co stanowi około 14,2% ogólnej ilości miejsc noclegowych w powiecie. Najczęściej korzystają z niej osoby przybywające do miasta w celach służbowych. Jednakże bogata oferta turystyczna powiatu skłania ich często do zwiedzania atrakcyjnych okolic.

By odnieść się do aktualnych tendencji charakterystycznych dla ruchu turystycznego na terenie powiatu jasielskiego niezbędna jest analiza sytuacji w skali ogólnopolskiej, jak również regionu. Poniższy materiał stanowi ilustrację tego zjawiska.

Tab.3. Rozmieszczenie krajowego ruchu turystycznego

	Ogółem (mln podróży)				
	1999	2000	2001	2002	2003
Ogółem	90,8	63,9	53,8	54,2	48,4
Dolnośląskie	5,4	5,2	3,5	3,9	2,8
Kujawsko-Pomorskie	5,4	4,1	2,7	3,1	3,0
Lubelskie	4,8	3,3	2,2	3,2	3,2
Lubuskie	3,2	1,4	1,6	1,3	1,3
Łódzkie	7,2	4,4	2,4	2,7	1,8
Małopolskie	8,1	6,6	5,6	5,3	4,8
Mazowieckie	13,4	9,9	6,4	7,3	6,4
Opolskie	2,0	1,4	1,8	1,6	1,2
Podkarpackie	3,3	2,4	1,8	3,1	2,7
Podlaskie	2,5	1,1	2,8	1,9	1,9
Pomorskie	6,8	4,3	4,6	4,0	4,8
Śląskie	8,1	7,0	4,9	5,0	4,0
Świętokrzyskie	2,7	2,2	2,4	2,6	1,6
Warmińsko-Mazurskie	5,1	2,4	2,6	2,6	2,6
Wielkopolskie	7,7	4,5	4,2	3,5	3,7
Zachodniopomorskie	5,1	3,9	4,2	3,5	3,6

Mapa 2. Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w 2003 roku według odwiedzanych województw.

Źródło: badania i oszacowania Instytutu Turystyki

W odniesieniu do turystów zagranicznych, opierając się na badaniach Instytutu Turystyki, sytuacja w skali kraju przedstawia następująco:

- W 2003 roku odnotowano około 13,7 mln przyjazdów turystów (o 2% mniej),
- W 2002 roku zanotowano około 14 mln turystów (o 6,8% mniej,
- W 2001 roku było ogółem około 15 mln (o 13,8% mniej), w porównaniu do roku poprzedniego.

Tendencja spadkowa w przyjazdach turystów zagranicznych do Polski widoczna jest również na terenie województwa podkarpackiego.

Udział województwa podkarpackiego w recepcji turystów zagranicznych, odwiedzających Polskę wynosi 0,4 mln osób, co stanowi ok. 3% ogółu. Wskaźnik ten plasuje Podkarpacie na przedostatnim miejscu (ex equo z województwem lubuskim i świętokrzyskim).

Przedstawione wyżej tendencje krajowe i regionalne przekładają się na sytuację w powiecie jasielskim.

Tab.4. Korzystający z noclegów w powiecie jasielskim

Gmina	Korzystający z noclegów					
	1999		2000		2002	
	ogółem	w tym zagraniczni	ogółem	w tym zagraniczni	ogółem	w tym zagraniczni
Brzyska						
Dębowiec	5 754	15	1 422	0	1 398	0
Jasło miasto	13 091	435	16 850	702	14 680	715
Jasło gmina						
Kołaczyce						
Krempna	3 525	60	5 921	23	2 371	4
Nowy Żmigród	89	0	55	0	300*	0
Osiek Jasielski						
Skolyszyn						
Tarnowiec						
Razem w powiecie:	22 459	510	24 248	725	18 749	719

* dane szacunkowe (brak oficjalnych danych statystycznych)

Na przestrzeni lat 1999 – 2002 sytuacja w powiecie jasielskim przedstawia się następująco:

1. spadek ilości turystów krajowych o 16,5 %
2. wzrost ilości turystów zagranicznych o 41 %

Gastronomia

Sieć gastronomiczna powiatu jasielskiego pełni istotną rolę w obsłudze turystów. Na 76 zakładów gastronomicznych 36 to puby, kawiarnie i małe bary, restauracji jest 10, a innych obiektów gastronomicznych 30. Aktualny stan gastronomii w powiecie ilustruje poniższe zestawienie.

Tab.5. Sieć gastronomiczna w powiecie jasielskim

Gmina	Restauracje	Bary, puby, kawiarnie	Inne	Razem
Brzyska	-	-	1	1
Dębowiec	-	7	4	11
Jasło miasto	8	15	4	27
Jasło gmina	-	2	7	9
Kołaczyce	1	3	3	7
Krempna	-	-	4	4
Nowy Żmigród	-	-	9	9
Osiek Jasielski	1	1	-	2
Skolyszyn	-	5	-	5
Tarnowiec	-	3	1	4
Razem	10	36	33	79

Infrastruktura turystyczno – rekreacyjna.

Popularnymi w powiecie formami turystyki są piesze i rowerowe wędrowki po wytyczonych szlakach. Dużym powodzeniem cieszą się też wypoczynek w siodle, wędkarstwo, myślistwo, a w zimie narciarstwo. W Żydowskim funkcjonuje wyciąg narciarski, po trasach szlaków turystycznych możliwe jest uprawianie zimą narciarstwa biegowego. Turyści aktywni mogą korzystać z rajdów pieszych, rowerowych i konnych, uczestniczyć w biegach górskich i terenowych oraz zawodach narciarskich, organizowanych przez PTTK, PTSM, Automobilklub, stowarzyszenia sportowe i inne organizacje.

Coraz większą popularnością cieszą się gospodarstwa agroturystyczne, które w swej ofercie mają, swojskie jadło, warsztaty artystyczne, pobyty sportowe, jazdę na nartach, wypoczynek w siodle i inne atrakcje.

Szlaki turystyczne

Przez teren powiatu przebiega kilka pieszych szlaków turystycznych PTTK, ponadto wytyczono ścieżki przyrodnicze i historyczne.

Szlaki piesze

Szlaki główne

 Szlak czerwony:
GŁÓWNY SZLAK BESKIDZKI. Magura Wątkowska 842 m – Świerzowa – Kolanin 708 – Hańków – Kąty – Łysa Góra 641

 Szlak niebieski:
GRANICZNY im. Kazimierza Pułaskiego; Grybów – Ustrzyki Dolne; Przełęcz Beskid 593 – Grab – Huta Polańska – Wielka Góra 791

Szlaki łącznikowe:

 Szlak zielony:
Kornuty 830 - Wątkowa 846– Folusz – Mrukowa – Bucznik 519 – Nowy Żmigród – Góra Grzywacka 567 – Kąty – Kamień 714 – Krempna – Żydowskie – Ożenna

 Szlaki żółte:

- 1. Krempna – Mrukowa:** Krempna – Hańków – Kotań – Trzy Kopce 696 – Mrukowa
- 2. Konieczna – Folusz :** Magura Wątkowska – Folusz
- 3. Siedliska – Dynów:** Liwocz 567 – Ujazd – Wróblowa – Kołaczyce – Bieździedza – Wilcza Góra 404

 Szlak czarny:
Folusz - Diabli Kamień – Ferdel 647

 Szlak niebieski:
Gorajowice – Babia Góra 387 – Pogorzały - Warzyce

Szlaki konne:

1. Nieznajowa - Kotań

Szlaki tematyczne:

1. Szlak Architektury Drewnianej: przebiega przez teren powiatu jasielskiego trasą Jasielsko - Dębicko – Ropczycka prowadząc fragmentami przez Beskid Niski.
2. Szlak Kapliczek Przydrożnych gminy Tarnowiec
3. Szlak naftowy Brzezówka – Gliniczek

Ścieżki spacerowe

1. Przybówka – Jasło – Trzcinica – Skołyszyn -Święcany

Inne formy rekreacji

Wypoczynek w siodle: Kotań - „Stajnia Rumak”

Narciarskie trasy biegowe: po trasach szlaków turystycznych Magurskiego Parku Narodowego

Odkryte baseny kąpielowe i kąpieliska

- Jasło (basen)
- Załęże (rzeka Wisłoka)
- Osiek Jasielski (rzeka Wisłoka)

Kryte baseny kąpielowe: Jasło

Korty tenisowe: Jasło

Boisko baseballowe: Jasło

Tereny wędkarskie

- Zalew w Krempnej
- Stawy: Siepietnica, Święcany, Krajowice
- Łowiska pstrąga: Dębowiec, Folusz
- Łowiska Polskiego Związku Wędkarskiego: na rzekach Wisłoka, Ropa i Jasiołka oraz innych ciekach wodnych i stawach w powiecie

Sporty ekstremalne: wspinaczka - Skałki Krajowickie

Infrastruktura graniczna

Południowa granica powiatu jasielskiego pokrywa się z granicą państwową między Polską a Słowacją. Funkcjonują tu przejście graniczne:

- Ożenna – Niżná Poliánka: przejście małego ruchu granicznego, zarazem miejsce przekraczania granicy na szlakach turystycznych (dla ruchu pieszego, rowerowego, wózków inwalidzkich), czynne od 1.04 do 30.09 w godz. 8-20 a od 1.10 – 31.03 w godz. 9-16.

Biura, organizacje i informacja turystyczna

Na terenie powiatu zarejestrowane są następujące biura turystyczne:

- „BisPol” – Jasło
- „Jolanda” – Jasło
- „Orbis”- Jasło
- „Radtur”- Jasło
- „Wagabunda” - Jasło

Informację turystyczną prowadzą: Polsko – Słowackie Centrum Inicjatyw Gospodarczych i Turystycznych w Jaśle oraz punkt informacji turystycznej przy Biurze PTTK w Jaśle.

Oprócz podmiotów gospodarczych, turystyka znajduje się w sferze działalności organizacji pozarządowych, tj. Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze (turystyka kwalifikowana) i Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych (turystyka młodzieżowa).

Istotną rolę w rozwoju turystyki w powiecie jasielskim odgrywa utworzona w 2002 roku wraz z powiatem krośnieńskim, samorządami gminnymi i podmiotami turystycznymi **Lokalna Organizacja Turystyczna „Beskid Niski”**. Obecnie organizacja ta posiada status pożytku publicznego. Prowadzi kompleksową promocję turystyczną w formie bieżącej informacji w punktach IT w Krośnie (Centrum Informacji Turystycznej) i Jaśle (Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze), na stronie internetowej, na targach i w wydawnictwach. Ponadto tworzy lokalne produkty turystyczne, współpracuje z administracją publiczną w zakresie rozwoju gospodarczego poprzez promocję turystyki. Bezpieczeństwo w górach i nad wodą zapewniają turystom służby Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Grupa Krynicka odpowiada za teren od zachodu do doliny Wisłoki a Grupa Bieszczadzka od doliny Wisłoki na wschód. Na terenie powiatu jasielskiego nie ma stacji ani punktów GOPR, nie działają też służby Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Innymi podmiotami zajmującymi się organizacją i promocją turystyki w powiecie jasielskim jest Towarzystwo Turystyczne „Karpaty” w Krośnie.

Imprezy

Swoistą atrakcją dla turystów odwiedzających powiat jasielski są cykliczne imprezy kulturalne, turystyczne i sportowe organizowane przez samorządy, stowarzyszenia i inne organizacje.

Imprezy kulturalne

- Warsztaty Wokalne dla Młodych Wokalistów – Jasło
- Konkurs Piosenki Obcojęzycznej „Love me tender” – Jasło
- Dni Kultury Żydowskiej – Kultura Świata – Jasło
- Jasielskie Spotkania Muzyczne – Jasło
- Piosenka jest dobra na wszystko – Jasło
- Konfrontacje Teatrów Uczniowskich – Jasło
- Złot Regionalistów Ziemi Jasielskiej – Kołaczyce
- Słoneczna Nuta – Jasło
- Festyn Archeologiczny – Trzcínica
- Jasielski Festiwal Estradowy „Co nam zostało z tych lat” – Jasło
- Biennale Sztuki Ludowej i Nieprofesjonalnej – Jasło
- Andrzejkowe Spotkania Taneczne – Jasło
- Przy Wigilijnym Stole – Jasło
- Na Nutę Kantyczek – Jasło
- Przegląd Kapel Ludowych „Grajki” – Nowy Żmigród

Imprezy sportowe

- Grand Prix w rowerach górskich – Nowy Żmigród
- Biegi przełajowe – Nowy Żmigród
- Zawody w darta elektronicznego – Nowy Żmigród
- Wyścig w Kolarstwie Górskim MTB o Puchar Jasła – Jasło
- Zawody w Triathlonie o Puchar Dyrektora MOSiR Jasło – Jasło
- Festyn Sportowy „Pożegnanie lata” – Jasło
- Międzynarodowy Rajd Rowerowy – Jasło
- Familiada – zawody pływackie - Jasło

Imprezy turystyczne

- Turystyczna Droga Krzyżowa na Liwocz
- Powitanie Wiosny na Pogórzu Strzyżowskim
- Rajd Papieski po Beskidzie Niskim
- „Z ekologią na Ty” – sprzątanie „wałachowych ścieżek” w MPN
- Jesień w Beskidzie
- „Szlakiem żołnierskich mogił” – Beskid Niski i Pogórze Ciężkowickie
- „Rajd Mikołajkowy” – Pogórze Strzyżowskie

Edukacja dla turystyki

Placówką działającą na terenie powiatu jasielskiego w zakresie przygotowania kadr dla obsługi turystyki jest Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Jaśle. Kształcąca się młodzież uzyskuje licencjat w specjalnościach hotelarstwa i turystyki.

Zadania powiatu w zakresie rozwoju turystyki

Rozwój turystyki stanowi ustawowe zadanie samorządów wszystkich szczebli. W ustawie o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r. w art. 4 ustawodawca zawarł zapis:

„Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:

(...)

7/ kultury i ochrony dóbr kultury

8/ kultury fizycznej i turystyki

(...)

12/ gospodarki wodnej

13/ ochrony środowiska i przyrody”.

Szkolne schroniska młodzieżowe

Potrzeby społeczne w zakresie tworzenia warunków do uprawiania turystyki i rekreacji obejmują m.in. sprawowanie nadzoru nad działalnością szkolnych schronisk młodzieżowych. Schroniska szkolne zlokalizowane są w Jaśle, Nowym Żmigrodzie i Foluszu.

Promocja

Zasadniczy ciężar problematyki turystycznej leży w ustawowych zadaniach z zakresu promocji (art. 4 pkt.21) „...promocji powiatu”. Powiat jasielski promuje turystykę poprzez wydawnictwa rozpowszechniane na targach, imprezach promocyjnych, konferencjach i seminariach, spotkaniach międzynarodowych oraz w internecie.

Wydawnictwa

Wydawnictwa własne:

- mapa powiatu jasielskiego (wyd. APW Kontrast 2002 r.)
- folder „Powiat Jasielski”
- folder „Ziemia Jasielska Zaprasza”
- folder „Trzcinica - Karpacka Troja”
- folder „Gospodarstwa agroturystyczne powiatu jasielskiego”
- album „Ziemia Jasielska. Skarby przyrody i kultury”
- album „Magurski Park Narodowy”,

Wydawnictwa wspólne:

- folder „Beskidy bez granic” (wersja polsko- słowacko- angielska)
- materiały konferencyjne „Kierunki aktywizacji gospodarczej przez turystykę na obszarach przygranicznych”
- wydanie specjalne „Gazety turystycznej” na Euroregionalne Targi Turystyczne „Karpaty” w Krośnie
- wydawnictwo Euroregionu Karpackiego „Czas współpracy – Co-operation time”
- „Atlas Gospodarczy”
- informator agroturystyczny województwa podkarpackiego „Agroturystyka” (ODR Iwonicz)
- katalog albumowo-multimedialny Województwo Podkarpackie Zaprasza „Powiaty podkarpackie”
- album „Beskid Niski” (Wydawnictwo „Tekst”)
- informator turystyczny LOT „Beskid Niski”.

Internet

Starostwo Powiatowe w Jaśle posiada własną witrynę internetową www.powiat.jaslo.pl, zawierającą pełną informację o powiecie, organizacji i pracy starostwa. Zamieszczane są w niej również informacje o bieżących wydarzeniach, a także urzędowe

komunikaty i obwieszczenia, przedstawiane w ramach BIP. Serwis ten, wzbogacony fotografiami, posiada linki do serwisów gminnych, które stanowią odrębne źródła informacji. Dostępne są tam szczegóły dotyczące turystyki w powiecie i poszczególnych gminach. Oferta turystyczna powiatu jasielskiego jest również promowana poprzez Lokalną Organizację Turystyczną „Beskid Niski”, na stronie www.beskiniski.info.

Konkursy

Jedną z form promocji turystycznej powiatu jest konkurs „Poznaj swój powiat – Wędrówki po Ziemi Jasielskiej”.

Współpraca międzynarodowa i projekty transgraniczne

W celu stworzenia odpowiedniej płaszczyzny prawno-organizacyjnej dla realizacji zadań, w tym turystycznych, powiat zawarł porozumienia o współpracy w roku 2000 z powiatem słowackim Bardejov a w roku 2003 z powiatem samborskim na Ukrainie. Wspólnie z partnerem słowackim, w ramach programu Fundacja Karpacka - „Cross-Border Cooperation Program” zrealizowano projekt transgraniczny pn. „Polsko – Słowackie Centrum Inicjatyw Gospodarczych i Turystycznych”. Projekt ten obejmował powołanie instytucji, która z jednej strony przygotowuje, stymuluje i organizuje współpracę m.in. przedsiębiorców, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych do współpracy z partnerami w powiecie bardejowskim, a z drugiej strony jest miejscem, w którym przedsiębiorcy, władze samorządowe, mieszkańcy powiatu, instytucje publiczne i organizacje pozarządowe uzyskują pomoc i wsparcie w podejmowanych inicjatywach na rzecz rozwoju terenów przygranicznych. Dalsze funkcjonowanie Polsko – Słowackiego Centrum Inicjatyw Gospodarczych i Turystycznych zapewnia Fundacja Rozwoju Powiatu Jasielskiego.

Budżet powiatu – turystyka

Wydatki budżetowe powiatu na działalność bieżącą schronisk młodzieżowych finansowane są z działu 854 „Edukacyjna opieka wychowawcza” rozdz. 85417 „Szkolne schroniska młodzieżowe”. W roku 2003 wyniosły 13500 zł, a plan na 2004 r. wynosi ogółem 12620 zł.,

w tym:

- Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy I Liceum Ogólnokształcącym w Jaśle - 2500 zł
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Zespole Szkół w Nowym Żmigrodzie - 4000 zł
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Szkole Podstawowej w Foluszu - 6120 zł

Budżet powiatu w części dotyczącej promocji turystyki, mieści się w dziale 630 „turystyka” rozdz. 63003 „zadania w zakresie upowszechniania turystyki”. Wydatki budżetowe powiatu na ten cel w 2003 r. wyniosły ogółem 2977,71 zł. W tej kwocie mieszczą się następujące pozycje:

- VI Jasielski Turystyczno - Nawigacyjny Rajd Samochodowy „Podkarpacie 2003” – nagrody dla uczestników – 477,71 zł
- Wykonanie 1500 szt. folderu „Ziemia Jasielska Zaprasza” – 2500 zł.

Plan na 2004 r. w zakresie upowszechniania turystyki wynosi 2000 zł z przeznaczeniem na organizację rajdu pieszo-rowerowego „Poznaj swój powiat – Wędrówki po Ziemi Jasielskiej”.

Zarówno w regionalnych, jak i lokalnych dokumentach strategicznych południowe tereny powiatu jasielskiego zakwalifikowane zostały do obszarów, w których priorytetem rozwojowym będzie przede wszystkim turystyka. Kierunek rozwoju przez turystykę został określony jako istotny czynnik wzrostu gospodarczego. Korzystne warunki naturalne, przygraniczne położenie, tradycyjna gościnność mieszkańców, a przede wszystkim zdecydowanie poparcie społeczności lokalnej dla rozwijania turystyki stawiają ją w roli ważnej gałęzi gospodarki powiatu, dającej dobre rokowania na przyszłość.

III. Infrastruktura techniczna

Wodociągi i kanalizacja

Długość sieci wodociągowej w powiecie jasielskim wynosi 423,4 km, co stanowi ok. 31% zwodociągowania powiatu. Największy poziom zwodociągowania jest w mieście Jasło – 90%, a najmniejszy w gminie Brzyska 0%. Również pod względem skanalizowania najlepiej wypada miasto Jasło – 89%, natomiast najniższy poziom występuje w gminie Brzyska, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski, Tarnowiec, w których nie ma kanalizacji.

Tab.1. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w powiecie jasielskim w 2003 r.

Lp	Gmina	Długość sieci wodociągowej (km)	% zwodociągowania	Długość sieci kanalizacyjnej (km)	% skanalizowania
1	M. Jasło	160,3	90	148	89
2	Brzyska	0	0	0	0
3	Dębowiec	65,6	40	18	7
4	Jasło	24,6	12	63	23
5	Kołaczyce	21,0	15	50	31
6	Krempna	22,4	68	1,1	5
7	Nowy Żmigród	38,0	24	0	0
8	Osiek Jasielski	16,5	29	0,8	0
9	Skołyszyn	42,4	25	21	7
10	Tarnowiec	32,6	5	0	0
	RAZEM	423,4		302	

Źródło.: Wydział Geodezji, Katastru i Nieruchomości Starostwa Powiatowego w Jasle.

W gminie Skołyszyn istnieje 42,4 km sieci wodociągowej oraz trzy stacje hydroforowe: w Skołyszynie, Świećcanach i Przysiekach. Sieć swym zasięgiem obejmuje 907 gospodarstw domowych co stanowi ok. 25% wszystkich domostw. W gminie Skołyszyn istnieje 18,7 km sieci kanalizacyjnej sanitarnej (tzw. Magistralnej), do której przyłączonych jest 240 domów co stanowi 7% wszystkich zabudowań mieszkalnych. Systematycznej rozbudowie kanalizacji nie sprzyja rozproszona zabudowa na terenie gminy co wiąże się z wysokimi kosztami przyłączy własnych oraz późniejsze koszty eksploatacji. W Skołyszynie funkcjonuje biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków, wykorzystywana w 70%.

W gminie Krempna długość sieci wodociągowej wynosi 15,2 km natomiast przyłączy do budynków mieszkalnych 2,4 km, co w efekcie daje zwodociągowanie gminy na poziomie 68%. Na terenie gminy funkcjonują trzy mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków: tj. w miejscowości Krempna, na terenie osiedla Magurskiego Parku Narodowego, do której podłączone są 3 budynki wielorodzinne – łącznie 18 gospodarstw domowych (długość sieci

kanalizacyjnej wynosi 0,4 km); w miejscowości Polany podłączonych jest 16 gospodarstw domowych (długość sieci kanalizacyjnej wynosi 0,6 km) oraz w miejscowości Krempna na terenie domków letniskowych. Poziom skanalizowania gminy wynosi 5%.

Długość czynnej sieci wodociągowej w gminie Osiek Jasielski wynosi 16,5 km (w Mrukowej 3,4 km, Zależu 5,9 km, Samoklęskach 7,2 km), do której podłączonych jest 883 budynków. Procent zwodociągowania gminy wynosi 29% przy czym stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry jedynie w Mrukowej natomiast w Zależu i Samoklęskach wymaga remontu. Na dzień dzisiejszy gmina nie posiada kanalizacji, jednak opracowana została koncepcja kanalizacji całej gminy, a w najbliższym czasie planowane jest opracowanie dokumentacji na budowę kanalizacji w Osieku Jasielskim, Zależu, Świerchowej oraz Czekaju. Na terenie gminy zlokalizowana jest jedna oczyszczalnia ścieków przy Gimnazjum Integracyjnym w Osieku Jasielskim, do której przyłączonych jest 7 budynków indywidualnych.

Długość sieci wodociągowej w gminie Dębowiec wynosi 65,6 km, z której korzysta 893 odbiorców. Poziom zwodociągowania wynosi 40%. W roku 2003 wykonano sieć wodociągową przy wsparciu finansowym z programu SAPARD dla miejscowości Wola Cieklińska-Cielkin, Józefów-Cieklin, a także w miejscowości Duląbka oraz Folusz. W gminie Dębowiec znajduje się kanalizacja o łącznej długości 18 km, do której obecnie podpiętych jest 137 gospodarstw domowych. Aktualnie trwają prace nad dalszą rozbudową kanalizacji o długości 12,9 km w Dębowcu oraz indywidualnymi oczyszczalniami przydomowymi dla miejscowości: Duląbka Dobrynia, Cielkin, Folusz, Wola Cieklińska, Dębowiec. Programem indywidualnych oczyszczalni ścieków przydomowych w sumie będzie objęte 102 gospodarstwa domowe. Ścieki z miejscowości Dębowiec odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Jaśle.

W gminie Jasło łączna długość sieci wodociągowej wynosi 24,6 km, co stanowi 12% zwodociągowania gminy, natomiast sieć kanalizacyjna liczy 63 km, co daje skanalizowanie gminy na poziomie 23%. Do końca roku planowane jest skanalizowanie miejscowości Jreniówka i Wolica przy udziale programu PHARE, zaś w pozostałych sołectwach tj. Bierówka, Brzyście, Chrzastówka, Gorajowice, Niepla, Opacie, Osobnica, Szebnie, Trzcinica, Zimna Woda, Łaski-Sobniów, Nieglowice rozbudowa kanalizacji zaplanowana jest przy wsparciu finansowym z Funduszu Spójności w latach 2005 – 2008 (wykonano dokumentację, uzyskano niezbędne pozwolenia).

Ścieki i odpady

W powiecie jasielskim funkcjonuje pięć komunalnych mechaniczno-biologicznych oczyszczalni ścieków, w tym jedna oczyszczalnia w mieście (Jasło) i cztery na obszarach

wiejskich (Krempna, Skołyszyn, Kołaczyce, Warzyce). Łączna przepustowość oczyszczalni wynosi 20721 m³/dobę (oczyszczalnia w Jasle - 20000 m³/dobę i oczyszczalnie wiejskie łącznie - 721 m³/dobę). Wszystkie obiekty powstały w latach 90-tych. Ścieki komunalne z obszaru Jasła oczyszczane są na mechaniczno-biologicznej oczyszczalni o podwyższonym stopniu usuwania związków biogennych. Według danych uzyskanych z Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Jasle w 2002 roku procesom oczyszczania poddano 5213,9 tys. m³ ścieków.

Z terenów wiejskich do wód powierzchniowych siecią kanalizacji wiejskiej wprowadzono 184,4 tys.m³ ścieków oczyszczonych biologicznie, czyli o 4% więcej niż w roku poprzednim. Odbiornikami ścieków komunalnych w powiecie jasielskim jest rzeka Wisłoka oraz jej dopływy. Według danych WIOŚ szacuje się, że z terenu powiatu jasielskiego w 2002 roku odprowadzono do wód powierzchniowych 2198,1 tys.m³ ścieków przemysłowych, w tym 597,5 tys.m³ wód pochłoniczych. Emisja ścieków przemysłowych w stosunku z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 8,8%. W bilansie ścieków przemysłowych dominują ścieki z zakładów położonych w Jasle, a w szczególności z Rafinerii „Jasło” S.A. i Zakładów Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego „Pektowin” Spółka z o.o. w Jasle. Pozostałymi źródłami powstawania ścieków przemysłowych w powiecie są m.in.: procesy galwaniczne, produkcja artykułów mięsnych, wydobywanie ropy naftowej.

W powiecie jasielskim znajduje się 14 zakładowych oczyszczalni ścieków, w tym 11 oczyszczalni mechaniczno-biologicznych o przepustowościach od kilku do 100 m³/dobę, 2 oczyszczalnie chemiczne i 1 oczyszczalnia mechaniczna.

Na podstawie zebranych informacji oraz ustaleń pokontrolnych ocenia się, że na terenie powiatu jasielskiego w 2002 roku wytworzono ogółem 63844,3 ton odpadów, w tym: 46364,5 ton (tj. 72,6%) odpadów przemysłowych oraz 17479,8 ton (tj. 27,4%) odpadów komunalnych. W porównaniu do 2001 roku ogólna ilość wytworzonych w powiecie odpadów nieznacznie zmieniła się, zmalała zaledwie o 0,9%.

Gmina Jasło

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z 25 kwietnia 2003 roku (a więc po nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 19 grudnia 2002 r. Dz.U. z 2003 r. Nr 7, poz. 78) w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Jasło. Uchwała nie reguluje zagadnień związanych z selektywną zbiórką odpadów, stwierdza jedynie, że odpady nadające się do powtórnego wykorzystania powinny być gromadzone w sposób selektywny, a odpady organiczne oraz roślinne powinny być kompostowane we własnym zakresie. Uchwała określa sposób postępowania z odpadami komunalnymi w tym odpadami

wielkogabarytowymi, organicznymi, odpadami wyselekcjonowanymi i nadającymi się do powtórnego wykorzystania, odpadami powstającymi w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej, w takim stopniu, aby można było egzekwować te obowiązki od właścicieli nieruchomości. Uchwała nakłada na właścicieli nieruchomości obowiązek zawarcia umowy na usuwanie odpadów z firmą posiadającą zezwolenie Wójta Gminy Jasło na prowadzenie działalności w zakresie zbierania i wywozu stałych odpadów komunalnych, podczas gdy zgodnie z przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach powinna ona posiadać zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Gmina wydała 6 zezwoleń na usuwanie odpadów komunalnych z terenu gminy („SOL-K-JAS”, MPKG, TRANS-FORMERS Tarnów, Jedlickie PGKiM, Marian Witalis, PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak). Decyzje wydane w latach 2001-02 nakładają na firmy otrzymujące zezwolenie obowiązek odbioru i dostarczania odpadów nadających się do powtórnego wykorzystania (chodzi prawdopodobnie o recykling) do podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie odzysku surowców. Na terenie gminy Jasło prowadzona jest zbiórka odpadów komunalnych w workach foliowych, w tym również szkła w oznakowanych workach. Odpady są odbierane przez specjalistyczną firmę posiadającą stosowne zezwolenie wójta gminy TRANS-FORMERS TARNÓW O/KROSNO, a następnie wywożone na wysypisko komunalne w Jaśle i Dukli. Selektywną zbiórką szkła są objęci wszyscy mieszkańcy gminy (w zakresie pozostałych materiałów selektywna zbiórka nie jest prowadzona). Szkło wywożone jest do Huty Szkła w Jarosławiu. W 2002r. zebrano 4,60 t szkła. Gmina prowadzi działania edukacyjne w zakresie gospodarki odpadami poprzez coroczny udział młodzieży szkolnej Szkół Podstawowych i Gimnazjów oraz członków Ochotniczej Straży Pożarnej w akcji „Sprzątanie Świata” oraz poprzez indywidualne rozmowy z mieszkańcami.

Gmina Kołaczyce

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 19 maja 1999r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Regulaminu określa postępowanie z surowcami wtórnymi, który m.in. wprowadza obowiązek selektywnej zbiórki odpadów, a w szczególności makulatury, szkła i złomu, określając szczegółowo, co zalicza się do w/w grup odpadów i w jaki sposób należy je gromadzić (w workach foliowych w punktach odbioru). Uchwała nakłada też na podmioty prowadzące wywóz odpadów obowiązek prowadzenia „intensywnej i szerokiej akcji edukacyjnej” w zakresie segregacji odpadów. Systemem zbiórki/wywozu odpadów objętych jest 31% mieszkańców gminy. Odpady z terenu gminy gromadzone i usuwane są w systemie workowym. Segregacja na: papier, tworzywa sztuczne, metal, stłuczka szklana kolorowa, stłuczka szklana biała i pozostałe odpady komunalne (odpady organiczne oraz pozostałe

odpady, których nie można zaliczyć do wcześniej wymienionych). W 2002 roku zebrano 47 ton surowców wtórnych, a 46 ton odpadów wywieziono na składowisko. Transport, jak i wywóz odpadów przeprowadza Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Kołaczycach ze 100% kapitałem gminy, na który posiada odpowiednie zezwolenie. Gmina posiada umowę z organizacją odzysku Rekopol, która dofinansowuje prowadzenie selektywnej zbiórki.

Gmina Osiek Jasielski

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 9 marca 2000r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Regulamin nie zawiera zapisów dot. selektywnej zbiórki odpadów, stwierdza jedynie, że odpady roślinne powinny być gromadzone na własnej nieruchomości i skompostowane. Gmina wydała zezwolenie na prowadzenie działalności polegającej na zbiórce i wywozie odpadów komunalnych firmie PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak. Decyzja nie określa miejsca wywozu odpadów („poza teren gminy”). Zbiórka i wywóz odpadów z terenu gminy Osiek Jasielski odbywa się według ustalonego harmonogramu, od osób fizycznych raz w miesiącu, a od osób prowadzących działalność gospodarczą i instytucji dwa razy w miesiącu. Segregacja odpadów odbywa się poprzez składowanie odpadów w workach: czerwony - złom; żółty- plastik; zielony - szkło; czarny - pozostałe odpady komunalne. 90% mieszkańców jest objętych selektywną zbiórką.

Gmina Miejska Jasło

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 2 kwietnia 1998r. w sprawie wprowadzenia „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Miejskiej Jasło”. Uchwała ta zobowiązała także Zarząd Miasta do przeprowadzenia kampanii informacyjnej mającej na celu powiadomienie mieszkańców o obowiązkach wynikających z regulaminu. 29 czerwca 2001 roku Rada Miasta uzupełniła regulamin o zapisy dot. selektywnej zbiórki odpadów. Określono zasady gromadzenia i odbioru posegregowanych surowców wtórnych w pojemnikach i workach udostępnianych właścicielom nieruchomości przez Gminę Miejską Jasło. Na terenie Jasła znajduje się jedyne w powiecie komunalne składowisko odpadów mające uregulowany stan formalno-prawny, miasto Jasło posiada pozwolenie na użytkowanie. Składowisko zlokalizowane jest w Jaśle – Sobniowie, przy ul. Żniwnej. Powierzchnia całkowita składowiska wynosi 6,84 ha, a powierzchnia składowania 4,5 ha. Składowisko przyjmuje odpady inne niż niebezpieczne i obojętne (typ składowiska IN). W 2001 roku na składowisko komunalne dostarczono ogółem 14565,8 ton odpadów. Są to nie segregowane odpady komunalne, odpady z czyszczenia placów i ulic, nie segregowane odpady podobne do komunalnych, odpady

betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów, z oczyszczalni ścieków, ustabilizowane osady z oczyszczalni ścieków w Jasle oraz odpady z zakładów przemysłowych. Oprócz odpadów z obszaru miasta Jasła, które w 2002 roku stanowiły 89% ogółu przyjętych odpadów, na składowisku zdeponowano odpady komunalne z terenów gmin: Dębowiec, Jasło, Kołaczyce, Krempna, Nowy Żmigród, Skołyszyn i Tarnowiec. Dostarczone na składowisko odpady są ważone, składowane na działce objętej pozwoleniem na użytkowanie, a następnie za pomocą sprzętu mechanicznego (spychacz, kompaktor) przemieszczane na miejsce ich docelowego składowania. Szacuje się, że wg stanu na koniec 2002 roku zgromadzono na składowisku komunalnym 182 905,9 ton odpadów komunalnych stałych. W świetle obowiązujących aktualnie przepisów z zakresu ochrony środowiska przed odpadami składowisko komunalne w Jasle oceniono jako przeznaczone do wstrzymania działalności i rekultywacji.

Na terenie miasta funkcjonuje Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Ponadto zezwolenia na prowadzenie działalności polegającej na zbiórce i wywozie odpadów komunalnych posiadają: Przedsiębiorstwo Związkowe Produkcyjno Handlowo-Usługowe Sp. z o.o. SOL-K-JAS, Zakład Usługowy Planowanie i Pielęgnacja Terenów Zieleni – Stanisław Dudek, PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak, Przedsiębiorstwo Robót Drogowo Mostowych Spółka z oo., Zakład Usługowy „Południe” sp. z .oo. w Krakowie, firma Pielęgnacja Terenów Zieleni S.C., Rafineria Jasło SOCJAL – RAF Sp. z o.o., firma „PARK M” – Krzysztof Mróz, TRANS-FORMERS Tarnów Sp. z o.o.

Na terenie miasta rozmieszczono urządzenia do selektywnej zbiórki odpadów:

- 67 (gniazd) pojemników do zbiórki szkła, tworzyw, makulatury (pojemniki 1100 l),
- 10 dzwonów do zbiórki stłuczki szklanej,
- 10 pojemników na metal.

Z posesji prywatnych surowce wtórne odbierane są w 4 rodzajach worków (tworzywa sztuczne, makulatura, szkło, złom).

W wyniku selektywnej zbiórki w 2002r. uzyskano:

- opakowania z papieru i tektura – 158, 523 Mg
- opakowania z tworzyw sztucznych – 32,944 Mg
- opakowania ze szkła – 54,358 Mg
- opakowania z metali – 8,291 Mg

Koszt selektywnej zbiórki w 2002 roku wyniósł 104 963 zł (w tym 13 487 na działania edukacyjne). Na terenie Jasła ma siedzibę powstały w 1997 roku Związek Gmin "Wisłoka". Związek zrzesza 16 gmin z terenu powiatów jasielskiego, krośnieńskiego i gorlickiego (woj. małopolskie) na obszarze, których zamieszkuje łącznie ok. 180 tys. mieszkańców. Jednym z celów związku jest wypracowanie wspólnej polityki gospodarowania odpadami.

Jak stwierdza program Związku „względy ekonomiczne i ekologiczne przemawiają za budowa międzygminnych zakładów utylizacji odpadów, w tej sprawie podjęto już konkretne inicjatywy na terenie gmin powiatu jasielskiego. Zadaniem związku będzie wprowadzenie systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami oraz pozyskiwanie środków finansowych na międzygminne inwestycje.” Związek podjął działania na rzecz budowy Międzygminnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów. W tym celu złożono wniosek do Funduszu Spójności o sfinansowanie kosztów inwestycji w wysokości 66,6 mln zł.

Gmina Nowy Żmigród

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 7 czerwca 1998r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie. Regulamin zawiera zapisy dot. selektywnej zbiórki odpadów, stwierdza m.in., że pojemniki do selektywnej zbiórki udostępnia nieodpłatnie właścicielom nieruchomości gmina. Regulamin określa też rodzaje i kolorystykę pojemników: papier i karton (kolor niebieski), szkło białe (kolor biały), szkło kolorowe (kolor zielony), metale/puszki (kolor różowy), tworzywa sztuczne (kolor żółty). Ponadto stwierdza, że odpady roślinne powinny być gromadzone na własnej nieruchomości i skompostowane. Uchwała ustala normatywne ilości stałych odpadów komunalnych produkowanych przez jedną osobę w ciągu tygodnia (stawka podstawowa to 5 l od osoby tygodniowo, czyli 260 l rocznie, czyli ok. 90 kg – 0,09 Mg rocznie). Wójt Gminy udzielił zezwolenia na odbieranie i transport odpadów (zgodnie z nowym brzmieniem ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie) firmie Gospodarka Komunalna i Mieszkaniowa w Dukli Sp. z oo. Odpady z terenu gminy są wywożone poza Powiat Jasielski na Składowisko Odpadów Komunalnych w Dukli. Systemem zbiórki odpadów, w tym zbiórki selektywnej, objętych jest 80% mieszkańców gminy. W ciągu pierwszych 5 miesięcy 2003 roku zebrano 46,6 t odpadów szklanych i 15,2 t odpadów tworzyw sztucznych. Wydatki poniesione przez gminę na działania w zakresie selektywnej zbiórki wyniosły w tym okresie 16,5 tys. zł z przeznaczeniem na zakup pojemników i worków. Gmina prowadzi edukację ekologiczną dotyczącą selektywnej zbiórki i recyklingu poprzez zebrania wiejskie i foldery rozprowadzane wśród mieszkańców gminy.

Gmina Krempna

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 30 grudnia 1997r. w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Uchwała zawiera zapisy dot. selektywnej zbiórki odpadów, stwierdza

m.in., że pojemniki do selektywnej zbiórki udostępnia nieodpłatnie właścicielom nieruchomości gmina. Uchwała określa też rodzaje i kolorystykę pojemników: papier i karton (kolor niebieski), szkło białe (kolor biały), szkło kolorowe (kolor zielony), metale/puszki (kolor różowy), tworzywa sztuczne (kolor żółty). W odróżnieniu od innych uchwał regulujących utrzymania czystości na terenie powiatu uchwała nie zawiera przepisu, że odpady roślinne powinny być gromadzone na własnej nieruchomości i skompostowane. Uchwała ustala normatywne ilości stałych odpadów komunalnych produkowanych przez jedną osobę w ciągu tygodnia (stawka podstawowa to 5 l od osoby tygodniowo, czyli 260 l rocznie, czyli ok. 90 kg – 0,09 Mg rocznie). Wójt Gminy udzielił zezwolenia na odbieranie i transport odpadów (zgodnie z nowym brzmieniem ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie) firmie Gospodarka Komunalna i Mieszkaniowa w Dukli Sp. z o.o. Wywozem odpadów zajmuje się także Zakład Usług Komunalnych „Empiko” w Krempnej. Odpady z terenu gminy są wywożone poza Powiat Jasielski na Składowisko Odpadów Komunalnych w Dukli. System selektywnej zbiórki odpadów obejmuje:

- 1) 1 kontener KP-7 przystosowany do zbiórki szkła, plastiku, puszek metalowych i aluminiowych,
- 2) ok. 60% gospodarstw domowych podjęło się segregacji odpadów (system workowy - szkło, plastik, złom),
- 3) zbiórka złomu i makulatury przez młodzież szkolną.

Gmina Brzyska

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 27 grudnia 2000 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Regulamin zawiera zapisy dot. selektywnej zbiórki odpadów, stwierdza m.in., że worki do selektywnej zbiórki udostępnia właścicielom nieruchomości firma odbierająca odpady komunalne. Regulamin stwierdza, że odpady roślinne powinny być gromadzone na własnej nieruchomości i skompostowane. Uchwała ustala normatywne ilości stałych odpadów komunalnych produkowanych przez jedną osobę w ciągu tygodnia. Wójt Gminy udzielił zezwolenia na odbieranie odpadów (zgodnie z nowym brzmieniem ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie) Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Jaśle, firmie P.P.H.U "Nowimpex" Grzegorz Nowaczko na usuwanie i unieszkodliwianie odpadów komunalnych, a firmie PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak na wywóz odpadów komunalnych z terenu gminy. Pomimo zawartego w regulaminie obowiązku udostępniania worków do selektywnej zbiórki przez firmy odbierające odpady komunalne, na terenie gminy nie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów, (co stanowi także naruszenie ustawowego obowiązku).

Gmina Dębowiec

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 28 lutego 2000r. w sprawie ustalenia zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. W zasadach brak jest zapisów dot. selektywnej zbiórki odpadów. Stwierdza się jedynie, że odpady roślinne powinny być gromadzone na własnej nieruchomości i skompostowane.

Wójt Gminy udzielił zezwolenia odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Jaśle, a firmie PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak na odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Odpady komunalne z terenu gminy są wywożone na składowisko w Jaśle.

Na terenie gminy prowadzona jest segregacja odpadów, 100% mieszkańców jest objętych selektywną zbiórką. Stałe odpady komunalne są segregowane w gospodarstwach domowych do odpowiednio oznaczonych worków foliowych: zielony - szkło, czerwony – metal, niebieski – papier, żółty –plastik, czarny – pozostałe odpady komunalne.

W sprawozdaniu dla Marszałka Województwa gmina nie wykazała zebrania odpadów opakowaniowych w 2002 roku. Natomiast w 2003 roku zebrano surowce wtórne w ilości:

- szkło – 11,5 t (I – VI 2003 r.)
- metal – 6 t (I – VI 2003 r.)
- tworzywa sztuczne – 0,5 t (I – VI 2003 r.)

Gmina Skołyszyn

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 26 lutego 1999r. w sprawie ustalenia zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. W zasadach brak jest zapisów dot. selektywnej zbiórki odpadów. Stwierdza się jedynie, że odpady roślinne powinny być gromadzone na własnej nieruchomości i skompostowane. Wójt Gminy udzielił zezwolenia na usuwanie i transport odpadów komunalnych firmie PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak, na zbiórkę i wywóz odpadów komunalnych firmie P.P.H.U "Nowimpex" Grzegorz Nowackow. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Skołyszynie – jednostka organizacyjna Urzędu Gminy Skołyszyn. Gmina posiada najwyższy poziom wytwarzania odpadów komunalnych wśród gmin wiejskich, zbliżony do średniej krajowej. W gminie nie prowadzi się selektywnej zbiórki odpadów, funkcjonują natomiast 2 punkty skupu materiałów złomowych - w Skołyszynie i Przysiekach. Planowana jest budowa gminnego składowiska odpadów w miejscowości Bączal Dolny – gmina posiada stosowne pozwolenie na budowę.

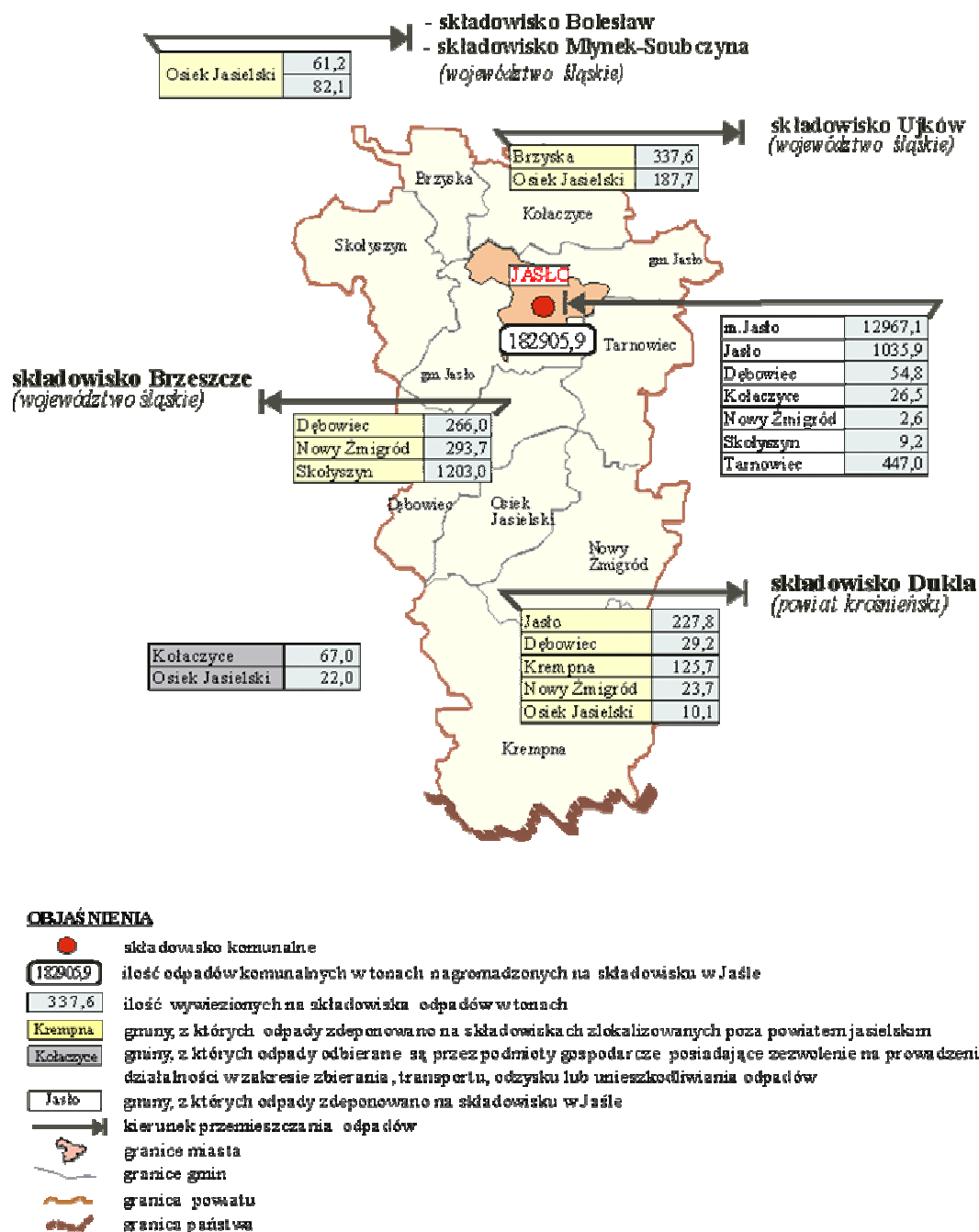
Gmina Tarnowiec

Postępowanie z odpadami na terenie gminy regulowane jest uchwałą Rady Gminy z dnia 24 lutego 2003r. w sprawie uchwalenia regulaminu szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku w gminie. W regulaminie brak jest zapisów dot. selektywnej zbiórki odpadów. W gminie przeprowadzono referendum w sprawie przejęcia przez Gminę od właścicieli nieruchomości wszystkich obowiązków zakresie:

- zbierania powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych zgodnie z wymaganiami określonymi w uchwale rady gminy, oraz pozbywania się tych odpadów w sposób zgodny z przepisami ustawy i przepisami odrębnymi; obowiązek ma odpowiednie zastosowanie także w przypadku gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych
- sprzątania błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z chodników położonych wzdłuż nieruchomości

Odpady komunalne stałe wywozi z terenu gminy Tarnowiec Wielobranżowy Zakład Gospodarki Komunalnej w Tarnowcu. Wójt Gminy udzielił zezwolenia na usuwanie odpadów komunalnych stałych Jedlickiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z oo. I firmie PHU „EKOMAX” Jerzy Kotulak, a Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. na prowadzenie działalności polegającej na utrzymaniu czystości i porządku, utylizacji odpadów komunalnych (niezgodnie z nowym brzmieniem ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie).

Rys.1. Schemat przepływu odpadów komunalnych w powiecie jasielskim.

Źródło: <http://www.powiat.jaslo.pl>

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na terenie powiatu jasielskiego znajduje się łącznie 2 384,2 km linii energetycznych napowietrznych i 336,3 km kablowych oraz 736 stacji energetycznych o łącznej mocy 164,1 MVA. Charakterystykę linii energetycznych na terenie Powiatu Jasielskiego ilustrują poniższe tabele.

Tab.2. Długość linii energetycznych w powiecie jasielskim (km)

	Napowietrznych	Kablowych
Sieć 110 kV	60,2	Brak
Sieć SN	703,2	99,0
Sieć nn	1 620,8	237,3
Ogółem	2 384,2	336,3

Źródło: www.rzesa.rzeszow.pl

Tab.3: Ilość stacji energetycznych i ich łączna moc (szt.), (MVA)

	Ilość stacji (szt.)	Łączna moc (MVA)
WN/SN	3	74
SN/SN	Brak	-
SN/nn	733	90,1
Ogółem	736	164,1

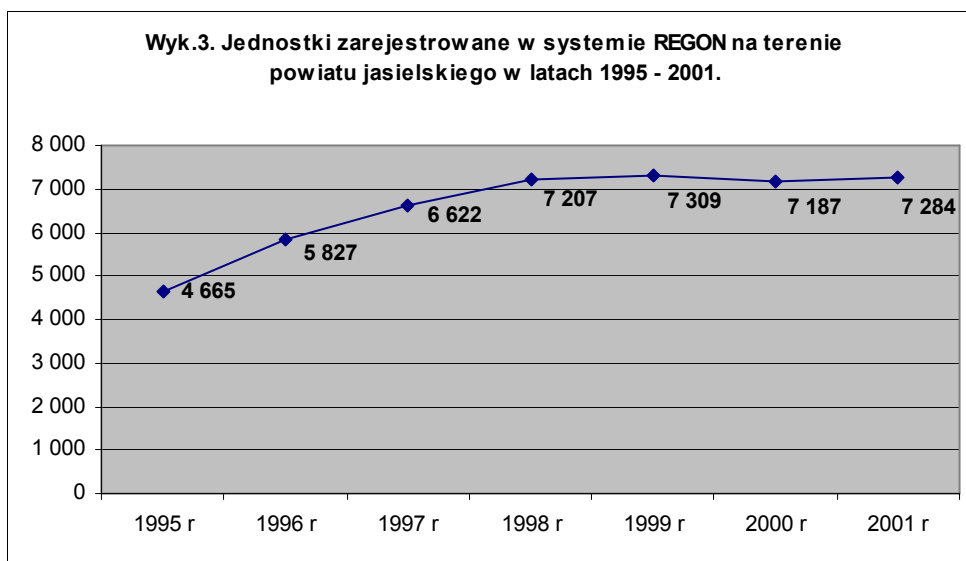
Źródło: www.rzesa.rzeszow.pl

IV. Gospodarka

Przedsiębiorczość i podmioty gospodarcze

Jednym z wyznaczników rozwoju gospodarczego jest liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON. Dane dotyczące powiatu jasielskiego i powiatów sąsiednich zestawiono na Wyk.11. W 2002 r. ponad 51% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie powiatu działa na terenie miasta Jasła (3 624 podmioty), 10% w gminie Jasło, po 7% w Skołyszynie i w Nowym Żmigrodzie, a pozostałe 25% w innych gminach powiatu.

Analizując sytuację gospodarczą powiatu jasielskiego względem powiatów sąsiednich, w powiecie jasielskim zarejestrowanych było najwięcej podmiotów gospodarczych w systemie REGON wynoszącą 7 395 jednostek. W porównaniu z powiatem strzyżowskim w powiecie jasielskim zarejestrowanych było ponad 50% więcej podmiotów gospodarczych.

W 2002 r. wg. danych Głównego Urzędu Statystycznego, w całym powiecie jasielskim zarejestrowanych było o 99 podmiotów gospodarczych więcej niż w roku 1998.

Tabl.1. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON ogółem

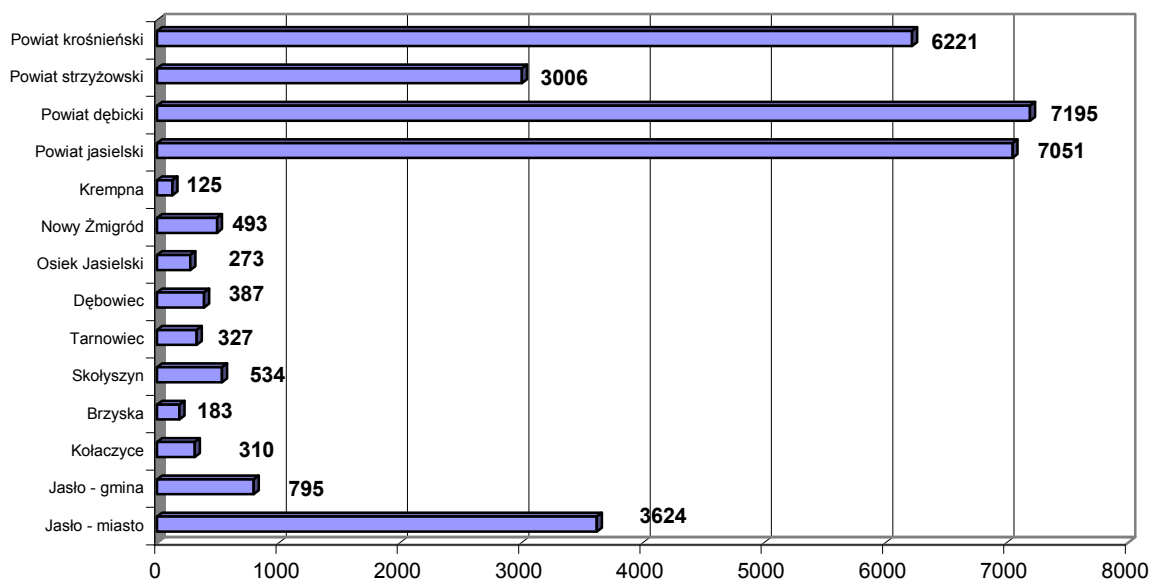
Nazwa gminy	1998 r	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r
miasto Jasło	4010	3933	3797	3668	3624
Brzyska	143	155	165	174	183
Dębowiec	316	352	350	375	387
Jasło	694	710	680	768	795
Kołaczyce	295	303	303	296	310
Krempna	92	110	121	118	125
Nowy Żmigród	397	425	437	462	493
Osiek Jasielski	228	237	259	266	273
Skołyszyn	427	438	449	513	534
Tarnowiec	350	355	329	325	327

Dla porównania wskaźniki dynamiki powstawania nowych firm dla powiatów sąsiednich były następujące:

- Jasło – miasto: -386
- Jasło – gmina: 101
- Kołaczyce: 15
- Brzyska: 40
- Skołyszyn: 107
- Tarnowiec: -23
- Dębowiec: 71
- Osiek Jasielski: 45
- Nowy Żmigród: 96
- Krempna: 33
- Powiat jasielski: 99
- Powiat dębicki: 1041
- Powiat strzyżowski: 583
- Powiat krośnieński: 697

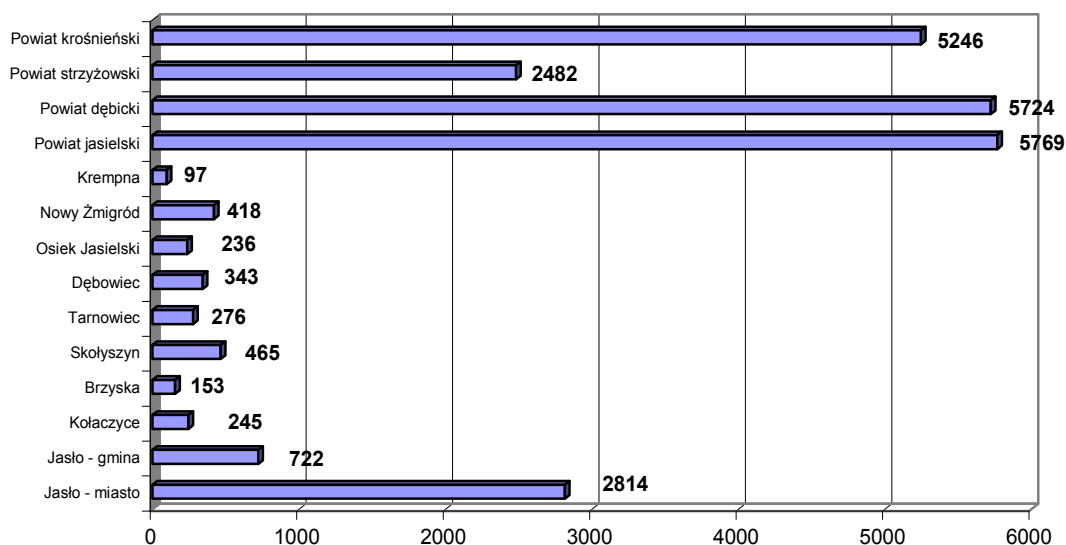
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego wśród gmin powiatu jasielskiego najwięcej od roku 1998 najwięcej firm zlikwidowano na terenie miasta Jasła (-386) i Tarnowcu (-23). Natomiast największy przyrost nowych firm zanotowano w gminie Skołyszynie (+ 107) oraz w gminie Jasło (+101). Porównując ten wskaźnik w powiecie jasielskim, który wynosi +99 na tle sąsiednich powiatów, można zauważyć iż jest to najgorszy wynik. Niemal dziesięciokrotnie więcej firm powstało w powiecie dębickim (+1041), siedmiokrotnie więcej w powiecie krośnieńskim (+697).

Wyk.11. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON (stan na 2002 r.)

Właścicielami ponad 81% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w powiecie jasielskim są osoby fizyczne (wyk.13). W Jaśle wskaźnik ten wynosi 77%, w gminie Jasło 90%, Kołaczycach 79%, Brzyskach 83%, Skołyszynie 87%, Tranowcu 84%, Dębowcu 88%, Osieku Jasielskim 86%, Nowym Żmigrodzie 84%, Krempnej 77%. Według danych GUS w 2002 r. W powiecie jasielskim 6988 podmiotów gospodarczych zatrudniało mniej niż 9 osób, co stanowi 94% wszystkich firm. Jasno więc wynika, że gospodarka powiatu jasielskiego tworzona jest przez mikroprzedsiębiorstwa najbardziej narażone i podatne na wszelkie zmiany gospodarcze.

Wyk.13. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON, których właścicielem są krajowe osoby fizyczne (stan na 2002 r.)

Przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2003 r. otrzymano następujące wartości: miasto Jasło 106, gmina Brzyska 23, Dębowiec 38, Jasło 44, Kołaczyce 34, Krempna 45, Nowy Żmigród 42, Osiek Jasielski 43, Skołyszyn 34, Tarnowiec 41. Wskaźnik ten dla powiatu jasielskiego wynosi 57 i na tle sąsiednich powiatów prezentuje się następująco: krośnieński 57, strzyżowski 49, dębicki 54.

Strukturę podmiotów gospodarczych przedstawiono w Tabl.2, z której wynika iż dominująca branżą w powiecie jasielskim jest handel i naprawy stanowiący ponad 36% ogółu firm zarejestrowanych w systemie REGON. Wskaźnik ten jest zbliżony do średniej dla województwa podkarpackiego wynoszący ponad 35%.

Tabl.2. Udział podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON wg wybranych sekcji PKD do ogółu firm (stan na 2002 r.)

	przemysł	Budownictwo	handel i naprawy	transport, gospodarka magazynowa i łączność	obsługa nieruchomości i firm	edukacja	ochrona zdrowia i opieka społeczna
Jasło - miasto	9,93%	6,93%	38,74%	6,07%	14,68%	3,06%	5,68%
Jasło - gmina	11,19%	10,31%	39,87%	11,70%	7,92%	2,89%	1,13%
Kołaczyce	8,06%	14,52%	31,94%	7,42%	11,61%	5,81%	2,58%
Brzyska	10,93%	16,94%	30,60%	13,66%	3,28%	4,37%	2,19%
Skołyszyn	15,36%	13,86%	35,21%	9,18%	7,30%	3,00%	1,31%
Tarnowiec	19,27%	10,70%	27,83%	7,34%	7,95%	4,89%	2,45%
Dębowiec	15,50%	12,40%	33,33%	9,82%	8,01%	3,10%	1,81%
Osiek Jasielski	24,91%	8,42%	28,57%	15,75%	4,76%	2,93%	1,47%
Nowy Żmigród	13,18%	9,13%	35,70%	11,36%	6,49%	4,67%	2,23%
Krempna	16,80%	4,80%	12,00%	6,40%	2,40%	2,40%	3,20%
Powiat jasielski	12,10%	9,08%	36,21%	8,21%	11,08%	3,38%	3,80%
Powiat dębicki	11,77%	9,31%	34,20%	9,74%	12,86%	3,21%	3,88%
Powiat strzyżowski	12,54%	13,94%	33,17%	7,19%	8,25%	3,76%	4,82%
Powiat krośnieński	14,19%	12,89%	31,73%	7,78%	8,57%	2,72%	3,33%
Województwo podkarpackie	11,13%	9,95%	35,15%	7,40%	12,65%	2,77%	4,41%

Dane Główny Urząd Statystyczny, 2002 r.

Wśród gmin powiatu jasielskiego największe znaczenie jako ośrodek gospodarczy ma miasto Jasło. Jest to ośrodek przemysłu naftowego (rafineria ropy naftowej – Grupa LOTOS), chemicznego (zakłady tworzyw sztucznych „GAMRAT S.A.”, wytwórnia sadz technicznych – Karbon Black Polska), szklarskiego (huta szkła- jedyny producent szkła witrażowego w Polsce), spożywczego (Peklowin – jedyny w kraju producent pektyny, Gran- Pik- Liwocz, Astra). W ostatnim okresie Spółka Nowy Styl, światowy potentat w produkcji mebli biurowych uruchomiła w Jaśle swoje trzy zakłady (Top Styl, Chrom Styl, Balic Wood). Za swoją siedzibę na terenie Jasła wybrała także firma Kondor produkująca stolarkę budowlaną (drzwi i ościeżnice).

Pomimo, że Tarnowiec jest gminą typowo rolniczą na jej terenie działa kilka firm o dużym znaczeniu dla regionu. Spośród największych przedsiębiorstw można wyróżnić hutę szkła INCO-VERITA (producent szkła ozdobnego i użytkowego) oraz hutę szkła „GALICJAN”, której większość wyrobów trafia na eksport.

Na terenie gminy Dębowiec nie ma zakładów przemysłowych poza przemysłem wydobywczym ropy naftowej i gazu prowadzonym przez Krośnieński Zakład Górnictwa Nafty i Gazu. Znaczącymi firmami produkcyjnymi są Zakład Piekarniczy w Cieklinie oraz gastronomiczno-garmażeryjny w Dębowcu.

W Nowym Żmigrodzie wśród podmiotów działających na terenie gminy dominującą grupę stanowią placówki handlowe i usługowe. Przetwórstwo rolno-spożywcze pomimo, że ma znaczącą pozycję w środowisku lokalnym zajmuje pozycję marginalną.

W gminie Skołyszyn pomimo rolniczego charakteru dynamicznie rozwija się sfera produkcyjna. Do ważniejszych firm działających na tym terenie zaliczyć można: Fabrykę Armatur „Jafar” (posiadającą zakłady produkcyjne w Skołyszynie i Przysiekach), Zakłady Przetwórstwa Owoców i Warzyw „Vortumnus” z siedzibą w Lisowie, zakład wyrobów cukierniczych „KEKS” s. c. w Sławęcinie.

Do największych podmiotów gospodarczych w gminie Jasło należą: Firma Produkcyjno- Handlowo-Usługowa "Janex" w Jareniówce; Zakład Uboju i Przetwórstwa w Osobnicy; Huta Szkła "ARHS" w Szebniach; Zakład Instalacyjny wod.-kan., c.o., gaz w Wolicy; Spółka Cywilna "DELFIN" w Jareniówce; Zakład Produkcji Świec i Zniczy w Kowalowach; Spółka Cywilna Lazur & Płachta w Kowalowach - produkcja biżuterii srebrnej; Zakład Produkcyjno-Usługowy Urządzeń Sanitarnych i Gazowych "Promont" w Szebniach; Zakład Produkcji Metalowej w Osobnicy; Zakład Handlowo-Usługowy "Jarkomet" w Trzcinicy.

V. Rynek pracy i edukacja

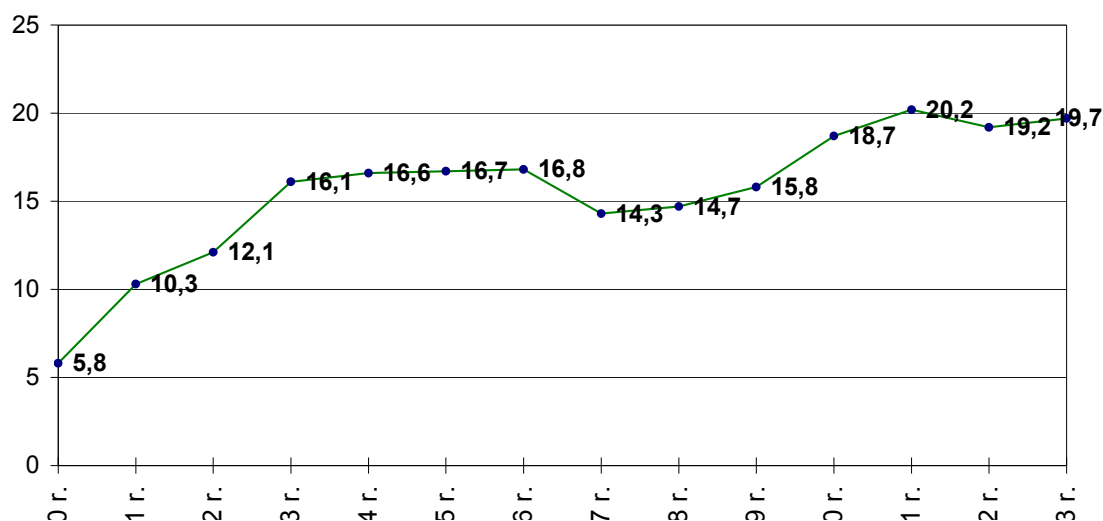
Według stanu na 31 grudnia 2003 roku w województwie podkarpackim zarejestrowanych było 182 497 bezrobotnych. Największy spadek liczby bezrobotnych w porównaniu do 2002 zanotowano w powiatach: dębickim (spadek o 816), jasielskim (o 673), łańcuckim (o 567), przeworskim (o 507) i stalowowolskim (o 506 osób). Stopa bezrobocia wyniosła w województwie podkarpackim 16,7 % (w kraju 18,0 %).

Najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiatach: bieszczadzkim (27,6%), brzozowskim (22,4 %), leskim (20,6%), m. Przemysłu (20,5 %), niżańskim i strzyżowskim (po 20,1 %), jasielskim (19,7%) i sanockim (19,6%). Najniższa natomiast w m. Rzeszowie (9,4 %) i m. Krośnie (9,5 %) oraz w powiatach: przeworskim (14,4 %), rzeszowskim i stalowowolskim (po 14,6 %) oraz mieleckim (15,2%).¹

Omawiając poziom bezrobocia możemy łatwo dostrzec, jego wielkość kształtowała się w bardzo podobny sposób jak poziom bezrobocia w całej Polsce. Możemy zaobserwować w tych samych momentach jego wzrost jak i spadek. W 1990 roku było zarejestrowanych w Rejonowym Urzędzie Pracy w Jaśle 914 bezrobotnych, a jego poziom był niższy od bezrobocia w Polsce (6,1%) i wynosił 5,8%. W następnych latach liczba bezrobotnych wzrastała i w 1993 roku wynosiła już 3 079 osób – 16,1% poziom bezrobocia. Przez kolejne 3 lata poziom bezrobocia utrzymywał się powyżej 16% nie przekraczając tej granicy. W 1997 roku zanotowano spadek bezrobocia. Jednak pogorszenie ogólnej sytuacji w Polsce miał także swoje odbicie w poziomie bezrobocia w powiecie. Z roku na rok poziom bezrobocia wzrastał a w 2001 roku osiągnął rekordowy poziom 20,2%.

¹ Analiza sytuacji na rynku pracy województwa podkarpackiego w 2003 roku Wojewódzki Urząd Pracy.

Wyk.1. Poziom bezrobocia w powiecie jasielskim w latach 1990 – 2003

Źródło: Dane Urzędu Pracy w Jaśle

Jak widać w tabeli poniżej bezrobocie w powiecie dotyka głównie kobiet i ludzi mieszkających na wsi. Tendencja ta utrzymuje się z niewielkimi wahaniami od początku lat dziewięćdziesiątych. Wysoki poziom bezrobocia na terenach wiejskich powiatu wynika także ze specyfiki społecznej powiatu gdzie 69%² mieszkańców powiatu to właśnie mieszkańcy wsi.

Tab.1. Bezrobocie w latach 1990 – 2003 w rejonie/powiecie jasielskim

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ogółem bezrobotnych	4250	7534	8625	11380	11591	11758	11759	11049	11190	11739	13436	14229	13326	12653
W tym: kobiet (%)	51,6	51,4	51,9	50,1	49,8	51,2	53,5	55,4	54,8	53	52,2	47,7	50,4	50,4
mieszkańcy wsi (%)	78,5	74,3	72,3	72,9	73,9	73,8	73,3	74,7	75,2	71,9	67,8	69,1	70,2	69,0

Źródło: Dane Urzędu Pracy w Jaśle

Największy poziom bezrobocia występuje w gminach Kołaczyce (23,9%), Krempna (22%), oraz Osiek Jasielski (20,8%). Najniższe zaś w mieście Jasło (16,4%), gminach Nowy Żmigród oraz Tarnowiec (po 16,7%). Potwierdza to wcześniejsze obserwacje, że problem bezrobocia przeważa głównie na terenach wiejskich, gdzie o pracę trudniej niż w mieście.

² Rocznik Statystyczny województwa podkarpackiego 2003 r.

Tab.2. Bezrobocie w powiecie i w poszczególnych gminach w 2003 roku

Jednostka	Liczba bezrobotnych w 2003	Poziom bezrobocia w %
Powiat	12 653	19,7
Jasło miasto	3 910	16,4
Brzyska	697	19,7
Dębowiec	945	18,8
Jasło gmina	1 712	18,8
Kolaczyce	1 192	23,9
Krempna	259	22,0
Nowy Żmigród	1 035	16,7
Osiek Jasielski	628	20,8
Skołyszyn	1 399	19,2
Tarnowiec	876	16,4

Źródło: Powiatowy urząd Pracy w Jaśle

Wśród osób bezrobotnych dominują osoby w wieku od 25 do 34 lat oraz osoby młode w wieku do 24 lat. Na przestrzeni lat jednak wśród bezrobotnych zanotowano spadek osób młodych. Natomiast wzrost nastąpił w śród bezrobotnych w wieku 25 – 34 lata. Wynika to zapewne z faktu że duża część młodych ludzi nie kończy edukacji na szkole średniej ale podejmuje dalszą edukację, chcąc wzmocnić swoją pozycję na rynku pracy. Dopiero po ukończeniu szkół wyższych duża część nie może znaleźć pracy.

Tab.3. Bezrobotni według wieku

Lata	Liczba bezrobotnych ogółem	Do 24 lat	25 - 34	35 - 44	45 - 54	Powyżej 54
1991	7 534	51,9	22,4	17,5	2,4	1,5
1994	11 591	41,9	32,3	19,2	5,7	0,6
1997	11 049	33,7	35,2	22,8	7,5	0,6
2003	12 653	28,3	32,7	23,7	13,6	1,4

Źródło: Dane Urzędu Pracy w Jaśle.

W śród bezrobotnych najwięcej jest osób z niskim wykształceniem, ok. 70% stanowią osoby posiadające wykształcenie podstawowe lub zawodowe. Niski jest udział osób z wykształceniem średnim ogólnym, oraz wyższym. W ostatnich latach można zaobserwować także nie korzystną tendencję, w postaci wzrostu liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Wynika to z faktu że coraz trudniej jest osobą po studiach znaleźć pracodawcę w takim regionie. O wiele większą szansę mają osoby z wykształceniem niższym. Wynika to po części ze struktury pracodawców, gdzie przeważają miejsca pracy o niskich kwalifikacjach. Drugim powodem jest także chęć pozyskania poprzez urząd pracy stażu absolwenckiego.

Tab.4. Bezrobotni według wykształcenia

Lata	Wyższe	Średnie zawodowe	Średnie ogólne	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe
1991	1,5	19,0	5,6	48,4	24,6
1994	1,3	20,7	4,1	48,2	24,9
1997	0,82	21,7	3,6	45,19	28,6
2003	3,91	25,1	4,1	35,54	31,2

Źródło: Dane Urzędu Pracy w Jaśle

Tab.5. Bezrobotni według stażu pracy

Lata	Do 1 roku	1 – 5	5 - 10	10 - 20	20 - 30	pow. 30	Bez stażu	Ogółem bezrobotnych
1994	17,4	20,4	15,3	17,1	3,2	0,4	26	11 591
1997	22,8	21,9	13,8	16,1	3,6	0,09	21,3	11 049
2000	25,9	15,4	8,6	11,9	6,6	0,2	31,2	13 436
2003	18,0	15,6	10,7	13,9	7,9	0,5	33,7	12 653

Źródło: Dane Urzędu Pracy w Jaśle

Biorąc pod uwagę staż pracy osób będących bezrobotnymi możemy zauważyć że przeważają tu osoby które nigdy nie pracowały, lub ich czas pracy był krótki (do 2 roku lub do 5 lat). Analizując poszczególne lata, można postawić wniosek że grono bezrobotnych najczęściej zasilają osoby które po ukończeniu szkół nie mogą znaleźć pracy a utrzymanie jej w obecnej sytuacji gospodarczej też jest trudne.

Tab.6. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy

Lata	Bezrobocie ogółem	Do 1 roku	1 - 3	3 - 6	6 - 12	12 -24	Powyżej 24
1992	8 625	5,3	9,9	18,3	20,9	45,6	-
1997	11 049	6,3	9,8	10,7	19,9	24,6	28,7
2000	13 436	4,9	13,4	12,8	15,9	21,7	31,3
2003	12 653	6,1	13,5	12,5	13,0	15,3	39,5

Źródło: Dane Urzędu Pracy w Jaśle

Bardzo negatywnym zjawiskiem jest wysoki udział osób trwale bezrobotnych. Bezrobotni w powiecie pozostający bez pracy powyżej jednego roku czasu, lub dłużej, na przestrzeni lat stanowią około 53% populacji bezrobotnych. Oznacza to, że dla połowy bezrobotnych taki stan jest stałą i niezmienną sytuacją.

Tab.7. Powiat jasielski na tle innych powiatów województwa podkarpackiego.

Powiaty	Stopa bezrobocia	Udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych	Udział bezrobotnych mieszkańców wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych
bieszczadzki	27,6	5,7	56,3
brzozowski	22,4	4,9	90,5
dębicki	16,8	6,5	62,5
jarosławski	17,5	4,7	62,8
jasielski	19,7	6,8	69,1
kolbuszowski	17,0	6,9	85,9
krośnieński	17,4	5,5	89,6
leski	20,6	5,1	
leżajski	17,4	6,4	74,1
lubaczowski	18,3	4,0	65,2
łańcucki	17,3	7,0	80,0
mielecki	15,2	8,2	53,7
niżański	20,1	5,5	63,5
przemyski	16,8	4,0	100
przeworski	14,4	4,2	73,7
ropczycko – sędziszowski	14,4	6,5	71,0
rzeszowski	14,6	6,1	87,0
sanocki	14,6	5,2	56,7
stałowowlowski	14,6	6,6	39,4
strzyżowski	14,6	5,7	87,6
tarnobrzegi	17,1	6,1	70,5
Krosno miasto	9,5	5,3	-
Przemyśl miasto	20,5	6,9	-
Rzeszów miasto	9,4	4,0	-
Tarnobrzeg miasto	18,5	5,3	-
województwo	16,7	6,0	64,8

Źródło: Rocznik statystyczny Województwa Podkarpackiego 2003

Podsumowując strukturę bezrobocia w powiecie jasielskim możemy wyróżnić kilka charakterystycznych cech: w powiecie przeważają głównie bezrobotni mający wykształcenie podstawowe lub zawodowe. Wynika to z faktu, iż w ostatnich latach została zwolniona duża część nisko wykwalifikowanych pracowników dużych zakładów.

Negatywnym zjawiskiem jest wysoki poziom bezrobocia długookresowego. Ciągłe pozostawanie na bezrobociu grozi wieloma negatywnymi konsekwencjami między innymi wycofaniem się z życia społecznego, apatią a nawet powstawaniem wielu patologii społecznych.

Bezrobotni w powiecie nie mają dużego doświadczenia zawodowego, co ogranicza ich szanse na znalezienie pracy. Wśród bezrobotnych przeważają ludzie młodzi oraz mieszkańcy wsi. Na tle województwa podkarpackiego sytuacja na rynku pracy nie odbiega w sposób znaczący od sytuacji w innych powiatach. Ogólna stopa bezrobocia jest trochę wyższa niż w innych powiatach, ale nie należy do grupy najwyższych w województwie. Poziom bezrobotnych absolwentów także nie odbiega znacząco od reszty województwa, gdzie w większości powiatów poziom ten wynosi około 6%. Pod względem poziomu bezrobotnych mieszkańców wsi powiat także mieści się w średniej dla województwa.

Tabl.8. Pracujący oraz bezrobotni zarejestrowani (stan na 2002 r.) - powiat jasielski, powiaty ościenne i gminy powiatu jasielskiego

	pracujący ogółem	pracujący na 1000 mieszkańców	bezrobotni zarejestrowani	bezrobotni na 1000 mieszkańców
Jasło – miasto	14482	381,69	3966	104,53
Jasło – gmina	1139	71,61	1673	105,18
Kołaczyce	679	76,24	1195	134,18
Brzyska	163	26,29	687	110,79
Skołyszyn	1149	92,33	1407	113,06
Tarnowiec	656	71,59	873	95,27
Dębowiec	520	61,81	973	115,65
Osiek Jasielski	193	36,36	626	117,94
Nowy Żmigród	569	60,27	1032	109,31
Krempna	197	96,38	239	116,93
Powiat jasielski	19747	170,57	12671	109,45
Powiat dębicki	23904	181,04	12316	93,28
Powiat strzyżowski	6184	99,85	6908	111,54
Powiat krośnieński	10348	94,98	8976	82,38
Województwo podkarpackie	371241	176,36	187519	89,08

Tab.9. Poziom stopy bezrobocia w okresie lat 1999-2004

Stan na koniec roku/miesiąca		Polska	woj. podkarpackie	powiat Jasło
1999	grudzień	12,5	13,9	15,8
2000	grudzień	15,1	16,2	18,9
2001	grudzień	17,5	17,4	20,2
2002	grudzień	18,1	16,9	19,2
2003	styczeń	18,6	17,3	20,0
	luty	18,7	17,3	20,0
	marzec	18,6	17,2	20,1
	kwiecień	18,3	16,8	19,8
	maj	17,9	16,3	19,2
	czerwiec	17,7	16,2	18,9
	lipiec	17,7	16,1	18,6
	sierpień	17,6	16,0	18,6
	wrzesień	17,5	15,9	18,7
	październik	17,4	15,8	18,8
	listopad	17,6	16,1	19,3
	grudzień	18,0	16,7	19,7
2004	styczeń	20,6	20,9	24,8
	luty	20,6	20,8	24,8
	marzec	20,5	20,6	24,6

Tab.10. Struktura bezrobocia - czas pozostawiania bezrobotnych bez pracy

Miasto/gmina		Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w dniu 31.12.2003 r. pozostających bez pracy - w miesiącach								Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w dniu 31.03.2004 r. pozostających bez pracy - w miesiącach							
		razem	do 1	1 - 3	3 - 6	6 - 12	12 - 24	pow. 24	razem	do 1	1 - 3	3 - 6	6 - 12	12 - 24	pow. 24		
Lp.																	
		1	JASŁO MIASTO	3 910	258	588	530	509	583	1 442	3 999	207	419	658	692	596	1 427
		2	BRZYSKA	697	42	104	81	81	118	271	674	23	55	111	96	121	268
		3	DĘBOWIEC	945	79	133	115	100	141	377	962	42	92	158	143	146	381
		4	JASŁO GMINA	1 712	98	197	223	257	265	672	1 753	74	175	225	305	273	701
		5	KOŁACZYCE	1 192	68	131	100	141	178	574	1 209	47	97	156	137	200	572
		6	KREMPNA	259	8	59	28	31	37	96	270	4	32	59	46	37	92
		7	N. ŻMIGRÓD	1 035	63	124	120	131	173	424	1 077	35	133	149	147	179	434
		8	OSIEK JAS.	628	32	87	86	76	93	254	646	18	60	98	110	97	263
		9	SKOŁYSZYN	1 399	66	190	191	190	205	557	1 422	61	139	190	257	222	553
		10	TARNOWIEC	876	57	107	108	133	147	324	901	36	87	135	153	151	339
			RAZEM POWIAT	12 653	771	1 720	1 582	1 649	1 940	4 991	12 913	547	1 289	1 939	2 086	2 022	5 030

Ważnym elementem infrastruktury lokalnej wpływającym na rynek pracy jest szkolnictwo i wychowanie. W powiecie działalność przedszkolną prowadzi 19 samodzielnych placówek a przy szkołach podstawowych jest 59 placówek. Uczęszcza do nich 2483 dzieci. Stan zatrudnienia to 184 nauczycieli.

W szkołach podstawowych uczy się 11031 uczniów. Uczęszczają oni do 84 szkół, z czego 8 mieści się na terenie miasta Jasła, 12 w gminie Tarnowiec a 10 w Nowym Żmigrodzie. Najwięcej uczniów jest w szkołach w Jaśle (3328), Skołyszynie (1194) i w gminie Jasło (1116). Najmniej uczniów jest w gminach Krempna (195), Osiek Jasielski (482) i Brzyskach (625). W szkołach tych ogółem zatrudnionych jest 1013 nauczycieli na pełnym i niepełnym etacie.

Do szkół ponad podstawowych uczęszcza w powiecie 1846 uczniów. Po reformie edukacyjnej na terenie powiatu działalność rozpoczęły 34 gimnazja. Uczęszcza do nich 6 121 uczniów, których uczy 462 nauczycieli. W zasadniczych szkołach zawodowych uczy się 796 osób. W liceach ogólnokształcących aż 2439 uczniów, w 7 technikach zawodowych 3198 uczniów a w 8 liceach profilowanych 292 uczniów.³

Uzupełnieniem kształcenia dla młodych ludzi są także oferty szkół policealnych, filii szkół wyższych oraz ośrodki doskonalenia zawodowego:

- Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych „Promar – International”
- Niepubliczna Szkoła Biznesu
- Podkarpacka Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji
- Policealne Studium „Wszechnica”
- Policealne Studium Detektywów
- Zespół Szkół Medycznych
- Zamiejskowy Ośrodek Dydaktyczny Wydziału Inżynierii Mechanicznej
- Podkarpacka Wyższa Szkoła Inżynierska
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie – Zakład Języka Niemieckiego
- Państwowa Szkoła Muzyczna
- Prywatna Szkoła Muzyczna
- Centrum Kształcenia Praktycznego.

Znaczna część młodzieży z powiatu jasielskiego kontynuuje naukę na wyższych uczelniach zarówno państwowych jak i prywatnych poza miejscem zamieszkania. Stwarza to nadzieje na lepsze wykształcenie i znalezienie lepszej pracy. Negatywnym zjawiskiem może być tzw. „drenaż” wartościowych osób z dobrymi kwalifikacjami z powiatu przez większe ośrodki miejskie i zagranicę. Może to spowodować ujemne skutki w postaci pozostania w regionie tylko nisko wykwalifikowanych pracowników, a w dalszej konsekwencji osłabienie rozwoju powiatu.

³ Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego 2003

VI. Rolnictwo

Rolnictwo powiatu charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem gospodarstw i przewagą ludności mieszkającej na wsi (68 % ludności powiatu mieszka na obszarach wiejskich). Przeważają tu gleby brunatne zaliczane do III i IV klasy bonitacyjnej, najurodzajniejsze występują w dolinach i okolicach Jasła. Są to nadržeczne mady. Gleby te zaliczane są do pszennego górskiego i zbożowego górskiego kompleksu przydatności rolniczej. Na Pogórzu i w Beskidzie przeważają gleby gliniaste i gliniasto- ilaste. Im bardziej na południe tym gleby są bardziej kamienisto- gliniaste. Dominują tu gleby bielcowe i brunatne. Tworzą one owsiano-ziemniaczany górski i owsiano-pastewny górski kompleks przydatności rolniczej. Gleby w powiecie są dość dobre, jednak ich jakość znacznie obniża zakwaszenie (około 70 % to gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym).

Ogółem liczba gospodarstw rolnych (powyżej 1 ha) wynosi 13 427, liczba indywidualnych działek rolnych o powierzchni do 1 ha wynosi 8 220. Struktura obszarowa gospodarstw jest niekorzystna. Gospodarstwa w przedziale 1-5 ha stanowią 90,2% ogólnej liczby gospodarstw rolnych, w przedziale 5-10 ha jest 8,6% gospodarstw, a tylko 1,2% to gospodarstwa większe - powyżej 10 ha. Duże rozdrobnienie gospodarstw rzutuje na relatywnie niską towarowość rolnictwa, co z kolei wpływa na słabą kondycję ekonomiczną gospodarstw. W rozdrobnionych gospodarstwach prowadzona jest wielokierunkowa, nie wyspecjalizowana produkcja. Analizując powierzchnię użytków rolnych zauważyć można znaczny udział użytków zielonych tj. 14 909 ha co stanowi 35% użytków rolnych. Wiąże się z tym ukierunkowanie produkcji zwierzęcej na chów bydła w południowej części powiatu jasielskiego.

Tab.1. Gospodarstwa rolne w grupach obszarowych

Liczba gosp. ogółem	Liczba gospodarstw w przedziałach obszarowych w ha										
	1-2	2-3	3-5	5-7	7-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 i więcej
13427	5982	3315	2815	842	311	101	25	15	12	6	3

Źródło: Starostwo Powiat Jasielski

Grunty orne zajmują powierzchnię 26 880 ha co stanowi 63% użytków rolnych. Na gruntach tych oprócz tradycyjnych upraw rolnych prowadzona jest produkcja ogrodnicza. Sprzyjają jej prowadzeniu dobre warunki glebowo -klimatyczne w rejonie Kotliny Jasielskiej. Nie bez znaczenia jest też tradycja upraw ogrodniczych szczególnie w okolicach Jasła. Towarowe sady jabłoniowe znajdują się na terenie gmin Dębowiec i Skołyszyn.

Struktura użytkowania gruntów ornych przedstawia się następująco. Ogółem powierzchnia zasiewów wynosiła (2002 r.) 17778 ha, w tym rośliny zbożowe łącznie z kukurydzą zajmują powierzchnię 11210 ha tj. 63.1% powierzchni zasiewów, strączkowe jadalne na ziarno 26 ha tj. 0,1%, ziemniaki 4555 ha tj. 25,6%, przemysłowe 40 ha tj. 0,2%, pastewne 1441 ha tj. 8,1% pozostałe uprawy 506 ha.

Tab.2. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych (w ha)

Powierzchnia ogółem	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
	razem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
51070	42433	26880	644	9841	5068	5011	3626

Źródło: Starostwo Powiat Jasielski

W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż i okopowych. Produkcja roślin pastewnych stanowi bazę pokarmową dla bydła, owiec, koni i trzody chlewnej. Duża powierzchnia uprawy ziemniaków związana jest ze skarmianiem trzody chlewnej (co jest nieekonomiczne) i samozaopatrzeniem. Ze sprzedażą nadwyżek ziemniaków wiążą się wymagania rynku oczekującego na jednorodne, duże partie produktu dostępnego o każdej porze roku.

W produkcji zwierzęcej dominuje chów bydła i trzody chlewnej. W gospodarstwach utrzymywana jest mała liczba zwierząt, co uniemożliwia pozyskiwanie przez przetwórstwo wysokiej jakości, jednolitych, dużych partii surowca. Pociąga to za sobą trudności ze zbytem małych ilości surowca, rozłożonych w ciągu roku sezonowo, nie najlepszej jakości oraz słabą pozycję małego dostawcy wobec podmiotów skupujących i przetwórców. Brak też powiązań formalnych między producentem a odbiorcą. Mimo dużego wkładu pracy doradców rolnych ukierunkowanych na tworzenie grup producentów rolnych, nie udało się stworzyć na terenie powiatu formalnej grupy producentów rolnych. Główną przeszkodę stanowią trudne do przełamania bariery psychologiczne.

Stan pogłowia zwierząt na terenie powiatu jasielskiego według spisu z 2002 roku przedstawia tabela. Znaczący spadek pogłowia zwierząt gospodarskich wynika głównie z mniejszej opłacalności produkcji i trudności z dostosowaniem do wymogów rynkowych.

Tabela 3. Stan pogłowia zwierząt gospodarskich

Wyszczególnienie	Bydło		Trzoda chlewna		Owce	Konie	Drób ogółem
	ogółem	w tym krowy	ogółem	w tym lochy			
2002 r	14375	10223	11645	1522	1094	1726	262775
1996 r	21222	13419	14980	1526	1678	2682	176119

Źródło: Starostwo Powiat Jasielski

VII. Przygotowanie gmin i powiatu do pozyskiwania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Istotnym czynnikiem warunkującym rozwój lokalny jest dostęp do źródeł finansowania, zwłaszcza pozabudżetowych. Od 1 maja 2004 r. Polska jako pełnoprawny kraj członkowski Unii Europejskiej uzyskała dostęp do Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej, które w dużej mierze przeznaczone zostaną na wspieranie inwestycji infrastrukturalnych realizowanych przez samorządy lokalne. W ramach prac przygotowawczych do wykorzystania pomocy strukturalnej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego, przygotowano i uruchomiono Bank Projektów – narzędzie pozwalające w prosty sposób za pośrednictwem poczty elektronicznej, przesyłać do Urzędu Marszałkowskiego propozycje projektów do współfinansowania z funduszy strukturalnych UE. Wszystkie zgłoszone propozycje były uwzględniane podczas planowania przez Samorząd Województwa nakładów na priorytety i działania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego tak aby plan finansowy programu odzwierciedlał występujące w regionie potrzeby inwestycyjne.

3. Metodyka procesu planowania rozwoju lokalnego w powiecie jasielskim

Przyjęta metodologia opracowania „Planu Rozwoju Lokalnego” powiatu jasielskiego oparta jest na ekspercko-partnerskim procesie planowania. Zamieszczony poniżej opis łączy w sobie metodologię pracy przyjętą przez konsultantów z zakresem realizowanych zadań. Przyjęty zakres prac uwzględnia dotychczasowe doświadczenia powiatu w wypracowywaniu koncepcji rozwojowych („Branżowego Programu Rozwoju Gospodarczego Powiatu Jasielskiego”).

Etap I

W planowania rozwoju lokalnego ważne są wszystkie etapy, jednakże dwa z nich mają strategiczne znaczenie, tj. organizacja i realizacja zadań. Ten ostatni stanowi podsumowanie całego procesu i jest zwieńczeniem wszystkich wysiłków. Jednak jeżeli proces nie jest dobrze przygotowany w chwili jego uruchomienia, wszystkie kolejne działania stają się trudniejsze, a przebieg samego procesu może zostać poważnie zakłócony.

Inicjatorem procesu planowania rozwoju lokalnego dla powiatu jasielskiego był Starosta Jasielski, który miał świadomość, iż pomimo zaangażowania zewnętrznej firmy, to na Zarządzie Powiatu ciąży obowiązek zarządzania procesem rozwoju społeczno-gospodarczego, który następnie zostanie wypracowany przez grupę liderów społeczności lokalnej (Konwent Rozwoju Lokalnego). Starosta Jasielski występujący jako inicjator i rzecznik pomysłu Planu Rozwoju Lokalnego, korzystając z porad Fundacji Rozwoju Powiatu Jasielskiego opartych o doświadczenia z innych gmin i powiatów, zaprosił do współpracy -przy opracowywaniu Planu Rozwoju Lokalnego- Konwent Rozwoju Lokalnego. W skład uczestników Konwentu Rozwoju Lokalnego, z uwagi na pełnione funkcje (organ decyzyjny i kierujący, ponoszący odpowiedzialność za zarządzanie procesem budowy Planu Rozwoju Lokalnego) weszli przedstawiciele władz samorządowych szczebla powiatowego i gminnego oraz najważniejszych instytucji życia publicznego.

Etap II

W ramach tego etapu przeprowadzona została ekspercka analiza struktury społeczno – gospodarczej powiatu jasielskiego w ujęciu dynamicznym oraz porównawczym (w stosunku do powiatów sąsiednich oraz dysponujących podobnym potencjałem społeczno-ekonomicznym). Potencjał powiatu jasielskiego porównano z walorami kilku innych sąsiednich powiatów dzięki czemu dokonano specyficznej analizy układu lokalnego. Praca konsultantów Fundacji Rozwoju Powiatu Jasielskiego przy tworzeniu charakterystyki sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu polegała na przeprowadzeniu eksperckich analiz i badań w oparciu o materiały i dokumenty uzyskane ze Starostwa Powiatowego w Jaśle, Powiatowego Urzędu Pracy w Jaśle, oraz dostępne dane statystyczne (m.in. Bank Danych Regionalnych GUS, Rocznik Statystyczny Województwa

Podkarpackiego, Wybrane dane o powiatach i gminach województwa podkarpackiego) oraz wyniki Narodowego Spisu Powszechnego oraz Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r.

Etap III

Na podstawie przeprowadzonych analiz wskazane zostały kluczowe obszary strategiczne. Wyodrębnienie najważniejszych obszarów stanowiło znaczący moment gdyż identyfikowane strategiczne obszary mogą przyspieszyć rozwój społeczno-gospodarczy powiatu.

Etap IV

Etap ten obejmował wypracowanie celów strategicznych, operacyjnych i zadań w zdefiniowanych wcześniej obszarach strategicznych:

- Gospodarka, przedsiębiorczość, rynek pracy
- Ochrona środowiska
- Oświata, edukacja, sport,
- Ochrona zdrowia, polityka społeczna, bezpieczeństwo publiczne

Zdecydowano, iż jednostki podległe Powiatowi Jasielskiemu, gminne jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty planujące realizację przedsięwzięć o znaczeniu ponadlokalnym wskażą zadania, które z ich punktu widzenia są ważne dla rozwoju powiatu jasielskiego. Swoje propozycję przygotowali także konsultanci Fundacji Rozwoju Powiatu Jasielskiego. Przedsięwzięcia opisane zostały na specjalnie przygotowanych kartach zadań zawierających informacje: nazwa zadania, cel, opis zadania, zgodność z planem zagospodarowania przestrzennego, czas realizacji, oczekiwane rezultaty, instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu, przewidywane nakłady, źródło finansowania.

Etap V

Ostatnim kluczowym elementem procesu planowania było dokonanie weryfikacji zaproponowanych zadań. Podczas spotkania z przedstawicielami Zarządu Powiatu oraz jednostek, dla których organem prowadzącym jest powiat jasielski dokonano wstępnej weryfikacji zgłoszonych zadań pod względem ich znaczenia i wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy powiatu. W kolejnym kroku podczas spotkania Konwentu Rozwoju Lokalnego dokonana została prezentacja ostatecznej wersji zaakceptowanych zadań do Planu Rozwoju Lokalnego.

Etap VI

Na bazie zapisów po spotkaniach i konsultacjach z przedstawicielami Zarządu Powiatu i członkami Konwentu Rozwoju Lokalnego eksperci Fundacji Rozwoju Powiatu Jasielskiego przygotowali dokument „Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego na lata 2004 – 2013”.

Etap VII

Po przeprowadzeniu przez konsultantów Fundacji Rozwoju Powiatu Jasielskiego, konsultacji z Zarządem Powiatu, dokonano w dokumencie Planu Rozwoju Lokalnego poprawek i naniesiono uzupełnienia. W wyniku tych prac powstał ostateczny zapis „Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego” na lata 2004 – 2013. Dokument ten został przekazany Zarządowi Powiatu, w celu jego uchwalenia przez Radę Powiatu w Jasle.

4. Plan operacyjny

4.1. Układ planu operacyjnego „Plan Rozwoju Lokalnego” w powiecie jasielskim.

Obszary strategiczne

Obszary strategiczne to obszary mogące stać się „kołami zamachowymi” dla dalszego rozwoju powiatu.

Cele strategiczne

Cele te należą do grupy celów kierunkowych (odpowiadają na pytanie: co chcemy osiągnąć?) i długofalowych, o terminie realizacji sięgającym 10-15 lat.

Cele operacyjne

Cele te dotyczą średniego horyzontu czasowego (3-5 lat). Odpowiadają na pytanie: w jaki sposób to osiągnąć?, wskazują zatem określone narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych.

Zadania

Zadania to konkretne działania służące realizacji celów. Są one podstawą wdrażania planu rozwoju, posiadają więc określone ramy organizacyjne. Część zadań w swej treści oraz zakresie działania może służyć realizacji różnych celów strategicznych bądź operacyjnych.

„Plan Rozwoju Lokalnego” posiada ścisłą korelację z kluczowymi opracowaniami lokalnymi (Strategia Rozwoju Powiatu Jasielskiego), oraz regionalnymi (Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego). Jednak w największym stopniu zadania Planu przystosowane są do funkcjonujących obecnie Sektorowych Programów Operacyjnych, na podstawie których będzie można aplikować po fundusze strukturalne. „Plan Rozwoju Lokalnego” dla powiatu jasielskiego jest dokumentem planistycznym z zakresu rozwoju gospodarczego i dlatego najczęściej przywoływanymi sektorowymi planami operacyjnymi są:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.
- Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw,
- Sektorowy Program Operacyjny – Rozwój Zasobów Ludzkich,
- Sektorowy Program Operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich,

Stworzone plany działań kładą istotny akcent na zrównoważony rozwój powiatu. Jest on rozumiany jako proces, w którym następuje integrowanie działań politycznych, gospodarczych, społecznych i przestrzennych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. Zrównoważony rozwój ma na celu równoważenie szans w dostępie do środowiska zarówno współcześnie żyjącego społeczeństwa, jak również przyszłych pokoleń.

Plan Rozwoju Lokalnego nie ogranicza się w swych zapisach tylko do zadań realizowanych bezpośrednio przez Starostwo Powiatowe. Plan proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego. Taka zasada partnerstwa jest jedną z fundamentalnych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

4.2. Planowane działania służące poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie jasielskim.

1. Zidentyfikowane obszary rozwojowe.

W Strategii Rozwoju Powiatu Jasielskiego do 2006 roku zidentyfikowano następujące pola strategiczne:

- I. Ponadlokalne funkcje Jasła.
- II. Rolnictwo i aktywizacja środowisk wiejskich.
- III. Infrastruktura turystyczno- rekreacyjna.
- IV. Przedsiębiorczość i zasoby ludzkie
- V. Współpraca międzynarodowa i promocje gospodarcze.

2. Działania przewidziane do realizacji w powiecie jasielskim w ramach obszarów rozwojowych

Dla zrównoważonego rozwoju powiatu jasielskiego niezbędna jest realizacja inwestycji służących poprawie sytuacji społeczno- gospodarczej. Każda gmina analizując swoją sytuację określiła zadania, jakie należy wykonać aby przyczyniły się do jej rozwoju.

W związku z tym w Planie Rozwoju Lokalnego ujęto takie działania które przyniosą wymierne efekty.

Poniżej przedstawiono zadania przewidziane do realizacji w polach strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Jasielskiego do 2006 roku.

I. Ponadlokalne funkcje Jasła.

ZADANIE II.1	Budowa sali gimnastycznej przy II LO w Jaśle
ZADANIE II.3	Modernizacja i rozbudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego MOSiR Jasło – II etap rozbudowa hali sportowej
ZADANIE II.4	Modernizacja i rozbudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego MOSiR Jasło – pierwszy etap modernizacja domu wycieczkowego MOSiR Jasło
ZADANIE VI.1	Informatyczna modernizacja Starostwa Powiatowego w Jaśle
ZADANIE VI.2	Informatyczna modernizacja Urzędu Miasta w Jaśle
ZADANIE VII.1	Budowa nowej siedziby komendy powiatowej Policji
ZADANIE IX.1	Dostosowanie infrastruktury Szpitala Specjalistycznego w Jaśle do obowiązujących przepisów i norm
ZADANIE IX.2	Adaptacja pomieszczeń Szpitala Specjalistycznego w Jaśle, zakup sprzętu na potrzeby ratownictwa medycznego.

ZADANIE IX.4	Docieplenie ścian budynków z wymianą okien Szpitala Specjalistycznego w Jaśle
ZADANIE IX.5	Zakup nowoczesnego sprzętu medycznego dla Szpitala Specjalistycznego w Jaśle.
ZADANIE IX.6	Dobudowa skrzydła budynku Szpitala Specjalistycznego w Jaśle wraz z wyposażeniem

II. Rolnictwo i aktywizacja środowisk wiejskich.

ZADANIE VIII.3	Modernizacja Domu Ludowego w Błażkowej z przeznaczeniem na Wiejski Ośrodek Kultury i Szkoleniowe Centrum Małej Przedsiębiorczości.
----------------	--

III. Infrastruktura turystyczno- rekreacyjna.

ZADANIE I.1	Przebudowa drogi powiatowej nr 19101 Jasło – Błażkowa w km 11+712 – 17+856
ZADANIE I.2	Przebudowa drogi powiatowej nr 19140 Jasło – Dębowiec – Folusz
ZADANIE I.3	Przebudowa drogi powiatowej Nr 19136 Trzcinica-Osobnica –Cieklin – Dobrynia, km 7+700 – 13+707, dł. 6,007 km
ZADANIE I.4	Przebudowa drogi powiatowej nr 19146 Duląbka – Cieklin, km, 0+000 do 1+523, dł. 1,523 km
ZADANIE I.5	Przebudowa drogi powiatowej nr 19167 Kołaczyce – Sieklówka km 0+000-9+368 dł. 9,368 km
ZADANIE I.6	Przebudowa drogi powiatowej nr 19177 Szebnie –Chrząstówka –Przybówka km 0+000-4+700, dł. 4,700 km
ZADANIE I.7	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 105 Lipnica Górna – Wróblowa, od 0+000 do 3+090, dł. 3,090 km
ZADANIE I.8	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 107 Lipnica Górna – Lisów – Skołyszyn od 0+000 do 4+723, dł. 4,723 km
ZADANIE I.9	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 193 Czełusznica - Tarnowiec, od 0+000 do 2+735, dł. 2,735 km
ZADANIE I.10	Przebudowa drogi powiatowej nr 19220 Łężyń –Łąjsce, od 0+000 do 4+382, dł 4, 382 km
ZADANIE I.11	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 135 Trzcinica –Jareniówka od 0+000 do 3+523, dł. 3,523 km
ZADANIE I.12	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 155 Samoklęski – Mrukowa – Brzezowa od 1+370 do 3+8950, dł. 2,525 km
ZADANIE I.13	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 106 Jareniówka –Jabłonica od 0+000 do 12+239
ZADANIE I.14	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 188 Szebnie-Tarnowiec-Jedlicze od 0+000 do 8+546, dł. 8,546 km

ZADANIE I.15	Przebudowa drogi powiatowej nr 19196 Jasło-Zręcin od 2+900 do 16+300, dł. 13,4 km
ZADANIE I.16	Przebudowa drogi powiatowej nr 19215 Krosno – Kobyłany – Toki
ZADANIE I.17	Modernizacja drogi powiatowej nr 19221 Nienaszów – Makowiska
ZADANIE I.18	Budowa mostu w ciągu drogi powiatowej w miejscowości Kąty
ZADANIE II.2	Budowa stadionu sportowego z urządzeniami towarzyszącymi w Dębowcu
ZADANIE II.6	Modernizacja stadionu i zaplecza sportowego przy ZSZ w Trzcinicy
ZADANIE III.1	Renowacja „Domu Ubogich” w Dębowcu.
ZADANIE III.2	Budowa ścieżki rowerowej na terenie Gminy Dębowiec
ZADANIE III.3	Przebudowa płyty Rynku w Kołaczycach
ZADANIE III.7	Modernizacja terenu wokół platformy widokowej na górze Liwocz z przeznaczeniem na ośrodek rekreacyjny
ZADANIE III.8	Modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Nowym Żmigrodzie
ZADANIE III.9	Adaptacja zabudowań podworskich wraz z modernizacją części internatu i bazy sportowej na cele hotelowo turystyczne w Zespole Szkół w Trzcinicy
ZADANIE IV.1	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zarzecze i Wola Dębowiecka
ZADANIE IV.2	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków w Gminie Dębowiec.
ZADANIE IV.3	Budowa oczyszczalni ścieków w Błażkowej i odcinka kanalizacji sanitarnej Błażkowa – Brzyska.
ZADANIE IV.4	Budowa oczyszczalni ścieków w Przysiekach
ZADANIE IV.5	Budowa oczyszczalni ścieków w Tarnowcu
ZADANIE IV.6	Budowa kanalizacji sanitarnej w Krajowicach
ZADANIE IV.7	Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków dla Świątkowej Wielkiej, Świątkowej Małej, Kotani i Krempnej.
ZADANIE IV.8	Budowa oczyszczalni ścieków o przepustowości 900 m ³ /dobę w miejscowości Trzcinica
ZADANIE IV.9	Budowa oczyszczalni ścieków o przepustowości 450 m ³ /dobę w miejscowości Szebnie
ZADANIE IV.10	Kanalizacja sanitarna w Osieku Jasielskim i Czekaju
ZADANIE IV.11	Budowa kanalizacji sanitarnej w Świerchowej
ZADANIE IV.12	Budowa kanalizacji sanitarnej w Załężu
ZADANIE IV.13	Budowa oczyszczalni ścieków w Osieku Jasielskim
ZADANIE IV.14	Budowa oczyszczalni ścieków w Świerchowej
ZADANIE IV.15	Budowa oczyszczalni ścieków w Załężu
ZADANIE IV.16	Budowa oczyszczalni ścieków w Tokach dla całej Gminy Nowy Żmigród o wydajności 50 m ³ z budową pierwszego etapu kanalizacji sanitarnej dla miejscowości: Mytarz, Mytarka, Nowy Żmigród,
ZADANIE V.1	Uzdatnianie wody na wodociągu w Dębowcu.

ZADANIE V.2	Budowa wodociągu w miejscowości Folusz.
ZADANIE V.3	Budowa wodociągu w Kotani i Świątkowej Małej
ZADANIE V.4	Budowa wodociągu w miejscowości Pielgrzymka
ZADANIE V.5	Rozbudowa ujęcia wody i wodociągu w Załężu
ZADANIE V.6	Budowa sieci i ujęć wodnych w gminie Nowy Żmigród

IV. Przedsiębiorczość i zasoby ludzkie.

ZADANIE VIII.1	Uzbrojenie strefy aktywności gospodarczej Jasło- ul. Krakowska
ZADANIE VIII.2	Uzbrojenie strefy gospodarczej Jasło- Warzyce

V. Współpraca międzynarodowa i promocja gospodarcza.

ZADANIE III.4	Zagospodarowanie turystyczne zbiornika wodnego w Krempnej
ZADANIE III.5	Skansen archeologiczny „Karpacka Troja” w Trzcinicy
ZADANIE III.6	Budowa stacji narciarskiej z infrastrukturą towarzyszącą w Mrukowej.
ZADANIE VI.3	Centrum Informacji Regionalnej

4.3. Zbiorcze zestawienie celów i zadań.

Cel ogólny

Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego

Cel szczegółowy I

Budowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym.

LATA 2004 - 2006

ZADANIE I.1

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19101 Jasło – Błażkowa w km 11+712 – 17+856
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	4 440 000 zł

ZADANIE I.2

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19140 Jasło – Dębowiec – Folusz
Czas realizacji	2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	11 304 000 zł

ZADANIE I.3

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej Nr 19136 Trzcinica-Osobnica –Cieklin – Dobrynia, km 7+700 – 13+707, dł. 6,007 km
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	4 245 000 zł

ZADANIE I.4

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19146 Duląbka – Cieklin, km 0+000 do 1+523, dł. 1,523 km
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	1 077 000 zł

ZADANIE I.5

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19167 Kołaczyce – Sieklówka km 0+000-9+368 dł. 9,368 km
Czas realizacji	2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	6 623 000 zł

ZADANIE I.6

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19177 Szebnie –Chrzastówka –Przybówka km 0+000-4+700, dł. 4,700 km
Czas realizacji	2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	3 523 000 zł

ZADANIE I.7

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 105 Lipnica Górna – Wróblowa, od 0+000 do 3+090, dł. 3,090 km
Czas realizacji	2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	2 185 000 zł

ZADANIE I.8

Nazwa zadania	Przebudowa drogi powiatowej nr 19 107 Lipnica Górna – Lisów – Skołyszyn od 0+000 do 4+723, dł. 4,723 km
Czas realizacji	2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	3 339 000 zł

ZADANIE I.9

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19 193 Czeluśnica - Tarnowiec, od 0+000 do 2+735, dł. 2,735 km**
Czas realizacji 2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady 2 185 000 zł

ZADANIE I.10

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19220 Łężyny –Łajsce, od 0+000 do 4+382, dł. 4,382 km**
Czas realizacji 2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady 3 100 000 zł

ZADANIE I.11

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19 135 Trzcinica –Jareniówka od 0+000 do 3+523, dł. 3,523 km**
Czas realizacji 2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady 2 490 000 zł

ZADANIE I.12

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19 155 Samokłęski – Mrukowa – Brzezowa od 1+370 do 3+8950, dł. 2,525 km**
Czas realizacji 2006 - 2008 r.
Przewidywane nakłady 1 785 000 zł

LATA 2007 - 2013

ZADANIE I.13

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19 106 Jareniówka –Jabłonica od 0+000 do 12+239**
Czas realizacji 2007 r.
Przewidywane nakłady 8 653 000 zł

ZADANIE I.14

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19 188 Szebnie-Tarnowiec-Jedlicze od 0+000 do 8+546, dł. 8,546 km**
Czas realizacji 2010 r.
Przewidywane nakłady 6 042 000 zł

ZADANIE I.15

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19196 Jasło-Zręcin od 2+900 do 16+300, dł. 13,4 km**
Czas realizacji 2013 r.
Przewidywane nakłady 9 474 000 zł

ZADANIE I.16

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19215 Krosno – Kobylany – Toki**
Czas realizacji 2007 - 2011 r.
Przewidywane nakłady 4 280 000 zł

ZADANIE I.17

Nazwa zadania **Modernizacja drogi powiatowej nr 19221 Nienaszów – Makowiska**
Czas realizacji 2007 - 2008 r.
Przewidywane nakłady 917 000 zł

ZADANIE I.18

Nazwa zadania **Budowa mostu w ciągu drogi powiatowej w miejscowości Kąty**
Czas realizacji 2007 - 2013 r.
Przewidywane nakłady 2 500 000 zł

ZADANIE I.19

Nazwa zadania **Przebudowa drogi powiatowej nr 19168 Bieździedza – Sowina**
Czas realizacji 2007 – 2013 r.
Przewidywane nakłady 700 000 zł

Cel ogólny:

Rozwój lokalnej infrastruktury edukacyjnej i sportowej

Cel szczegółowy II:

Poprawa dostępu społeczności lokalnych do podstawowej infrastruktury sportowej.

LATA 2004 – 2006

ZADANIE II.1

Nazwa zadania	Budowa sali gimnastycznej przy II LO w Jasle
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	1 200 000 zł

ZADANIE II.2

Nazwa zadania	Budowa stadionu sportowego z urządzeniami towarzyszącymi w Dębowcu
Okres realizacji	2005 – 2009 r.
Nakłady	4 000 000 zł

ZADANIE II.3

Nazwa zadania	Modernizacja i rozbudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego MOSiR Jasło – II etap rozbudowa hali sportowej
Okres realizacji	2005 – 2006 r.
Nakłady	3 500 000 zł

ZADANIE II.4

Nazwa zadania	Modernizacja i rozbudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego MOSiR Jasło – pierwszy etap modernizacja domu wycieczkowego MOSiR Jasło
Okres realizacji	2005 – 2006 r.
Nakłady	750 000 zł

LATA 2007 – 2013

ZADANIE II.5

Nazwa zadania	Budowa sali gimnastycznej przy: a) ZS nr 2 w Jasle, b) ZS w Nowym Żmigrodzie,
Czas realizacji	2007 - 2013 r.
Przewidywane nakłady	Ad a) 4 500 000 zł Ad b) 3 500 000 zł

ZADANIE II.6

Nazwa zadania	Modernizacja stadionu i zaplecza sportowego przy ZSZ w Trzcinicy
Czas realizacji	2007 - 2013 r.
Przewidywane nakłady	2 000 000 zł

Cel ogólny:

Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego

Cel szczegółowy III

Rozwój lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej

LATA 2004 – 2006

ZADANIE III.1

Nazwa zadania	Renowacja „Domu Ubogich” w Dębowcu.
Czas realizacji	2005 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	147 000 zł

ZADANIE III.2

Nazwa zadania	Budowa ścieżki rowerowej na terenie Gminy Dębowiec
Czas realizacji	2005 – 2007 r.
Przewidywane nakłady	1 500 000 zł

ZADANIE III.3

Nazwa zadania	Przebudowa płyty Rynku w Kołaczycach
Czas realizacji	2005 r.
Przewidywane nakłady	2 000 000 zł

ZADANIE III.4

Nazwa zadania	Zagospodarowanie turystyczne zbiornika wodnego w Krempnej
Czas realizacji	2005 – 2007 r.
Przewidywane nakłady	1 200 000 zł

ZADANIE III.5

Nazwa zadania	Skansen archeologiczny „Karpacka Troja” w Trzcinicy
Czas realizacji	2005 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	5 230 000 zł

ZADANIE III.6

Nazwa zadania	Budowa stacji narciarskiej z infrastrukturą towarzyszącą w Mrukowej.
Czas realizacji	2005 – 2006 r.
Przewidywane nakłady	10 000 000 zł

ZADANIE III.7

Nazwa zadania	Modernizacja terenu wokół platformy widokowej na górze Liwocz z przeznaczeniem na ośrodek rekreacyjny
Czas realizacji	2006 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	245 000 zł

ZADANIE III.8

Nazwa zadania	Modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Nowym Żmigrodzie
Czas realizacji	2005 – 2007 r.
Przewidywane nakłady	600 000 zł

LATA 2007 – 2013

ZADANIE III.9

Nazwa zadania	Adaptacja zabudowań podworskich wraz z modernizacją części internatu i bazy sportowej na cele hotelowo turystyczne w Zespole Szkół w Trzcinicy
Czas realizacji	2007 – 2013 r.
Przewidywane nakłady	6 000 000 zł

Cel ogólny:

Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego

Cel szczegółowy IV

Rozwój i modernizacja infrastruktury do odprowadzania i oczyszczania ścieków

LATA 2004 – 2006

ZADANIE IV.1

Nazwa zadania	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zarzecze i Wola Dębowiecka.
Czas realizacji	2005 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	6 136 637 zł

ZADANIE IV.2

Nazwa zadania	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków w Gminie Dębowiec.
Czas realizacji	2005 – 2006 r.
Przewidywane nakłady	2 600 000 zł

ZADANIE IV.3

Nazwa zadania	Budowa oczyszczalni ścieków w Błażkowej i odcinka kanalizacji sanitarnej Błażkowa – Brzyska.
Czas realizacji	2005 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	8 700 000 zł

ZADANIE IV.4

Nazwa zadania	Budowa oczyszczalni ścieków w Przysiekach
Czas realizacji	2005 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	7 000 000 zł

ZADANIE IV.5

Nazwa zadania	Budowa oczyszczalni ścieków w Tarnowcu
Czas realizacji	2006 r.
Przewidywane nakłady	3 900 000 zł

ZADANIE IV.6

Nazwa zadania	Budowa kanalizacji sanitarnej w Krajowicach
Czas realizacji	2005 - 2006 r.
Przewidywane nakłady	1 200 000 zł

ZADANIE IV.7

Nazwa zadania	Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków dla Świątkowej Wielkiej, Świątkowej Małej, Kotani i Krempnej.
Czas realizacji	2006 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	4 000 000 zł

ZADANIE IV.8

Nazwa zadania	Budowa oczyszczalni ścieków o przepustowości 900 m3/dobę w miejscowości Trzcinica
Czas realizacji	2006 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	3 790 000 zł

ZADANIE IV.9

Nazwa zadania	Budowa oczyszczalni ścieków o przepustowości 450 m3/dobę w miejscowości Szebnie
Czas realizacji	2006 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	Koszt inwestycji 2 167 000 zł

ZADANIE IV.10

Nazwa zadania **Kanalizacja sanitarna w Osieku Jasielskim i Czekaju**
Czas realizacji 2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady 3 500 000 zł

ZADANIE IV.11

Nazwa zadania **Budowa kanalizacji sanitarnej w Świerchowej**
Czas realizacji 2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady 2 500 000 zł

ZADANIE IV.12

Nazwa zadania **Budowa kanalizacji sanitarnej w Załężu**
Czas realizacji 2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady 2 800 000 zł

ZADANIE IV.13

Nazwa zadania **Budowa oczyszczalni ścieków w Osieku Jasielskim**
Czas realizacji 2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady 1 150 000 zł

ZADANIE IV.14

Nazwa zadania **Budowa oczyszczalni ścieków w Świerchowej**
Czas realizacji 2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady 600 000 zł

ZADANIE IV.15

Nazwa zadania **Budowa oczyszczalni ścieków w Załężu**
Czas realizacji 2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady 700 000 zł

ZADANIE IV.16

Nazwa zadania **Budowa oczyszczalni ścieków w Tokach dla całej Gminy Nowy Żmigród
o wydajności 50 m³ z budową pierwszego etapu kanalizacji sanitarnej
dla miejscowości: Mytarz, Mytarka, Nowy Żmigród,**
Czas realizacji 2005- 2007 r.
Przewidywane nakłady 4 500 000 zł

Cel ogólny:

Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego

Cel szczegółowy V

Rozwój i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę

LATA 2004 – 2006

ZADANIE V.1

Nazwa zadania	Uzdatnianie wody na wodociągu w Dębowcu.
Czas realizacji	2005 r.
Przewidywane nakłady	175 000 zł

ZADANIE V.2

Nazwa zadania	Budowa wodociągu w miejscowości Folusz.
Czas realizacji	2006 – 2007 r.
Przewidywane nakłady	540 000 zł

ZADANIE V.3

Nazwa zadania	Budowa wodociągu w Kotani i Świątkowej Małej
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	250 000 zł

ZADANIE V.4

Nazwa zadania	Budowa wodociągu w miejscowości Pielgrzymka
Czas realizacji	2006 – 2008 r.
Przewidywane nakłady	800 000 zł

ZADANIE V.5

Nazwa zadania	Rozbudowa ujęcia wody i wodociągu w Załężu
Czas realizacji	2008 – 2010 r.
Przewidywane nakłady	300 000 zł

LATA 2007 – 2013

ZADANIE V.6

Nazwa zadania	Budowa sieci i ujęć wodnych w gminie Nowy Żmigród
Czas realizacji	Przewidywany termin zakończenia prac: koniec 2013 r.
Przewidywane nakłady	7 500 000 zł (koszty przewidziane do zakończenia inwestycji)

Cel ogólny:

Rozbudowa lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Cel szczegółowy VI:

Zapewnienie powszechnego, szybszego i bezpiecznego dostępu do Internetu

LATA 2004 – 2006

ZADANIE VI.1

Nazwa zadania	Informatyczna modernizacja Starostwa Powiatowego w Jaśle
Czas realizacji	2005 - 2006 r.
Przewidywane nakłady	60 000 zł

ZADANIE VI.2

Nazwa zadania	Informatyczna modernizacja Urzędu Miasta w Jaśle
Czas realizacji	2005 -2007 r.
Przewidywane nakłady	764 000 zł

ZADANIE VI.3

Nazwa zadania	Centrum Informacji Regionalnej
Czas realizacji	2006 - 2013 r.
Przewidywane nakłady	538 000 zł

Cel ogólny:

Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego

Cel szczegółowy VII

Poprawa bezpieczeństwa publicznego.

LATA 2004 – 2006

ZADANIE VII.1

Nazwa zadania	Budowa nowej siedziby komendy powiatowej Policji
Czas realizacji	2005 - 2008 r.
Przewidywane nakłady	20 000 000 zł.
Źródło finansowania	Budżet Policji, jednostki samorządowe powiatu jasielskiego

ZADANIE VII.2

Nazwa zadania	Modernizacja siedzib posterunków Policji w powiecie jasielskim
Czas realizacji	2006 - 2013 r.
Przewidywane nakłady	5 000 000 zł.
Źródło finansowania	KWP w Rzeszowie, jednostki samorządowe powiatu jasielskiego

Cel ogólny:

Rozwijanie nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy

Cel szczegółowy VIII

Przebudowa, remont publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą,

LATA 2004 – 2006

ZADANIE VIII.1

Nazwa zadania	Uzbrojenie strefy aktywności gospodarczej Jasło- ul. Krakowska
Czas realizacji	2006 - 2013 r.
Przewidywane nakłady	4 000 000 zł

ZADANIE VIII.2

Nazwa zadania	Uzbrojenie strefy gospodarczej Jasło- Warzyce I.
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	17 620 000 zł

ZADANIE VIII.3

Nazwa zadania	Modernizacja Domu Ludowego w Błażkowej z przeznaczeniem na Wiejski Ośrodek Kultury i Szkoleniowe Centrum Małej Przedsiębiorczości.
Czas realizacji	2007 - 2009 r.
Przewidywane nakłady	215 000 zł

Cel ogólny:

Podniesienie standardu świadczonych usług medycznych na podstawowym poziomie przez lokalne ośrodki zdrowia

Cel szczegółowy IX:

Poprawa jakości wyposażenia i stanu budynków ośrodków zdrowia.

LATA 2004 – 2006

ZADANIE IX.1

Nazwa zadania	Dostosowanie infrastruktury Szpitala Specjalistycznego w Jaśle do obowiązujących przepisów i norm
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	6 300 000 zł.

ZADANIE IX.2

Nazwa zadania	Adaptacja pomieszczeń Szpitala Specjalistycznego w Jaśle, zakup sprzętu na potrzeby ratownictwa medycznego.
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	2 500 000 zł.

ZADANIE IX.3

Nazwa zadania	Modernizacja budynku Samodzielnego Publicznego Gminnego Ośrodka Zdrowia w Nowym Żmigrodzie na utworzenie wraz z wyposażeniem Działu Pomocy Doraźnej Szpitala Specjalistycznego w Jaśle – Punkt Zamiejscowy w Nowym Żmigrodzie
Czas realizacji	2005 - 2007 r.
Przewidywane nakłady	500 000 zł.

LATA 2007 – 2013

ZADANIE IX.4

Nazwa zadania	Docieplenie ścian budynków z wymianą okien Szpitala Specjalistycznego w Jaśle
Czas realizacji	2007 - 2013 r.
Przewidywane nakłady	6 500 000 zł.

ZADANIE IX.5

Nazwa zadania	Zakup nowoczesnego sprzętu medycznego dla Szpitala Specjalistycznego w Jaśle.
Czas realizacji	2007- 2013 r.
Przewidywane nakłady	5 000 000 zł.

ZADANIE IX.6

Nazwa zadania	Dobudowa skrzydła budynku Szpitala Specjalistycznego w Jaśle wraz z wyposażeniem
Czas realizacji	2007 – 2013 r.
Przewidywane nakłady	RAZEM Z WYPOSAŻENIEM 36 600 000 zł.

5. Powiązanie zadań z celami strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno- społeczno- gospodarczego powiatu

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem programowym, który integruje potrzeby społeczności lokalnej w zakresie społeczno-gospodarczym. W swoich ustaleniach bazuje na dokumentach i programach planistycznych będących podstawą polityki regionalnej zarówno na poziomie krajowym, wojewódzkim jak i powiatowym. Zgodność Planu Rozwoju Lokalnego ze strategicznymi dokumentami planistycznymi jest warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Jasielskiego w dużym oparty jest na Strategii Rozwoju Powiatu Jasielskiego oraz Branżowym Programie Rozwoju Gospodarczego Powiatu Jasielskiego.

Plan Rozwoju Lokalnego w zakresie turystyki przedsiębiorczości i zasobów ludzkich nawiązuje do „Branżowego Programu Rozwoju Gospodarczego Powiatu Jasielskiego” opracowanego w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich przez Fundację Rozwoju Powiatu Jasielskiego oraz Lokalną Organizację Turystyczną Beskid Niski.

Zadania przewidziane do realizacji przez niniejszy Plan są efektem planów różnych instytucji w powiecie. Są to zarówno zadania, których wdrożenie należy do kompetencji władz samorządowych powiatu jasielskiego i jednostek dla których organizatorem jest powiat, jak również inne projekty, których realizacja zależy od zaangażowania władz gminnych, lokalnej społeczności lub inwestorów zewnętrznych. Działania przewidziane do realizacji w niniejszym Planie są również spójne z ustaleniami Planu Gospodarki Odpadami Powiatu Jasielskiego. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Jasielskiego jest także spójny z zapisami dokumentów programowych na poziomie regionalnym. Ich cele, a co za tym idzie – zadania przewidziane do wdrożenia, wynikają z wytycznych „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego” oraz „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa”.

6. System monitorowania, sposoby oceny planu rozwoju lokalnego.

Monitoring i ocena „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego” polega na systematycznej, okresowej ocenie stopnia realizacji zadań zapisanych w dokumencie oraz wprowadzaniu modyfikacji wynikających ze zmieniających się czynników zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na rozwój społeczny i gospodarczy powiatu. Starostwo Powiatowe w Jaśle odpowiada za monitoring i ewaluację zadań, zawartych w programie, dla których jest jednostką wdrażającą. Nad kompleksowym wdrożeniem całego dokumentu powinien czuwać Konwent Rozwoju Lokalnego, który złożony jest z przedstawicieli gmin oraz innych instytucji publicznych w powiecie mających duże znaczenie na rozwój społeczno-gospodarczy powiatu. Poprzez wprowadzenie systemu monitoringu i ewaluacji zostaje rozwiązany problem dezaktualizacji założeń Planu Rozwoju Lokalnego, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania samorządu lokalnego, prawodawstwa i innych czynników.

Poza modyfikacją zadań w trakcie ich realizacji istnieje możliwość generowania nowych projektów, które będą wpisywać się w wyznaczone cele operacyjne. Dzięki takiemu podejściu „Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego” może się rozwijać wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym powiatu, a zmiany w zapisach będą wprowadzane do dokumentu w postaci aneksu, po wcześniejszym zatwierdzeniu przez Zarząd Powiatu.

Monitoring czyli śledzenie realizacji zadań wynikających z „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego” prowadzone będzie na poziomie oceny realizacji poszczególnych zadań. Każde zadanie posiadać będzie **kartę oceny realizacji**, zawierające następujące informacje: nazwę zadania, cele, oczekiwane rezultaty, planowane wskaźniki, osiągnięte wskaźniki, przyczyny odchyłeń, budżet zadania. Instytucja koordynująca, odpowiedzialna za realizację zadania opracuje na własny użytek terminy zbierania informacji niezbędnych do wypełniania karty oceny. Bieżąca ocena powinna pozwolić na natychmiastowe dostosowanie działań lub ich elementów zmieniających się warunków zewnętrznych (zmiana partnerów; inne źródła finansowania, zmiana zadań). Odpowiedzialność za prowadzenie procedury monitoringu spoczywa na Starostwie Powiatowym w Jaśle. Jednostka koordynująca będzie składać roczne sprawozdanie do Starosty Jasielskiego, dotyczące stopnia rozbieżności pomiędzy efektami zaplanowanymi a osiągnięciami. Bieżąca ocena realizacji dokonywała się w okresie półrocznym podczas spotkań Konwentu Rozwoju Lokalnego.

KARTA OCENY ZADANIA

Nazwa zadania:		Data sporządzenia:		
		Kierownik Zadania:		imię i nazwisko podpis
		Starosta Powiatu:		imię i nazwisko podpis
		Budżet programu zrealizowany:		
Planowane wskaźniki		Osiągnięte wskaźniki		Przyczyny odchyień
Opis zadania				
Cel strategiczny:				
Cel operacyjny:		1. . 2. . 3. .		
Oczekiwane rezultaty:		1. . 2. . 3. .		

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją „Planu Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego” ważne jest wprowadzenie zestawu obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji programu w poszczególnych obszarach strategicznych.

Wskaźniki dotyczące infrastruktury drogowej, przedsiębiorczości, ochrony środowiska

- Długość wybudowanych dróg powiatowych
- Długość wybudowanych dróg powiatowych z towarzyszącą kanalizacją teletechniczną
- Długość zmodernizowanych dróg powiatowych
- Długość wybudowanych dróg gminnych
- Długość wybudowanych dróg gminnych z towarzyszącą kanalizacją teletechniczną
- Długość zmodernizowanych dróg gminnych
- Liczba wybudowanych skrzyżowań
- Liczba zmodernizowanych skrzyżowań
- Liczba wybudowanych obiektów mostowych/wiaduktów/estakad/tuneli
- Liczba zmodernizowanych obiektów mostowych/wiaduktów/estakad/tuneli
- Liczba wybudowanych przejazdów kolejowych
- Liczba zmodernizowanych przejazdów kolejowych
- Długość wybudowanych utwardzonych poboczy
- Długość zmodernizowanych utwardzonych poboczy
- Długość wybudowanych chodników
- Długość zmodernizowanych chodników
- Długość wybudowanych ścieżek rowerowych
- Długość zmodernizowanych ścieżek rowerowych
- Długość wybudowanych ciągów pieszo-rowerowych
- Długość zmodernizowanych ciągów pieszo-rowerowych
- Liczba wybudowanych punktów oświetleniowych
- Liczba zmodernizowanych punktów oświetleniowych
- Liczba wybudowanych przejść dla pieszych
- Liczba zmodernizowanych przejść dla pieszych
- Liczba wybudowanych sygnalizacji świetlnych
- Liczba zmodernizowanych sygnalizacji świetlnych
- Liczba wybudowanych innych obiektów infrastruktury drogowej
- Liczba zmodernizowanych innych obiektów infrastruktury drogowej
- Długość wybudowanej sieci wodociągowej
- Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej
- Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej
- Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej
- Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej
- Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej
- Liczba wybudowanych przyłączy (przykanalików) kanalizacji deszczowej
- Liczba zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) kanalizacji deszczowej
- Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków
- Liczba projektów organizacji i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu
- Powierzchnia zmodernizowanej lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej
- Nowe miejsca noclegowe
- Powierzchnia odrestaurowanych obiektów dziedzictwa kulturowego
- Powierzchnia zrewitalizowanych obiektów dziedzictwa kulturowego
- Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej
- Powierzchnia uzbrojonego terenu

Wskaźniki dotyczące edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej

- Liczba wybudowanych szkół
- Liczba zmodernizowanych szkół
- Powierzchnia wybudowanych szkół
- Powierzchnia zmodernizowanych szkół
- Liczba wybudowanych obiektów dydaktycznych
- Liczba zmodernizowanych obiektów dydaktycznych
- Powierzchnia wybudowanych obiektów dydaktycznych
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów dydaktycznych
- Liczba wybudowanych obiektów sportowych
- Liczba zmodernizowanych obiektów sportowych
- Powierzchnia wybudowanych obiektów sportowych
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów sportowych
- Liczba wybudowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej
- Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej
- Powierzchnia wybudowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej
- Powierzchnia obiektu z wybudowaną infrastrukturą techniczną/sanitarną
- Powierzchnia obiektów ze zmodernizowaną infrastrukturą techniczną/sanitarną
- Liczba urządzeń infrastruktury technicznej i sanitarnej
- Długość wymienionej instalacji
- Liczba zakupionego sprzętu na potrzeby obiektów sportowych/dydaktycznych/społeczno-edukacyjnych
- Liczba obiektów wyposażonych w sprzęt sportowy/dydaktyczny/społeczno-edukacyjny
- Powierzchnia obiektów wyposażonych w sprzęt sportowy/dydaktyczny/społeczno-edukacyjny
- Liczba zmodernizowanych lokalnych ośrodków zdrowia
- Powierzchnia zmodernizowanych lokalnych ośrodków zdrowia
- Liczba przebudowanych sal zabiegowych
- Powierzchnia przebudowanych sal zabiegowych
- Liczba budynków poddanych termoizolacji
- Powierzchnia budynku poddana termoizolacji
- Liczba ośrodków zdrowia z wymienionymi nośnikami energii
- Powierzchnia ośrodka zdrowia z wymienionymi nośnikami energii
- Liczba wybudowanych obiektów infrastruktury towarzyszącej przy ośrodkach zdrowia
- Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury towarzyszącej przy ośrodkach zdrowia
- Powierzchnia wybudowanych obiektów infrastruktury towarzyszącej przy ośrodkach zdrowia
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury towarzyszącej przy ośrodkach zdrowia
- Liczba zakupionego sprzętu komputerowego
- Liczba systemów komputerowych
- Liczba stanowisk z dostępem do szerokopasmowego internetu
- Liczba obiektów przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych
- Powierzchnia obiektów przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych
- Liczba zakupionego sprzętu medycznego
- Liczba zmodernizowanego sprzętu medycznego

Powyższe zestawienie stanowi bazę wskaźników monitorujących, które mogą zostać użyte (w zależności od specyfiki projektu) do monitorowania postępów realizacji planowanych zadań w poszczególnych obszarach strategicznych.

7. Public Relations planu rozwoju lokalnego

Realizacja zadań zawartych w „Planie Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Jasielskiego” wymaga akceptacji społecznej. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że również skuteczności działań zapisanych w tym dokumencie zależy w dużym stopniu od reakcji społeczności lokalnej na proponowane działania.

W związku z tym, public relations zadań wynikających z „Planu Rozwoju Lokalnego” powinien w przystępny sposób prezentować:

- Przyczyny (powody) wyboru poszczególnych zadań,
- Spodziewane rezultaty
- Zalety wybranych wariantów działania

Należy mieć na uwadze, że public relations nie ograniczają się jedynie do współpracy z lokalną prasą i mediami. Bardzo ważnym czynnikiem społecznej akceptacji dla programu są spotkania z grupami osób, których dotyczą wdrażane zadania oraz minimalizacja ewentualnych negatywnych efektów planowanych działań.

W wyniku prowadzonych działań promocyjnych powinien nastąpić wzrost zainteresowania realizacją Planu, stanowienie i utrzymanie wzajemnego zrozumienia między instytucją zadania a odbiorcami projektu, a także ukształtowanie mechanizmów poparcie społecznego dla realizacji zadań wynikających z „Planu Rozwoju Lokalnego”.